

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 08765

KIND ON KEYT

Moishe Nadir

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

קינד און קייט

מוישע נאדיר

צייכענונגען:
לואי בונין

פ א ר ל א נ
אינטערנאציאנאלער ארבעטער אַרדן
80 פינפטע עוועניו, ניו יארק.

דעצעמבער, 1936

Copyright by the
INTERNATIONAL WORKERS ORDER
80 Fifth Avenue, New York City
December, 1936

 209

בערוקט אין 2,200 עקזעמפלארן

PRINTED IN U.S.A.

ערשטנס, לרכיב איין איין, זיין פאר:

אלס אַ אינגל פלעג איך ליב האָבן קוקן אַנדערע קינדער
אין די אויגן אַריין צו זען, ווער עס וועט פריער לאַכן. ביז
היינט נאָך האָב איך ליב קוקן מענטשן אין די אויגן אַריין,
אַבער ניט צו זען ווער עס וועט פריער לאַכן, נאָר קעדיי פון
דאָרט אַרויסצולייענען זייערע ליידן און פריידן.
אַז מיר וועלן אַלע זיין „קינדער אָן קייטן“, דאָס הייסט —
ווען די קייטן פון נויט, שקלאַפּעריי און דאָסנהאַס וועלן זיין
אַפגעבראַכן פון אונדזערע הענט, דעמאָלט וועט דאָס גע-
לעכטער און די פרייד, וועלכע האָט זיך אָפגעטאָן פון דער
וועלט, צוריק אומקערן, און אַרבעט וועט זיין — ניט קיין
קלאַלע — נאָר אַ בראַכע, און יעדער מענטש וועט יעדן
מענטשן זיין אַ כאַווער, אַ ברודער, אַ מיט־העלפּער. מענטשן
וועלן זיך איינער מיטן אַנדערן פרייען, ווייל וואָס קאָן נאָך
זיין נענטער און בעסער ווי אַ מענטש ?
דערווייל איז נאָך דאָ אַ סאָך צו טאָן, קינדער, ביז די
וועלט וועט ווערן עמעסדיק פריי, און די ערד וועט ווערן אַזאַ
פאַרדאָז, אַז דער הימל וועט זיך שעמען קעגן איר, און דאָס
לעבן וועט זיין אַזאַ פאַרווירקלעכטער כאַלעם, אַז דער
שענסטער כאַלעם אין דער וועלט וועט אונדז מעקאַנע זיין.
אין אייך איז עס געווענדט, קינדער, אַזאַ לעבן און אַזאַ
וועלט צו העלפן בויען.

מאָלד [אָרדנער]

ציפערן

ציילן. ציילן. לערנט ציילן.
אלע קינדער מוזן ציילן.

א מיט האַניק

און א פאטש

איז 2.

א מיט מיסט און א

און א פאבריקאנט פון קנעפלעך

איז 5.

אינינעם 7.

א אפן הימל, א מיט קרומע פיסלעך,

א פאפירענע שלאנג,

א און א טאכלעם

איז אויכעט 5.

אינינעם 12.

האַבן מיר שוין געציילט, קינדער,
אקוראט א טויז.

ציפערן קומען צונויף —

צו וויסן וויפל דער טאג האלט,

און וויפל שאען עס זיינען דא

אף דער גאנצער וועלט

און אין באלטימאָר!

מײן מישפּאכע

איך שטאַם פון אַ מישפּאכע
אַן אַרנמלעכע זייער,
ניטאָ באַ אונדז קיין באַסעס,
ניטאָ קיין ליידיקגייער.
מײן טאַטע איז אַ שניידער,
אַ גומער אַנצוג-נייער.

ער וואָלט מאַכן אַ גארניטער
פאַר מיר — אַלרייַם, אַלרייַם,
נאָר ער אַרבעט שווער און ביטער,
האַט ער נישט קיין צייַט.

איך שטאַם פון אַ מישפּאכע
אַרנמלעך ביז גאַר,
די פרויען — אַרבעטאַרנס,
די מענער — אַרבעטורער.

מײן פעטער איז אַ בעקער
אין ליפשיצס בעקער-סטאָר,
ער באַקט די בעסטע ברויטן,
די שענסטע פאַים און קייקס.
ער פלעכט און ווינזעלט קנויטן,
ער ציט און ציט דאָס מײַג.

ער וואָלט אונדז געבן קוכן
און שוואַרצן פאַמפעניק.
די באַסעס אַבער קוקן
און געבן טאָר מען ניט.

מײן מומע רעדט באַלעזנט
און ווייזט אָף אַנקל דושאַ:
„הי מעיקס דהי דאָ, באַט העזנט,
הי העזנט גאַט דהי דאָ.“

איך שמאַם פון העכסטן איכעם,
קיין העכערס איז נישט,
און יעדער אַרבעט ריכטיק
ווען אַרבעט איז נאָר דאָ.

דער איינער איז אַ פּלאַמבער,
דער צווייטער איז אַ שמיד,
נישט באַ אונדז אָף טראַמבע,
ליידיק גייט מען נישט.

מ'איז פלייסיק ווי די בינען
מיט שער, מיט נאַל, מיט האַק,
מיט הענט און מיט מאַשינען
האַרעוועט מען געשמאַק.

אָף באַנען און אין שעפּער,
אין פעקטאָרים און מאַינעם,
באַ הויזן און באַ קעפּקעם,
באַ קוילן און באַ וויין.

באַ הימלען אַרבעט פענעק
און יאַסל — אָף דער מויער,
מ'איז שאַלעם אַ מעכאַניק
און אייזיק איז אַ פויער.

דעם לעכנס אַלע רעדער
מע מיינסטערעוועט געשמאַק —
דער איינער מיט דער פעדער,
דער צווייטער מיט דער האַק.

דער באַס, ער אַרבעט גאַרניט,
ער שמייט נאָר און ער קוקט,
ער הוקעט און ער צאָרנעט,
ער סמוקעט און ער פלוצט.

מען בייגט זיך און מען ברעכט זיך,
מ'זשאלעוועט ניט — זיך,
מ'ברענט אויס ווי אַ לעכט זיך,
מ'ברענט אויס זייער גיך.

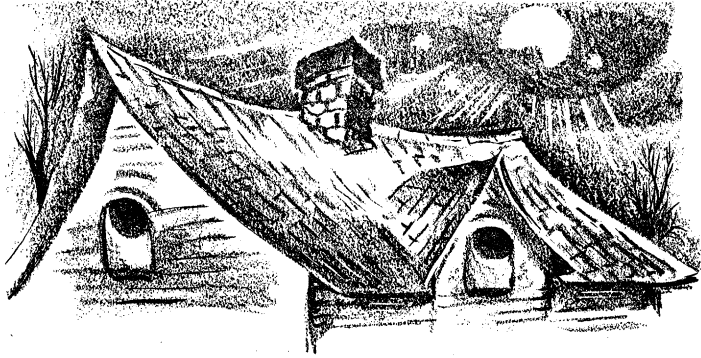
דאַן גיט דיך באַס אַ שלידער
צו הונגער און צו פּריר,
דיין אַרט אין שאַפּ פאַרבייט ער
מיט אינגערע פון דיר.

דעם בעקערס בעסטע זעמל,
דעם שוסטערס בעסטע שיך,
ער זאַפט איין ווי אַ שוועמל,
ער נעמט עס צו פאַר זיך.

ער שוימט אַראָפּ פון אויבן
ס'פּעטסטע פון דער יויך,
און אונדז הייסט ער מיט „גלויבן“
זיך אַנפילן דעם בויך.

דאָס דאַרף מען ניט פאַרליידן,
דאָס דאַרף ניט זיין אַזוי,
איך וועל דאָס איבערבייטן,
אַז איכ'ל ווערן גרויס.

כ'וועל קעמפן אין די רייען,
וועל זיין אַן אַרבעטער העלד,
כ'וועל העלפן צו באַפרייען
פון שקלאַפּעריי די וועלט.

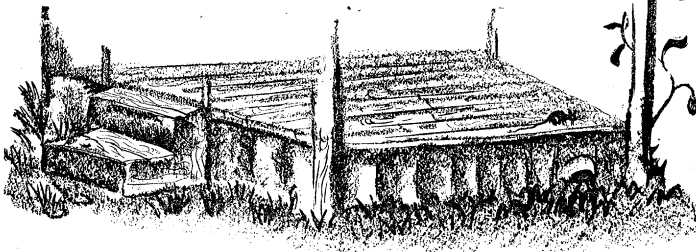
דאך און דיל

ער דאך שלאָפּט אין דרויסן,
 דער דיל שלאָפּט אין הויז.
 קושט איינעם דער שטורעם,
 דעם צווייטן — די מוין.

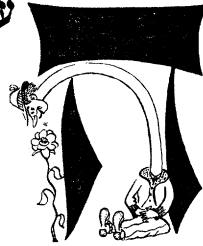
בענקט איינער צום הימל,
 דער צווייטער — צו דער ערד,
 און יעדערער ווערט פון
 זיין בענקען פארצערט.

טרוימט איינער אַרױסער,
 דער צווייטער — אַרױף —
 אַזױ גײט דאָס אײביק,
 אַן אַנהױב, אַן סאַף.

איז לאַנד פון פריילעכע טרערן

ערט, קינדער, איר ווילט הערן עפעס אזוינס, וואָס איר האָט נאָך קיינמאל נישט געהערט? מאָ זעצט זיך אויס אָף די בענק, ווי שמילע קינדער, און איב'ל אייך עפעס דערציילן. אויב איר האָט געלערנט געאָגראַפיע, ווייסט איר דאָך, אַז נישט ווייט פון די הויכע האַצמקלאַצם בערג געפינט זיך אַ טייך.

וואָס הייסט אַמפּסעל.

דער אַמפּסעל טייך שיסט אַ גאַנצע וואַך מיט זידנדיקן טריפּוואַקס אזוי, אַז קומען נאָענט צו אים איז נישט מעגלעך, ווייל מע ווערט גלייך פאַרזיגלט — אַ פאַרטיק פעקל פאַרן מאַלעך-דוימע, וואָס שטייט מיט אַ פעסל טינט און שרייבט באַלד אויף דעם אַדרעס און שיקט אייך אַריבער אָף יענער וועלט.

נאָר איינמאַל אין 666 יאָר, ווען שאַבעס געפאַלט אין אַ מיטוואַך, קאָן מען הינטערוויילעכטס צוטערעמן צום טייך אזוי, אַז דער טייך זאָל מיינען, אַז מע גייט אַוועק פון אים. און ווען מ'איז שוין נעענטער ווי ווייטער, גיט מען אַ וואַרף אַ בלויע ציבעלע איבערן אַקסל און מע זאָגט דריי מאַל:

עמשעפעמשע מעמשע-מי,

טיכל-טייכל, ס'איז נאָך פרי. —

דערשרעקט זיך דער אַמפּסעל טייך, בלייבט שטיין מיט די ציטערדיקע פאַליעס פון ביידע זיימן, ווי אויפגערעגטע לעפּצן פון אַ קייסן, וואָס האָט געעפנט ס'מויל און קאָן עס נישט צו-

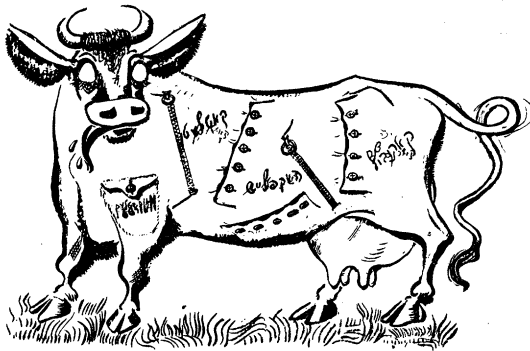

מאכן. און דעמאלט כאפט איר זיך אריבער איבער די האַצמ-
 קלאַצם בערג, זעצט זיך אויף אַף די אייגענע הענט, וואָס איר
 לייגט אונטער הינטער זיך, ווי אַ בענקעלע, און איר הייבט אַן
 פליען וואוהין איר ווילט. פליט איר אַ מאַג מיט אַ נאַכט.
 דערנאָך ווידער אַ מאַג מיט אַ נאַכט, ביז איר פליט אַריין אין
 סאַמע מיטן קורצפרייטיק, און איר צערייסט אים אַף צוויי
 העלפט. איין העלפט לויפט אַוועק לינקס, אַ צווייטע — רעכטס,
 און איר בלייבט שטיין אַקוראַט דאַרטן, וואו איר דאַרפט, דאַס
 הייסט: אין ט ר ע ר ר א ו אַ.

פאַרשטייט זיך, אַז נישט אַזוי גרינג טוט זיך, ווי עס רעדט
 זיך. איידער איר ברעכט זיך אַריין אין טרערוראַוואַ, מוזט איר
 זיך צוערשט באַדן אין די גאַלדוואַסערן פון אַשם, וואו די
 אַמפּסעל פאַלט אַריין אין דער קריקראַמאַ. אַז איר קומט אַרויס
 פון דאַרטן, קוקט איר אויס, ווי אַ גאַלדן מענטשל אַף אַ שילד
 — אין נאַצן אַ גאַלדענער און אַ כּוץ דעם דאַרפט איר ניט
 גיין אַף די פּיס. דאַס גאַלדוואַסער פון אַשם האָט אַזאַ נאַטור,
 אַז ווער עס באַדט זיך אין אים אַפּ, הויבט אַן גיין מיטן האַלדו.
 דאַס הייסט: די פּיס שטייען אַדער זיצן אַף אַן אַרט, נאָר דער
 האַלדו ציט זיך אויס פון זיך אַליין און דער קאַפּ גייט וואוהין

איר ווילט. דערפאר האָבן אַלע איינוואוינער פון טרערוראוו
 גוואלדיק-לאנגע העלדזער — סיידן, אַז זיי קומען צו ר י ק
 צו זיך.

אַבער דער איקער מייסע, וואָס מיר וועלן איך דערציילן,
 קינדער, איז וועגן דעם זאַלץ, וואָס ס'איז דאָרט נישטאָ. און
 וואָס ווען ס'וואַלט יאָ געווען, וואַלט יענע מעדינע געווען עפּשער
 די פריילעכסטע מעדינע אָף דער וועלט!

ס'איז אזוי: די געגנט אַרום דער אַמפּסעל איז אַ געוואַלדיק
 פעטע. די ערד איז נישט קיין ערד, נאָר פּריש געכאַקן, פעט
 ברויט. אַז מ'איז הונגעריק, שניידט מען אָפּ אַ שטיק הייסע ערד
 און מ'עסט.

צי אַז מ'וויל פלייש, דאַרף מען נישט פאַרגיסן קיין בלוט
 פון אַ בעהיימע, ווי באַ אונדז אַ שטייגער, נאָר וואָדען? מע
 נעמט און מע „זיפּערט“ אויף די פעל פון אַ קו, אַדער אַן אַסכ
 (אַלע בעהיימע-פעלן קנעפלען זיך דאָרטן אונטערן בויך מיט
 „זיפּערס“). מע שניידט אָפּ וואַסער שטיק פלייש מע וויל —
 מ'דאַרף נאָר איבערלאָזן דעם עק, וואַססט באַלד אַן אַ נייע
 בעהיימע, אונטער דער זעלביקער פעל טאַקע. און די בעהיימע
 פילט אַפּילע נישט, אַז זי איז אַן אַנדער בעהיימע.

רעגענען — רעגנט אין טרערראווע מיט וויין. אז מ'וויל
שלאפן, איז פאראן אזוינע בערג פון וואטע, אדער אז נישט,
גיט מען א נים, קומען צעפליען גענדו, לייגן זיך אריין אין
אזוינע ווייסע ציכעלעך, וואס זיי ברענגען מיט זיך אין זייערע
פיסקלעך, און — געס שלאף, וויפל דיין הארץ גלוסט.

נאָר איין זאך, קינדער, איז נישט אין טרערראווע : זאלן !

אלצדינג איז דאָ : גאלד און זילבער, קוילן און אויל, איין
און קופער, מעש און צין, ברויט און פלייש, האַניק און מאַנדלען,
שארלאַט-רוסעס און מאַלטעד-מילקס, האַקלאַל, מ'קאָן דאָרט
לעבן און לאַכן.

לאַכן ? ניין. איך האָב נישט געזאָגט קיין עמעס. אין טרע-
רראווע וויינט מען מער, ווי מען לאַכט. דאָס הייסט : מען
וואַלט געקאָנט לאַכן אין טרערראווע — פאָרוואָס נישט ? אז
לאַנד ! אזאָ שעפע ! אזאָ ערד ! אזוינע בעהיימעס ! נאָר
וואַדען ? טאָקע ווידער דאָס אייגענע : זאלן !

וויבאלד ס'איז נישטאָ קיין זאלן, שלאָגן טאַמעס די
קינדער, זיי זאלן וויינען און באַזאלצן דאָס ברויט. און אז
א קינד וויל ניט וויינען, שלאָגט מען עס נאָך מער דערפאַר.
און אז עס וויל נישט וויינען גלייך אַפּן ברויט אַרויף — כאַפּט
עס ערשט די רעכטע פעמיש. און אז די קינדער האָבן שוין
אויסגעוויינט אלע טרערן און באַזאלצן ס'ביסל מיטיק, הויבט
זיך ערשט אַן אַפּדאָסניי אַ געשיכטע מיט נאַכטמאַל. זאָגט די
מאַמע צום טאַטן :

— היינט דאַרפסטו באַוויינען דאָס ברויט.

זאָגט דער טאַטע צו דער מאַמען :

— איך ? פאָרוואָס עפעס איך ? וויין דו ! מיר איז היינט
פריילעך אַפּן האַרצן, ווייל כ'האָב געטרונקען בראַנפן.

— אזוי, — זאָגט די מאַמע, — ביזט שוין געוואָרן אַ שיקער
אויך ! — און זי נעמט וויינען.

כאפט דער מאמע און רוקט איר אונטער לעבן די אויגן
א יונג אונערקעלע.

מאכט די מאמע צום מאמען :

— נעם אוועק די אונערקע, דו, שיקער !

זאגט דער מאמע צו דער מאמען :

— נארעלע, כ'האכ דאס בלויז געזאגט, ווייל אן אונערקע
אן זאלץ האט נישט קיין מאם.

אזוינע מצענעס פלעגן פארקומען אין טרוראזא קימאט אלע
טעג. ביז איינער — א כאכעס און א זייגערמאכער — האט
אויסגעפונען א „פעטענט“, א אנשמאט שלאגן די קינדער אדער
ערגערן די פרויען, זאל מען בעסער צו יעדן מאלצייט אוועק-
זעצן באם טיש א מומע וואס זאל רייבן כריין אף א ריבייזן, אזוי
אז אלע זאלן גיסן מיט טרערן און די טרערן זאלן טאקע פאלן
גלייך אין די שיסלען מיט לאקשנזאפ, אדער אף די הייסע
קניידלעך.

א וואסער לויפט

א וואסער לויפט ארום א גאנצן טאג
און באנאכט קומט עס ערשט נישט אהיים.
און זיין מאמעשי
זאגט גארנישט.

ווען איך לויף ארום א גאנצן טאג
און קום באנאכט ערשט נישט אהיים
וואלט מין מאמעשי מיר
גוט אָנגעפאטשט.

דער קלוגער יויזיפל און די קלוגע ראזעלע

(איבערגעמאכט פון גרימס א מייסעלע)

- יוזיפלס מוטער האט געפרעגט :
- וואוהין גייסטו, יויזיפל ?
- צו ראזעלען, — האט ער געענטפערט.
- פיר זיך אויף ווי א מענטש, יויזיפל.
- איך וועל זיך אויפירן ווי א מענטש. א גומן טאג, מאמע !
- א גומן טאג, יויזיפל !
- יוזיפל איז געקומען צו ראזעלען.
- גוט מארגן ! — האט ער געזאגט.
- גוט יאר ! — האט געענטפערט ראזעלע, — וואס האסטו מיר היינט געבראכט ?
- איך האב גארנישט-נישט געבראכט. האסטו עפעס צו געבן ?
- ראזעלע האט אים געגעבן א נאָדל.
- א גומן טאג ! — האט ער געזאגט.
- א גומן טאג, יויזיפל.
- יוזיפל האט גענומען די נאָדל, זי אריינגעשטעקט אין א פורל היי און איז נאָכגעגאנגען נאָך דער פור.
- גומן אַוונט, מאמע !
- גומן אַוונט, יויזיפל ! וואו ביסטו היינט געווען ?
- כאַ ראזעלען.
- און וואס האט דיר ראזעלע געגעבן ?

— גארנישט-נישט, נאר א נאָדל.
 — וואו האַסטו די נאָדל?
 — אין א פּורל היי.
 — האַסט נאָריש געטאָן, יויזיפל! נאָדלען שטעקט מען
 אריין אונטערן לאַץ.
 — ווי מען טוט, טויג ניט, — האַט געטראַכט יויזיפל.
 — וואוהיין גייסטו, יויזיפל?
 — צו ראַזעלען, מאַמע!
 — פיר זיך אויף ווי א מענטש, יויזיפל.
 — איך וועל זיך אויפירן ווי א מענטש. א גוטן טאָג, מאַמע!
 — א גוטן טאָג, יויזיפל!
 יויזיפל איז געקומען צו ראַזעלען.
 — גוט מאַרגן! — האַט ער געזאָגט.
 — גוט יאָר! — האַט געענטפערט ראַזעלע. — וואָס האַסטו
 מיר היינט געבראַכט?
 — איך האָב גארנישט-נישט געבראַכט. ווילסטו מיר עפעס
 געבן?
 ראַזעלע האַט געגעבן יויזיפלען א מעסער.
 — א גוטן טאָג, ראַזעלע!
 — א גוטן טאָג, יויזיפל!
 יויזיפל האַט גענומען דאָס מעסער, עס אַריינגעשטעקט אין
 אַ לאַץ און איז אַהיימגעגאַנגען.
 — גוטן אָונט, מאַמע!
 — גוטן אָונט, יויזיפל. וואו ביסטו געווען?
 — באַ ראַזעלען.
 — וואָס האַט זי דיר געגעבן?
 — גארנישט-נישט, נאר אַ מעסערל, — האַט געזאָגט
 יויזיפל.
 — און וואו האַסטו דאָס מעסערל?

— אין לאַץ!
 — האַסט נאַריש געמאַן, יויזיפל! אַ מעסערל לייגט מען
 אַרײַן אין קעשענע.
 — ווי מען טוט, טויג ניט, — האַט געטראַכט יויזיפל.
 — וואוהין גייסטו, יויזיפל?
 — צו ראַזעלען, מאַמע!
 — פיר זיך אויף ווי אַ מענטש, יויזיפל!
 — איך וועל זיך אויפירן ווי אַ מענטש. אַ גומן טאַג, מאַמע!
 יויזיפל איז געקומען צו ראַזעלען.
 — גוט מאַרגן, ראַזעלע!
 — גוט יאַר, יויזיפל! וואָס האַסטו מיר היינט געבראַכט?
 — איך האָב גאַרנישט-נישט געבראַכט. ווילסטו מיר עפעס
 געבן?
 ראַזעלע האַט אים געגעבן אַ פייגעלע.
 — אַ גומן טאַג, ראַזעלע!
 — אַ גומן טאַג, יויזיפל!
 יויזיפל האַט גענומען דאָס פייגעלע און עס אַרײַנגעלייגט
 אין קעשענע.
 — גומן אַוונט, מאַמע!
 — גומן אַוונט, יויזיפל! וואו ביסטו געווען?
 — באַ ראַזעלען, מאַמע.
 — וואָס האַט דיר געגעבן ראַזעלע?
 — גאַרנישט-נישט, מאַמע, נאַר אַ פייגעלע.
 — וואָס האַסטו געמאַן מיטן פייגעלע?
 — איך האָב עס אַרײַנגעלייגט אין קעשענע, מאַמע.
 — דו האַסט נאַריש געמאַן, יויזיפל. האַסטו עס באַדאַרפט
 האַלטן אין אַ שטייגעלע.
 — ווי מען טוט, טויג ניט, — האַט געטראַכט יויזיפל.

— וואוהין גייסטו, יויזפל ?
 — צו ראזעלען, מאמע!
 — פיר זיך אויף ווי א מענטש, יויזפל.
 — איך וועל זיך אויפירן ווי א מענטש. א גומן טאג, מאמע!
 יויזפל איז געקומען צו ראזעלען.
 — גוט מארגן, ראזעלע!
 — גוט יאר, יויזפל! וואס האסטו מיר היינט געבראכט ?
 — איך האב גארנישט-נישט געבראכט. האסטו מיר עפעס
 צו געבן ?

ראזעלע האט אים געגעבן א קליין קעלבעלע. יויזפל האט
 אריינגעלייגט דאס קעלבעלע אין א שמייגעלע און איז אוועק
 אהיים.

— גומן אונט, מאמע!
 — גומן אונט, יויזפל! וואו ביסטו געווען ?
 — בא ראזעלען, מאמע.
 — וואס האט זי דיר געגעבן, ראזעלע ?
 — גארנישט-נישט, נאר א קעלבעלע, מאמע.
 — וואו האסטו דאס קעלבעלע ?
 — אין א שמייגעלע.
 — האסטו נאריש געטאן, יויזפל. א קעלבעלע פירט מען
 בא א שמריקל און מען בינדט עס צו אין שטאל.
 — ווי מען טומ, טויג ניט, — האט געטראכט יויזפל.

— וואוהין גייסטו, יויזפל ?
 — צו ראזעלען, מאמע!
 — פיר זיך אויף ווי א מענטש, יויזפל!
 — איך וועל זיך אויפירן ווי א מענטש. א גומן טאג, מאמע!
 — א גומן טאג יויזפל!

— גוט מאַרגן, ראָזעלע!
 — גוט מאַרגן, יויזיפל! וואָס האָסטו מיר היינט געבראַכט?
 — איך האָב גאַרנישט-נישט געבראַכט. האָסטו מיר עפעס
 צו געבן?

— איכ'ל גיין מיט דיר, יויזיפל.
 — יויזיפל האָט איר אָנגעטאָן אַ שטריקל אָפן האַלדז, זי
 אַריינגעפירט אין שטאַל, זי צוגעבונדן. דערנאָך איז ער אַריין
 צו דער מאַמען.

— גוטן אַונט, מאַמע!
 — גוטן אַונט, יויזיפל! וואו ביסטו געווען?
 — באַ ראָזעלען, מאַמע!
 — וואָס האָט זי דיר געגעבן, ראָזעלע?
 — גאַרנישט-נישט געגעבן. זי איז אַליין געגאַנגען מיט
 מיר.

— און וואו האָסטו זי אַהינגעטאָן?
 — איך האָב זי אַריינגעפירט אין שטאַל און צוגעמאַכט
 די טיר.

— פּע, פּע! — האָט געזאָגט די מאַמע. — אַזאַ גרויסער
 יונג ווי דו זאל זיך אויפירן אַזוי נאַריש!
 — אַז ווי איך טו, טויג ניט, — האָט געזאָגט יויזיפל און
 ער האָט זיך צעוויינט.

ליפעלע און ציפעלע

ליפעלע און ציפעלע
שלימלען זיך אין שלימעלע
טאל אריין און בארג ארויס,
זאגט זי: מיקע, מיקע, מויז —
ס'איז א מייל פון אונדזער הויז.
זאגט ער: מא-קע, מא-קע, מאק
און ער בלאזט זיך אן די באק
און דאס שלימל
קרום, ארום:

צוקע,

ציקע,

צאק.

און דער ווינט

ער קרימט

זיי נאך:

ליפע

ציפע,

ציפע

ציפ,

מאקע

מויז

און

מיקע

מיק!

זאגט ער : הער נאר
ציפע, ציפע.
זאגט זי : „הערנער“ ?
ליפע, ליפע —
און ער הערט ניט
און זי הערט ניט,
ווייל דאס שליטל גיט א זידיפע,
ציקע,
צאקע,
ליפע,
ציפע.

הו, אף מעלעגראפן-סטרונעס
אנגעשנעלט און אנגעסומנעט
גייט אזא מין בויך-באס ברומ-מען :
„ווינ-נמא
דרינ-נמא
דרומס“ . . .

בעט דער פידל לאנגער-באנגער
און ער ציטערט און ער פלאמכעט :
„ליפע,
ציפע,
קר-מם !“

אנגערויטלט, פראסמגעפרעגלט
אף די אנגעשארפטע וועגן,
ניט געקוקט
און ניט געטראכט,

נאַר געשמיפט
און נאַר געלאכט
און
געציקעט
און געצאקט.

אוי, פאַרבלאַנדושעט,
אוי, פאַרקראַכן!
שיר אַ פענצטער
אויסגעבראַכן
אינעם שמיבל
דאַרט אין מאַל,
אַזוי נידריק
שמיל
און שמאַל.

שפּרינגט אַרויס אַ קאַץ
און מאַיוקעט,
הינקט אַרויס אַ מאַן
צעפוּזשעט,
אַ לאַמטערן
מיט אַ מאַן
גיבן ביידע
צוויי, דריי
שפּאַן,

און ער בייזערט זיך
מיט גומן :

איי, א לעבן אף אייך, פלוטן,
פלוטלעך קליינע,
צען באנאכט --

מאכט מען

ציקע,

צוקע,

צאק ?

אט אזוי — ניט מיר, ניט מער
וועקט מען אויפעט א לאממער ?
וועקט מען אויף אן אלטן מענטש ?
בלויבן ביידע שטיין פארשעמט —

ציפע,

ליפע,

ליפע,

ציפ.

און מע בייסט זיך

אין דער ליפ.

וויל שוין ציפע טאן א כליפ,

ווארנט ליפע —

נימע,

נימ !

ס'איז ניט שוין,

ס'איז ניט שוין,

אז א פרעמדער זאל דאס זען.

לאז דער זיידע
אונדז עקסקיוון,
אף די אָנגעשאַרפטע
שמרוון
שליטלען מיר זיך
גלייך קאַריק,
איך וועל שלעפן
בא דעם שמריק:
ציקע,
צאָקע,
צאָקע,
ציק!

שוין דאָס שליטעלע פאַרקירעוועט,
טוט מען מיט דער נאַז אַ פירכע:
עמעס, זיידע, ביסט ניט ברויגעז?
ווינט און שניי אַריין אין אויג איז . .
קיין פאַריבל האָב אונדז ניט,
איך הייס ליפע —
זי הייסט ציפּ.

גיט דער זיידע
זיי אַ קניפּ
און ער שמייכלט:
„ציפּ,
צע
דריפּ!“
איז אַ גוטע נאַכט דיר, זיידע,
און עקסקיוון,
עקסקיוון אונדז ביידע,

שױב איז גאַנץ,
דו דאַרפסט נים זאַרגן,
דאַרפסט נים זאַרגן
גאַרנישט-נימ,
מאַכט די קליינע ציפע ציפּ.

„ניין, נים דאָס —
איך אַרבעט מאַרגן,
זאַגט דער אַלטער
מיט אַ זיפּן
און ער שפּייט אַראָפּ
אין מאַל,
וואו לעוואָנע
שאַכט איר שטאַל,
און איניינעם
מיט זיין טריט
הינקט אַ שאַטנדיק
געשריפט,
לעשמ זיך אויסעט
זיין לאַממער
און מע זעט אים
שוין נים מער.

נאַר פון ליפע,

ציפע

ציפּ

(פול מיט)

שליטלדיקן

סקריפּ)

הערט מען נאך :

א-העפ!

א-היפ!

און סע גליעט

אזא גליק

אפ א ווייסן

צאקע

ציק...!

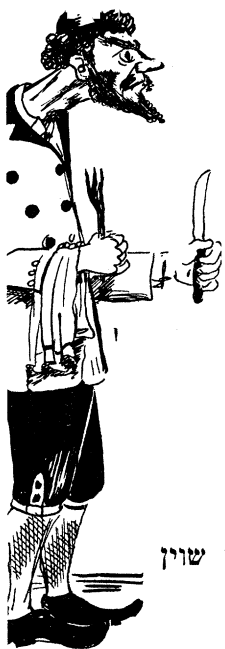
ציקע.

צאקע.

צאקע.

ציק!

הענעד לאזט אייד גריסן

- הענעד, וועק מיד אויף.
- שוין אויפגעוועקט, באלעבאָס לעבן. איר קאַנט שוין אויפשמיין.
- הענעד, גים מיר אָפּ די נעגל.
- שוין אָפּגעגאַסן, באלעבאָס לעבן.
- הענעד, רייב מיר איין די פלייצעס מיט שפּירט.
- שוין איינגעריבן, באלעבאָס לעבן.
- הענעד, טו מיר אָן די הויזן, די שמעקשיך און דעם וועסמל-שפענצער.
- שוין אָנגעטאַן, באלעבאָס לעבן.
- הענעד, טו מיר אָן די טפּילן, איך וויל דאווענען.
- שוין אָנגעטאַן, באלעבאָס לעבן.
- הענעד, גרייט צום טיש.
- שוין געגרייט, באלעבאָס לעבן.
- הענעד, שמעל אַרויף דאָס געבראַטנס, מיט די פּיש, מיטן לאַקשן-קוגל, מיטן מייערן-צימעס, מיט דער געפּילמער קישקע, מיט צוויי פּלעשער וויין, מיט אַ פּלאַש בראַנפּן, אַ שיסל וויינטרויבן און אַ טעלער מיט נים.
- שוין אַרויפגעשמעלט, באלעבאָס לעבן.
- ה-ם-ם, קאַנסט שוין גיין, הענעד. עסן וועל איך שוין אַ ל י י ן.

בירעבידזשאן

זאגט מיר, זאגט מיר, ליבע יאמן,
האט דערציילט אייך שוין דער טאטע
(אף א פידל, אף א לירע)
פון א לאנד-קאנט וואס הייסט בירע,
אונדזער
בירענקע
בידזשאן?

מיר פארציען דאס אומיסנע
און מיר גיבן-צו: נקע,
ווייל דאס לאנד, כאמש גרוי מיט דעמבע,
איז א יונגס כא אונדז און אינגער
ווערט דארט איצט דאס גרויע פאלק.

ס'איז א לאנד א פעטס, און האניק
וועט זיך גיסן פון דערין,
נאר ניט מערער: פרייע מענטשן
דארפן זיין
דארטן
די בין.

ניט פארקוקן זיך אין הימל,
נאר אריינקוקן אין גרונט,
און אין טיפעניש געפינען
אונדזער ברויט און אונדזער בלום.

קינד, עם בויעט זיך א וועלטל
לוימן פלאץ פון מינדערהייט,
וואס געצייכנט האט עם לענין
אף דעם פייערבלאט פון צייט.

ס'טראכט די בלום ניט פון זיך זעלבער,
יעדע בלום דעם גארטן צירט,
ווערט בעמיילע שוין די שיינקייט
ביז צום העכסטן קולטיווירט.

איז דעריבער
איר פיר אירע,
דארטן אף דער דרימער באַנק,
גיט א זאג
צום ערשטן :

בי

רע!

און דערנאך
דאס ווארט :
בי

דזשאן!

לייג דאס אויס אף צונג און גומען,
קלינג דאס אויס ווי אף א פויק,
ווער עם זינגט ניט דער זאל ברומען
און זאל טאנצן מיטן אויג.

אונדזער לאַנד
דאס אַטאַנאַמע,
אונדזער קאַנט
מיט שווייס און האַניק,

ווי א בלום אין דעם בוקעט
פון פילפארביקן סאיועט.

רעכט אף לעבן,
פליכט אף מי,
נעמען-געבן —
קאלעקטיוו.

זינגט זשע אלע
ווייך און ליריש,
זינגט זשע אלע ווי איין מאן
פאר דעם בוי פון אונדזער דירע
אין דער בי-רע
אין בי-דושאן.

איין-און-דרייסיק

דער צווילינג

געבוירן צו ווערן בין איך געווען בלויז האלבע וויליק,
דערפאר בין איך געבוירן געווארן א צווילינג.

און דא הויבט זיך אן טאקע גלייך די צארע:
מיין שוועסטער הייסט עסטער, איך הייס סארע.

און ווער איז ווער, איז שווער דא צו פארהאנדלען —
סיידן מ'זאל א קוק-טאן אין די „מאנדלען“.

(עפעס האט מיין מאמע דארט א שטיקל סימען —
מייענע זיינען בלאס, די אנדערע — ענמציינען).

ניט שמענדיק אבער שטייט מען מיט אן אפן מויל,
פאסירן טאקע זאכן — אז ס'א גרויל.

אזוי האט אונדז צומערשט פארביטן אונדזער מאמע,
אז זי האט אונדז געבאדן אין א וואנע.

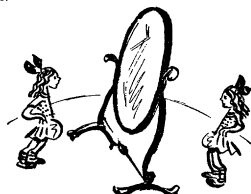
אויך באס נאמענגעבן האט מען אונדז „פארטשענדזשט“,
איך בין ארויס דערפון אן אנדער מענמש.

נאר ס'ערגסטע האט געטראפן דא געסטערן,
אז איך בין געשמארכן האט'ן באגראכען עסטערן.

איצט ווייס איך ניט ווער איז טויט — זי צי איך?
ווייל איינע טראגט דער אנדערערס שייך.

דאך ווייסט מען ניט ווער עס טראגט די שייך פון וועמען —
אניט וואלט מען מיך איצט לייכט געקענט דערקענען.

(לויט אן ענגלישן אבסורד,
געשריבן ארום 1830).

עס! עס! עס! עס!

— לאלי, — האָט געזאָגט דער לערער
צום קליינעם מיידעלע מיטן גרויסן צע-
פעלע און מיטן פינגערל אין דער נאָז.
— האָ? — האָט געזאָגט לאלי — יו
מין מי? ...

— יא, כ'מיין דיך טאָקע, — האָט
געזאָגט דער לערער, — נעם אַרויס
ס'פינגערל פון דער נאָז, לאליטשקע.
ס'איז ניט שייך און ס'איז ניט געזונט.

— פאַרוואָס? — האָט געפרעגט לאלי — ענד ווהיי נאָט?
מעל מי ווהיי?
— דערפאַר, — האָט געזאָגט דער לערער, — ווייל ס'איז
ניט געזונט.

— מעל מי ווהיי?
— ווייל אין דער נאָז, — האָט געזאָגט דער לערער, — איז
פאַראַן אַזא דין פייכט הייטעלע, וואָס מ'רופט שליימהויט און
וואָס איז זייער דעליקאַט. מ'מאַר עס ניט גראַבלען מיט די
פינגער. . .

— מיט וואָס דען, לערער-לעבן, זאָל מען גראַבלען די נאָז?
— פּרעגט לאלי-לאליפּאַפּ.
— מיט גאַרניט, — זאָגט דער לערער, — אַ נאָז דאַרף מען
געמאַך לאָזן.

— און אַז סע בייסט אין נאָז? — פּרעגט לאלי — און אַז
מע וויל ניסן?
— ניסט מען, — זאָגט דער לערער, — נאָר ניט יענעם
אין פּאַנעם אַריין. מע ניסט אַריין אין אַ שנופטיכעלע.

— ווהאָט דו יו מין שנופמיכעלע ? — פרעגט לאַלי. — יו
מין אַ הענקעטשקעלע ? כ'מין אַ הענקיפארטשי... כ'מין אַ ...
— לאַז זיין גענוג מיט דיין מיינען, — זאָגט דער לערער. —
ענטוועדער, זאָגט ער, רעד אידיש און זאָג שנופמיכל, אָדער נאָז-
מיכל, אָדער נאָז-פאַטשיילע, אָדער זאָג הענד-קערטשיף...
— ווהיי ? — פרעגט לאַלי.

— ווייל אַ שפראַך, — זאָגט דער לערער, — איז ניט קיין
קאַשע מיט מאַשלינקע, מע מישט ניט אויס.
— ווהיי ? — פרעגט לאַלי.

— ווייל אזוי, ווייל אזוי ! — זאָגט דער לערער. — גיי, זעין
זיך, לאַלינקע, און דליבע ניט ס'אויער מיט קיין שוועבעלע,
וועסט דיר נאָך אַנמאַכן אַ צאַרע כאַלילע...
— ווהיי ? — פרעגט לאַלי.

— ווייל אַן אויער מאַר אַ קינד אַליין ניט טשעפען, —
זאָגט דער לערער. — אַז דאָס אויער ווערט פאַרשטאַפּט מיט
וואַקס, וועט עס די מאַמע אויסוואַשן, מיט אַ שטיקעלע וואַטע
אַנגעוויקלט אָף אַ צאַנשמעכערל, אָדער דורך אַריינלאָזן אַ
טראַפּנדל פּעראַקסייד מיט אַ שפּריצערל. ס'בעסטע איז, אַז אַ
דאָקטער טוט עס.

— ווהיי ? — פרעגט לאַלי.

— ווייל אַ דאָקטער ווייסט בעסער, — זאָגט דער לערער,
— וועגן געזונט, ווי איך אָדער דו. פּונקט ווי אַ סטאַליער,
אַ שטייגער, ווייסט מער וועגן אַ הובל אָדער אַ דלאַט.

— ווהאָט דו יו מין סטאַליער ? הובל ? דלאַט ? — פרעגט
לאַלי, וועלכע קען נאָך ניט גוט קיין אידיש.

— סטאַליער, — זאָגט דער לערער, — הייסט אַ „קאַרפענ-
טער“, און הובל, — זאָגט דער לערער, — הייסט אָף ענגליש
„ע פּלעיין“ און דלאַט איז אַ „טשיזל“.

— וואָס איז אַ פּלעיין ? — פרעגט לאַלי — אַן עראַפּלעיין ?
אַ קאַרפענטער פּליט אין אַן עראַפּלעיין ?

— ניין, מײן קינד, — זאָגט דער לערער, אַ פּלעיין איז אַזאַ
געצייג, אַט אַזאַ-אַ, וואָס זעט אויס אַ ביסל ווי אַ ביגל-אייזן.

עם האָט אזאָ שאַרף צינגעלע פון שטאַל אינעווייניק. אַ הובל לייגט מען צו מיטן צינגעלע אַראָפּ צום ברעט. עס זאָל זיך צונויפּרעדן מיטן האַלין. דערנאָך גיט מען אַ שיב מיטן הובל, אַט-אָזוי-אַ — זינ-פּט, זינ-פּט. און אז דאָס צינגעלע דערפּילט, אז ערגעץ איז ניט גלאַט, גיט עס אַ כאַפּ און אַ קוש אַראָפּ און אַ שפּיי אויס. די שפּענדלעך פּלען אַרויס פּונעם „מויל“, אָזוי ווי הילצערנע, געקאַרבטע סטענגעלעך, אַדער שליאַרקעלעך, אַדער ריבנדלעך. מע רופּט דאָס אַף אידיש הובלינקעס, אַדער הובל-שפּענער, אַדער סטרוזשקעס.
— ווהיי ? — פּרעגט לאַלי.

**

דער לערער שטעלט זיך אַוועק באַם טאַוול און הויכט אָן לערנען.

ער לייענט פאַר וועגן אַ גרויסן אידישן שרייבער, וואָס מ'האַט אים גערופן דער „זידע מענדעלי“. זיין פּולער נאַמען, — זאָגט דער לערער, — איז געווען „מענדעלי מויכער ספּאַריס“. אַף פּראַסטן אידיש וואָלט דאָס געהייסן מענדעלע דער מויכער-ספּאַרימניק. מענדעלי דהי בוק-פּעדלער... אַבער דאָס איז אויך ניט געווען זיין ריכטיקער נאַמען, זאָגט דער לערער. זיין ריכטיקער נאַמען איז ש. י. אַבראַמאָוויטש.

— ווהיי ש. י. אַבראַמאָוויטש ? — פּרעגט לאַלי.

— ווייל אָזוי האָט ער געהייסן. אַבראַמאָוויטש איז געווען זיין פּאַמיליע-נאַמען. אָזוי ווי דיין פּאַמיליע-נאַמען איז, לאַמיר זאָגן, גרינשפּאַן...

— דאָס ניט אונדזער פּאַמיליע-נאַמען, — זאָגט לאַלי, פאַר-געסנדיק דעם „איז“. — אין אונדזער פּאַמיליע, — זאָגט לאַלי, — האַבן ניט אַלע דעמזעלבן נאַמען. טייק פּרינסטענס —
— נעם אַ שטייגער ווילסטו זאָגן ? — פאַריכט איר דער לערער.

— שטעם אַ נייגער, — קערט זי איבער די ווערטער. — שטעם אַ נייגער מין בראַדעראַינלאַ . . .

— דיין שוואַגער מיינסטו, לאַלי. . .
— ער איז מיין שוועסטערס מאַן, נאָר ער הייסט ניט גרינ-
שפּאַן. ער הייסט שולבערג. סאָ יו סי, לערער. . .
אין קלאַס האָבן אַלע געלאַכט.
נאָר לאַלי האָט זיך ניט גענומען צום האַרצן. זי האָט אַרויס-
גענומען פונעם לאַנטש-קעסטל אַ לאַליפּאַפּ און גענומען נאָגן
שטילער הייט, פאַרשאַרנדיק אַלעמאַל די רויטע האַר פון איר
קעפל. און די זומער-שפּרענקלעך אָפּ איר נאָז האָבן געלאַכט
אינעם פּאַס פון זון, וועלכער איז אַריין דורכן פּענצטער, און אין
וועלכן עס האָבן אַרומגעטאַנצט אַ סאַך, אַ סאַך גילדענע
שטויבעלעך. . .

**

— מיר וועלן היינט רעדן, — האָט געזאָגט דער לערער, —
וועגן פיר עסן! . . .
ער האָט זיך געווענדט גלייך צו לאַלינקען און געפרעגט :
— לאַליטשקע, וועלכע זאָך הויבט זיך אָן מיט אַן עס און
וואָס אַלע אַרבעטער ליידן דערפון ?
— ברעקפּעסט ! — האָט געזאָגט לאַלי, קייענדיק ווי טאַמעד
איר לאַליפּאַפּ.
אין קלאַס האָבן אַלע אַרויסגעשאַסן מיט אַ געלעכטער.
— ווהיי ? — האָט געזאָגט לאַלי. — ברעקפּעסט הויבט זיך
אָן מיט אַן עס. סיידין, — מאַכט זי, — אַז מע זאָל רעכענען די
אַרענדזש דזשום . . .
— זאַפּט, — פאַריכט איר דער לערער.
— נאָר איך דאַס ניט טרינק, — זאָגט לאַלי. . .
— איך דאַס ניט טרינק ! — זאָגן אַלע קינדער איבער און
לאַכן. — מע דאַרף זאָגן . . .
— ווי אזוי ? — פּרעגט דער לערער, וויסנדיק, אַז די כּעוורע
האַבן אַ טעווע זיך צו פאַרפּלאַנטערן כּאָ דער גרינגסטער זאָך.
— ווי אזוי דאַרף מען זאָגן, דזשימעלע ?
— איך ניט דאַס טרינק, — זאָגט דזשימעלע, — ריכטיק ?

זעקס-און-דרייסיק

— ניין, — זאגט דער לערער, — ניט גערטראפן. אז דו
מ ר ע פ ס ט, איז באהויפט שלעכט. מע דארף וויסן,
ניט טרעפן.

— לערער, מיטשער, — הויבט די האנט נימי, וועלכער
פארהיקעט זיך א ביסל.

— וואס איז, נאסעלע? — פרעגט דער לערער.

— מען ד-דארף זאגן „איך נ-ניט טרינק ד-דאס“.

— ניט גערטראפן, נאסעלע, — זאגט דער לערער, — מע
דארף זאגן פאשעט: „איך טרינק דאס ניט.“ מע דארף זיך ניט
אנשטרענגען, קינדער, מע דארף נאר אויספוצן ס'אויער, מ'זאל
גוט הערן. ווייטער דארף מען עס ניט נעמען מיט געוואלט. מע
דארף זיך נאר צוהערן גוט, ווייל יעדע שפראך האט א בא-
זונדערע מוזיק. יעדע שפראך רעדט מען אף אן אנדער טאן.
ענגליש, צום ביישפיל, רעדט מען נידעריקער ווי פראנצויזיש.
ניט נאר דאס אליין, קינדער, אז מ'וויל זיך אויסלערנען גוט א
שפראך, מוז מען זיך צוגעוואוינען צו ט ר א כ ט אן אף איר.
און זיך ווענדנדיק צו לאלין, פרעגט ער:

— אף וואסער שפראך דענקסטו, לאלי?

— איך? — זאגט לאלי און ווייזט מיטן פינגער אף זיך, —
איך טראכט... — ווהיי? ווהאט דו יו מין, איך טראכט?...
— זי טראכט ניט, זי טראכט ניט, — זאגן די קינדער א וויין
און לאכן.

— אַרדענונג, — זאגט דער לערער, — אַרדענונג.

— וואסער אַרדענונג? — מישט זיך אריין דזשימעלע, —

א רעגעלע, צי א פראלעמארישע?

— א גוטע אַרדענונג, — זאגט דער לערער און קוקט
דזשימעלען אין די קלוגע אייגלעך אריין, — א גוטע אַרדענונג,
א פראלעמארישע.

ער נעמט אראפ די ברילן, הויכט ארויף מיטן מויל אף יעדן
גלעזל באזונדער און אז ער פוצט דאס מיטן טיכעלע, פרעגט ער:
— איז וואו זשע האלטן מיר, קינדער? מיר זיינען שוין
פארקראכן. וועלכע זאך הויבט זיך אן מיט אן עס און אלע

ארבעטער ליידן דערפון ? איר ווייסט ניט ? וועל איך אייך זאגן:
 — סלעק . . .
 — שור, שור, — זאגן אלע. — דאס איז ריכטיק. „סלעק“
 הויבט זיך טאקע אן מיט אן עס.
 — אבער קיין עסן איז ניטא, אז ס'איז „סלעק“, — זאגט
 דזשימעלע.

— אוי, סלעק, — קרעכצט לאלימשקע און קייט איר לאלי-
 פאפל . . .
 — בא איר איז איצט ביזי, — זאגט דזשימעלע, — זי קייט
 דעם לאליפאפ . . .
 — און וואס נאך הויבט זיך אן מיט אן עס און טויג ניט
 פאר די ארבעטער ?
 — סעק, סעק! — זאגן עטלעכע קינדער, וועלכע זיינען
 שוין געפאלן אפן סייכל.
 — ווי אזוי הייסט סעק אף אידיש ? — פרעגט דער לערער.
 — מיילע „סלעק“ הייסט „שלאבריק“, שלאבריקע צייט, ווען
 ס'איז ניטא קיין ארבעט. אבער ווער פון אייך קען מיר דער-
 קלערן אף אידיש וואס „סעק“ איז ?
 — איך ! — זאגט לאלי און הויבט זיך אויף און נעמט ארויס
 דעם לאליפאפ פון מויל, — „סעק“ הייסט, אז דער באס זאגט :
 וואצט דו אי נידזשו . . . ריכטיק, לערער ?
 — ריכטיק, — זאגט דער לערער, — וואצט דו איי ניד יו,
 — זאגט דער באס. וואס דארף איך אייך האבן ? איך קען קריגן
 אנדערע שקלאפן, וואס וועלן ארבעטן פאר כיליקער און וועלן
 זיך לאזן קריכן אפן קאפ.
 — כאפט זיי דער רועך ! — זאגט דזשימעלע און קוקט ניט
 ארויס פון העפט, וואו ער שרייבט עפעס.

— לאָזן זיי גיין צום העל! — זאָגט לאַלי אָף איר פאַר-
גרייזטן אידיש.

— און איצט, קינדער, — זאָגט דער לערער, — איז פאַראַן
נאָך אַ דריטער עס. דער-אַ עס איז באַקאנט אַלס דער געמיינער
עס פון שקלאַפישע נעשאַמעס, פון פינצערע אַרבעטער, וואָס
זיינען ניט קלאַסנבאַוואוסט. דער עס פון די גענגסטערס און
באַסישע „סטודזשעס“, וועלכע רויבן דאָס עסן פונעם אַרבעטער,
רויבן דעם טראָפן מילך באַס קינד, רויבן די ליכט און וואַרעם-
קייט פון אַרבעטערס שטוב, טרייבן אים צו אומגליק און פאַר-
צווייפלונג. וואָס איז דאָס, קינדער ?

— אַה, דאָס ? ! — זאָגט דזשימעלע, — מיר ווייסן. דאָס
איז דאָס העסלעכע באַשעפעניש, וואָס הייסט „סקעב“, וואָס
לעבט, ווי אַ וואַרעם אונטער דער ערד, נאָר אַז סע דערשמעקט
אַ שטורעם, רוקט זיך עס אַפיר פון אונטערן שטיין און זוכט
צי איז ניט אַראַפגעפאלן אַ פאַרטיק עפעלע, וואָס מ'קען אַריי-
קריכן אינעווייניק און עס מאַכן ווערעמדיק . . .

— בראַוואַ, דזשימעלע ! — זאָגט דער לערער, — דו וואַקסט
אַ קלאַסנבאַוואוסטער און קלוגער יונג. דו וועסט נאָך באַ אונדז
זיין אַ פירער. דו דאַרפסט זיך נאָך לערנען אַ סאַך, ווייל וויסן
איז דאָס ערשטע און גרעסטע פאַרמעגן פונעם אַרבעטער-קלאַס.
געדענקט עס, קינדער.

— מירן עס געדענקען ! — זאָגן אַלע. און אַפילע לאַלי

ווערט אויך ערנסט און שיין, און די ברוינע פינטעלעך אין אירע
אויגן טאנצן ווי שטויבעלעך אין א ליכטיקער זון.

— און איצט, — זאגט דער לערער, — קומט די לעצטע
פראגע :

— עס הויבט זיך אן מיט אן עס און עס איז א גליק פארן
ארבעטער-קלאס. ניט נאר ווייל עס געווינט פאר אים קלענערע
ארבעט-שטונדן און מער געלט, נאר אויך דערפאר, ווייל עס
הויבט אים אויף אין זיינע אייגענע אויגן, מאכט אים העכער,
שטאלצער. דערוועקט אין אים דאס באוואוסטזיין פון אייגענער
מאכט, טרייבט אים צו גרויסע, צו העלדישע זאכן, גרייט אים
צו פאר די לעצטע קאמפן פון ארבעט קעגן קאפיטאל. אנו,
קינדער, טרעפט וואס דאס איז.

— דאס איז גרינג, — האבן אויסגערופן קימאט אלע
קינדער פונעם קלאס מיטאמאל. דאס איז

סטרייק!

סטרייק!

סטרייק!

— קעגן די ערשמע דריי „עסן“ — האט געזאגט דזשימעלע,

— קעגן די ערשמע דריי עסן — דאס הייסט קעגן :

סלעק

און

סעק

און

סקעב

איז וואס — ער ווענדט זיך צום קלאס — איז וואס דער בעסטער

מיטל ? הא, קינדער ? ענטפערט אלע איננינעם !

— סטרייק !

— סטרייק !

רופן אלע קינדער, אנטציקט פון דעם געדאנק, אז אלע ווייסן
שוין ווי אזוי צו קעמפן קעגן שקלאפעריי און לאזן זיי נאר אויס-
וואקסן, לאזן זיי נאר גרויס ווערן, וועט איר שוין זען, וואס פארא
בראווע סמרייקערס, וואס פאר א העלדישע פיקעמליינערס דאס
וועלן זיין, און ווי זיי וועלן קעמפן פאר זייערע רעכט, ווי וועלן
און ווי לייבן, מיט ציין און מיט נעגל.

פאליסלייט וועלן זיי ניט קענען אפרייסן.

סקעבס וועלן זיי ניט קענען אפשרעקן.

פארעמער וועלן ניט קענען מאכן, אז זיי זאלן צעשפאלטן
זייערע רייען.

ווייל זיי ווייסן, אז בלויז אין אייניקימי ליגט די גרויסע
קראפט פונעם ארבעטער-קלאס, ליגט דער וועג צום זיג. און אז
דער ארבעטער האט גארניט צו פארלירן נאר די קיימן פון זיין
הונגער און צו געווינען האט ער — אוהאה, א גאנצענע וועלט !

U. S. S.

(א שפיל אין אינישעלט און אויסטייטשונגען)

— לאמיר שפילן אין איניציאלן (אינישעלע) און אויס-
טייטשונגען, — האָט געזאָגט דזשימעלע צו לאַלי לאַליפאָפּ.
— אַלרייט, — האָט געזאָגט לאַלי, — ווי אזוי שפילט מען
דאָס?
— זייער פראַסמ, — האָט געזאָגט דזשימעלע, — מע נעמט,
צומבשישפּל, אַזוינע אינישעלעס ווי „יו עם איי“. ווייסטו וואָס עם
מיינט, לאַלי?
— יו עם איי? שור! עם מיינט יונייטעד סטייטס אַון
אַמעריקע.
— אַקעי, לאַלי; אַבער אַז מע נעמט אַראָפּ די „איי“ צום
סאָף, ווי אזוי מאַכט עם?
— מאַכט עם „אַס“.
— וואָס מיינט אַס? אַס מיינט אונדז — מיר! אַבער
אַמעריקע געהער דערווייל ניט צו אונדז, צו די אַרבעטער-קינדער.
שפעטער — וועט עם געהערן צו אונדז, וועט עם זיין אַס, ענד
נאָ בלאָף, מיינד יו!
— כאַ-כאַ, — האָט געלאַכט לאַלי, — ווי אזוי ער טייטשט
אויס, דזשימעלע!
— שור, — האָט געזאָגט דזשימי, — און אַז מע וויל מאַכט
עם: יו עם, — דו עם! באַט טריי ענד דו אימ. . .
— אַף אידיש! אַף אידיש! — האָט געזאָגט דער לערער. —
אין אונדזער שול רעדט מען אַף אידיש.
— „פּריף און טו עם“, האָ, לערער?
— ניין. סע טויג ניט. טריי ענד דו אימ, קען מען אַף
אידיש איבערזעצן: „אַנו, פּריף!“
— באַנאַנאַ אויל! — האָט געזאָגט לאַלי און זיך צעלאַכט

מיט די זומערשפרענקעלעך אפן נעזל און שוין געוואלט אוועקגיין
שפילן אין מארבאס.

— ליסן, לאלי, — האט זי דזשימי אנגעכאפט כאס רויטן
צעפל. — ליסן, איך בין נאך ניט פארטיק.

— ווהאי? — פרעגט לאלי לאליפאפ.

— ווייל אזוי. „יו עם איי“ אז מע לייענט דאס אף לאמיון
מאכט „אוסא!“ — או סא אמעריקע דאס איז! דאס קען הייסן,
„או אזא יאר אף די באסעס ווי זייער אמעריקע זעט היינט אויס.
אז קיין ארבעט איז ניטא, און קיין ברויט איז ניטא און קיין
פרייהייט איז ניטא.“ און עס קען אויך הייסן, „או סא טייערע
אמעריקע דאס וועט זיין, אז ס'עט זיין בא די ארבעטער אין די
הענט.“ פארשטייט וואס מ'רעדט צו דיר, לאליפאפסיק?

— שור. א ביסל. א האל לאט. איי דאנט אנדערסטענד,
דאנט באדער מי... לאז אפ מיין צעפל, דזשימעלע...

— ליסן, — האלט זי דזשימי צו, — ציפערן קענסטו לייענען?

— וואדען? שור! איך קען ניט? סאטשא פראגע!

— סאטשא פראגע! — קרימט איר דזשימי איבער. —

מ'דארף זאגן: „אזא פראגע איינע.“ הא, לערער?

— מ'דארף זאגן: „סארא פראגע!“ — זאגט דער לערער.

— ריכטיק, — זאגט דשימעלע, ווי ער וואלט אויסגעבעסערט

דעם לערער און ניט דער לערער אי.ס. און צו לאלין ווידער:

— דו ווייסט, לאלמשיק, אז אפילע אין ציפערן — וואס מער

צוזאמען אלץ מער באדייטונג האבן זיי.

— ווהאי? — פרעגט לאלי.

— ווייל אזוי, — זאגט דזשימי. — נעם, א שטייגער, דעם

ציפער 8. וויפיל איז צוויי מאל 8, לאלי?

— צוויי מאל 8, — זאגט לאלי און ווערט רויט און נעמט

ציילן אף די פינגער, — צוויי מאל 8 איז זיבן, אכט, ניין, צען,

צוועלף; דרייצן — דרייצן! — גיט זי א שפרונג אונטער.

— ניט געטראפן! — זאגט דזשימי. — צוויי מאל 8 איז 16.

דאס הייסט אז די צוויי אכטן זיינען באזונדער איינער אונטערן

אנדערן אזוי-א: 8

8

זיינען זיי ניט מער, ווי מאַפּלמ ווי אַז זיי זיינען באַזונדער. אַבער
אַז מע שטעלט זיי איינער לעבן דעם אַנדערן אַט אַזוי-אַ: 88,
וויפּיל איז דאָס, לאַלי?

— אַכט און אַכציק, — זאָגט לאַלי.

— ריכטיק! — זאָגט דזשימעלע. — און וויפּיל איז דריי
מאַל אַכט, לאַלי?

— דריי מאַל אַכט, — זאָגט לאַלי, — דריי מאַל אַכט איז
זיבן, אַכט, ניין, צען, צוועלף, פּופּצן, ניינצן, איין און דרייסיק
מיט אַ . . . מיט אַ . . . — זי נעמט אַריין אַ פינגערל אין מויל
אַריין און פאַרטראַכט זיך אַ רעגע. — מיט אַ . . . מיט אַ פּערמל!
אַ, געטראַפּן?

— דאַמבעל! — זאָגט דזשימי. — דריי מאַל אַכט איז
אַקוראַט אַזויפּיל ווי אַכט מאַל דריי. וויפּיל איז אַכט מאַל דריי,
לאַלינקע?

— אַכט מאַל דריי, — זאָגט לאַלי און פאַרטראַכט זיך, —
אַכט מאַל דריי? . . . אַוואָ, אַכט מאַל דריי איז שוין פּלענטי.
מע קען דאָס גאַרניט אויסרעכענען . . .

— קע-פּע-לע! — זאָגט דזשימעלע און גיט לאַלין אַ ריר
מיטן פינגער אין שטערן. — גיי לייג זיך שלאַפּן.
— ווהאי? — פּרעגט לאַלי.

— ווייל אַכט מאַל דריי באַטרעפט אַקוראַט 24, און דריי מאַל
אַכט, אויך אַזוי.

— ניט לעצטע וואָך! — זאָגט לאַלי... און אַלע צעלאַכן
זיך. — לעסט וויק, — מאַכט זי, — האָט עס באַדאַרפּן מער . . .
— ב א ט ר א פ נ מער, — פאַריכט מען איר.

— יעס, — זאָגט דזשימי, און ער ווענדט זיך שוין צו די
אַנדערע קינדער אין קלאַס. — אַבער אַז מע שטעלט אויס אַלע
דריי אַכטן מיט אַמאַל: 888, איז עס שוין אַכט הונדערט מיט
אַכט-און-אַכציק!

— סאָם דזשאַמפּ! — זאָגט לאַלי. — פּון 24 ביז . . . האַר-
מאַטש?

— 888! — זאָגט מען איר.

— אלבעמשע, — זאגט לאלי און קייעט א לאליפאפ, — אז מער ווי דאס איז שוין נימא אין דער גאנצער וועלט.

אבער „דזשימי דער אגיטאטאָר“ קוקט זיך ניט אום אָף לאלים קינדישע רייד. ער ווייסט אז זי איז אַ נייע שילערן און ניט זייער קיין פייאיקע, נאָר דער לערער וועט זי שוין אויס-לערנען. ער דערקלערט בלויז :

— איר זעט : דריי אַכטן זיינען געשמאַנען באַזונדער, אַדער איינס אונטער ס'אַנדערע, ווער זיינען זיי געווען ? גאַרניט ! אַ זשמענקע ! 24 ! צוויי דאָזן ! אַבער אז מע שמעלט זיי צונויף אַף אַ יונייטעד פראַנט, ווערט שוין טאַקע 888 ! ס'איז שוין אַ כילעק אַ ביסל, האַ ?

— דאָס הייסט, אז אַלע אַרבעטער דאַרפן זיך פאַרייניקן ? — פּרעגן די אַנדערע קינדער, וועלכע האָבן זייער ליב דזשימעלען פאַר זיינע קלוגע אַגיטאַציעס, וואָס פאַרינטערעסירן אַלעמען.

— געוויס, — זאָגט דזשימי. — און איצט, מאַכט ער, וועל איך אייך ווייזן נאָך אַ קונץ. וויפיל איז אַ העלפט פון 8 ?

— 4 ! 4 ! — שרייען אַלע, אַפילע לאַלי אויך.

— איז 4, האַ ? — זאָגט איבער דזשימעלע און די אויגן ברענען באַ אים. מע זעט, אז ער גרייט זיך עפעס אַף אַ קונץ. נאָר קיינער ווייסט ניט וואָס, און קיינער קען ניט טרעפן.

— ס'איז מיסטאָס עפעס אַ נייער פעטענט, — זאָגט פיייווי, — ערשט צוגעטראַכט.

דזשימי גייט צו געלאָסן צום טאָול און שרייבט אַן מיט

8 קרייד אַ גרויסן ציפער 8, אַט אזוי-אַ

ער רופט-צו לאַלין און זאָגט :

— לאַלי, וויש אַפ אַ העלפט פון דער אַכט.

— דאָס אונטערשמע רינגעלע, פּרעגט לאַלי, — צי דאָס אויבערשמע ?

— קיין כילעק ניט, — זאָגט דזשימי, — וועלכע דו ווילסט.

— אויב אזוי, וועל איך אפווישן א ביסל פון אונטן און
א ביסל פון אויבן, — זאגט לאלי לאליפאפ.
— ניין, ניין, — זאגט דזשימי, — נאָר א העלפט, אקוראט
א העלפט, האָט מען געשמועסט.

אלע קוקן פארכידעשט א גוואַלט, און לאלי ווישט אפ דאָס

O אויבערשטע רינגעלע פון דער 8 און עס בלייבט
— וויפיל איז דאָס איצט? — פרעגט דזשימעלע דער
אגיטאטאָר.

— איצט, — זאָגן די קינדער, — איז עס א גול, א זיראָ...
א גאַרניט...

— נו, זעט איר שוין, — זאָגט דזשימי, — אז אפילע אין
אריטמעטיק איז ניט טאַמעד א העלפט פון 8 — 4! און דאָס
באווויזט, — זאָגט דזשימי, — אז וואָס מער מ'איז צעטיילט
אלץ ווייניקער באַדייטונג האָט מען. אפילע לויטן באַשטימטן
כעזשבן און אז אַכט אַכטערס, מאַכט ער, איניינעם...

דזשימי צעשמייכלט זיך, דערמאָנט זיך אין עפעס:
— ווער קען זאָגן אין דער גיך אַכט מאָל „אַכט אַכטערס
מאַכט ער און לאַכט ער“...

אלע פרוואוון זאָגן אין דער גיך „אַכט אַכטערס מאַכט ער
און לאַכט ער“ און סע קומט אַרויס זייער קאַמיש און אלע לאַכן
טאַקע און „האַבן אַ גוטע צייט“ (אזוי זאָגט לאלי), נאָר דער
לערער דערמאָנט די קינדער, אז אַף אידיש „האַבן אַ גוד טיים“
הייסט אז מע פאַרברענגט זייער גוט.

אלע לאַכן און זיינען צופרידן, וואָס זיי האַבן אזא גוטן
לערער און וואָס ער לאַזט שפילן אזוינע אינטערעסאַנטע שפילן.

אין גארדענעם לאנד

אין האַרבסטיקער נאַכט, אָף אַן איינזאַמען פעלד,
אַן פריינט און אַן האַפענונג, אַן ברויט און אַן געלט,
געפלאַגט פון דעם הונגער, געפייניקט פון שרעק —
עס ציט דאָרט אַ שאַטן, אַ טונקעלער פלעק.

ווער איז ער דער שאַטן, וואָס וואַנדלט אין נאַכט?
עס ענטפערט דער ווינט: „אַ מ ע נ ט ש“ — און ער לאַכט.

אָף טייערע קישנס פון סאַמעט און זייד,
געשמייכלט, געצערמלט פון פריצישע לייט,
געקושט פון דער ווירטן, געגלעט פון דעם ווירט,
און רייכע מייכאַלים אים ווערן סערווירט.

ווער איז עס, וואָס לעבט דאָרט אין גלאַנץ און אין פראַכט?
עס ענטפערט דער ווינט: „אַ ה ו נ ט“ — און ער לאַכט.

זיי הייסן

האָב איך אַ מומע, הייסט זי מירקע,
דינגט זי זיך באַם קויפן, רופט מען זי קושנירקע.

האָב איך אַ ברודער, הייסט ער מייער,
דרייט ער זיך און טוט ניט, רופט מען אים דרייער.

האָב איך אַ לאַנדספּרוי, הייסט זי כאַנע-סאַרע,
סאַפעט זי פון גראַבקיט, רופט מען זי קאַנאַהאַרע.

האָב איך אַ שוואַנערל, מיסטער גליצער,
שטאַמלט ער אַ ביסל, רופט מען אים בעקיצער.

האָב איך אַ קאַזין, סקעכט ער אין די באַנקס,
איז ער וואָס ער איז, רופט מען אים סקאַנק.

האָב איך אַ פעטער, הייסט ער מענאַכעס,
רעדט ער דורך דער נאַז, רופט מען אים פניעכעס.

כ'האָב לאַנדסלייט אומעטום, הייסן זיי פראַלעטן,
זיי רוף איך ניט קיין צונעמען — דאַס קענט איר זיך שוין וועטן.

דער היצקאפ

— היינט איז מאָנטיק! — האָט געזאָגט עליע, — ניט
אַנדערש ווי מאָנטיק! (עס איז געווען זונטיק פאַרנאַכט.)
— אַבער וואָס רעדט איר? — האָט געזאָגט יאַסל, —
מאָנטיק גאָר? איר ווייסט דאָך, אַז היינט איז זונטיק.
— איז יאָ, האָ? — האָט זיך עליע געהיצט און אָנגעהויבן
דעבאַטירן, דיסקוטירן, אַרגומענטירן, שוויצן, געוואַלדעווען,
איינלייגן וועלטן, ציטירן דעם און יענעם שרייבער — אזוי שאַ
נאָך שאַ, ביז — עס איז טאַקע געוואָרן מאָנטיק.
— היינט איז מאָנטיק! — האָט געזאָגט עליע. — ווען די
גאַנצע וועלט זאָל זיך אַפּילע שמעלן אַפּן קאַפּ וועל איר אַלץ
שיינען איינס, אַז היינט איז מאָנטיק.
— ריכטיק! — האָט געזאָגט יאַסל — היינט איז מאָנטיק.
— נו, זעט איר שוין, — מאַכט עליע, — אַט זאָגט איר אזוי
און אַט זאָגט איר אַנדערש... איר דרייט מיט דער צונג...
האַט מען ווידער אזוי לאַנג געטיינעט און אַרגומענטירט
ביז עס איז אַוועק נאָך אַ טאַג און עס איז שוין געוואָרן דינסטיק.
— אַבער היינט איז מאָנטיק און באַסטאַ, און מאַטערט
מיך נישט! — האָט געשריגן עליע שוין אַ הייזעריקער...
— היינט איז דאָך אַבער פאַרט דינסטיק! — האָט געזאָגט
יאַסל, און גוטמוטיק געשמייכלט.
— אַ, מיט אייך איז ניט צו טיינען, — שרייט עליע און
רייסט זיך די האַר פון קאַפּ און שפּריצט אַזש מיט רעציקע. —
אַט ערשט זאָגט איר, אַז עס איז זונטיק און אַז איר דריק
אייך צו צו דער וואַנט, גיט איר שוין צו אַז עס איז מאָנטיק.
דערנאָך דרייט איר ווידער צוריק און טיינעט, אַז עס איז
דינסטיק. אויסגעהאַלטנקייט וואו איז? אַט וואָס איר האַב גע-
וואַלט וויסן... — נאָר טאַ, — מאַכט עליע, גיי זוך באַ היצקעפּ
אויסגעהאַלטנקייט.

ווי א קעניג לעקט האַניק

אינעם לאַנד כוירעז איז געווען אַ קעניג, וואָס האָט גע-
קעניגט בלויז מאַנטיק און דאַנערשטיק. דינסטיק, מיטוואַך,
פרייטיק און שאַבעס האָט ער אין גאַנצן נישט געקעניגט. זונטיק
פלעגט ער זיך אַמאָל אַרויפכאַפּן אָפּ אַ שאַ צוויי אין דער
קעניגערײ און אָפּקעניגן אָפּ גיך, און
אוועקגיין אַהיים און זיך אַרומוואַשן און
זיך זעצן לעקן האַניק פון אַ סלאַיעקל
אַרויס...

אין לאַנד כוירעז האָט קיינער נישט
געוואוסט, אַז דער קעניג קעניגט אַזוי
ווינציק, און אַז די קעניגערײ שטייט
ליידיק פינף טעג אַ וואַך און מע צאַלט
אומזיסט דירע-געלט. אַז דער קעניג
לעקט האַניק פון אַ סלאַיעקל אַרויס —
האַט אויך קיינער נישט געוואוסט, ווייל
ער פלעגט דאָס טאָן ביש, בישטי,
בישטיקע. די קייזערלעכע דינער
פלעגן אַראַפּלאַזן די פאַרהאַנגען, אויס-
לעשן די ליכט, פאַרהאַקן די שלעסער,
אַרייננאַרן אַלע שאַטנס אין זעק אַריין.
און זיי אַרויסטרייסלען אין דרויסן אַרויס.
דערנאָך פלעגט דער הויפּט-געזאַז אַ
מאַך טאָן „ענד-אַל-אַ-מאַר-שאַק-סיס“ —
און דאָס איז געווען אַ סימען, אַז דער

קעניג מעג שוין אריין-
שטופן די צונג אין
סלאַיעקל און נאַשן . . .
אַבער אַ מענטש איז
נישט מער ווי אַ מענטש.
און אַ וועלט שלאָפט
נישט.

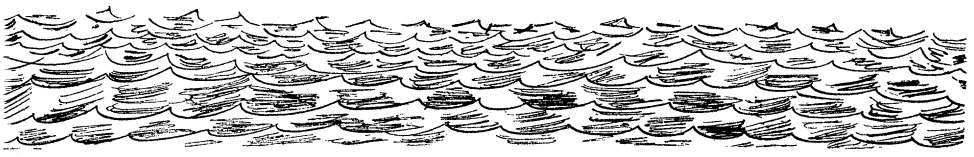
און ווענט האָבן אויערן.
איז מען געוואָר געוואָרן.
ווי אַזוי איז מען גע-
וואָר געוואָרן? וועל איך
איך דערציילן.
די קלוגע לייט פון לאַנד

כוירעו האָבן אונטערגשטעלט אַ שפיאָן, וואָס האָט אונטער-
געוואָרפן דעם קעניג אַ סלאַיעקל מיט אַ שמאַל פּיסקעלע. וואָס
ווייסט דער קעניג? אַ סלאַיעקל איז אַ סלאַיעקל. שטופט ער
צום ערשטן אַריין אַ פינגער (אזוי פּלעגן זיך די עלטסטע קעניגן
פון כוירעו פירן) און פאַרוכט. זיס? זיס. פּרעגט ער נישט
קיין סאַך און נעמט און שטופט אַריין די צונג און — מע-ע, ער
קאַן זי נישט אַרויסשלעפּן צוריק.

שפּאַנט דער קעניג פון כוירעו אַרום אין זיין פּאַלאַץ. דאַס
סלאַיעקל טעלעפעט זיך פאַרן מויל, און ער וויל עפעס זאַגן
און קאַן נישט.

טרייבט מען צונויף די כאַכאַמים מיט אַ בייטש און מע
פייפט צונויף די שטערנזעער און מ'זאַגט זיי:

— דער קעניג קאַן נישט אַרויסנעמען די צונג פונעם
סלאַיעקל — טוט עפעס, וויל ס'איז ניט שוין, אַז אַ קעניג זאַל
אַרומגיין מיט אַ סלאַיעקל אַף דער צונג.

האָבן די כאַכאַמים מיט די שטערנוועער זיך גענומען רייבן
די שמערנס מיט די פויסטן, אז זיי האָבן שיר ניט אויסגעריבן
לעכער, אַבער זיי האָבן גאַרנישט אויסגעטראַכט. האָבן זיי גע-
נומען און פאַרהויבן די לאַנגע בערד אָף די הענט אַרויף —
געענטער צו די אויגן און געזוכט אין די בערד, עפשער וועלן
זיי דאָרט עפעס געפינען, אַבער ס'איז געווען אַרויסגעוואָרפן.
אַ מאַג מיט אַ נאַכט זיינען די כאַכאַמים מיט די שמערנ-
זעער געזעסן און געטראַכט, און געטראַכט און גאַרנישט אויס-
געטראַכט. דערנאָך האָבן זיי געטרונקען קאווע מיט סמעטאַנקע
(סוויט-קרים), און ווידער גאַרנישט אויסגעטראַכט. דערנאָך
האָבן זיי געגעסן האַליפּיטשעס און ווידער גאַרנישט אויס-
געטראַכט.

אַפן דריטן מאַג איז אַ קעניגלעכער שטאַפעט געקומען און
געזאָגט :

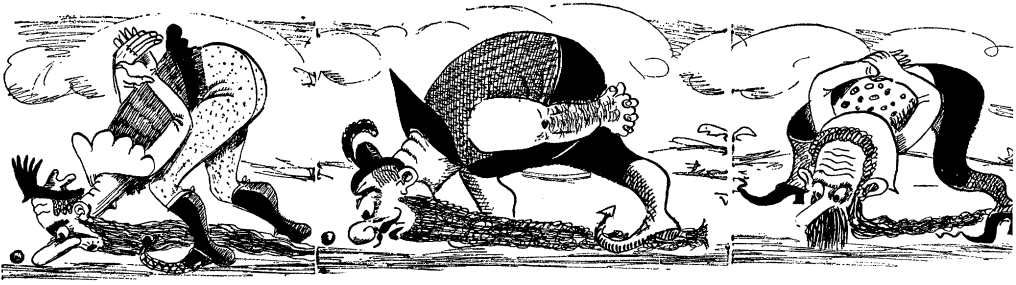
— ווער פון די כאַכאַמים און די שטערנוועער עם וועט
נישט קאָנען אויסטראַכטן עפעס אַ פאַרטל ווי אזוי צו ראַטעווען
דעם קעניג, דער וועט מוזן קאַטשען אַרבעס מיט דער נאַז איבער
דער גאַנצער שטאַט, אַהין און צוריק, אַנישט — אויפהענגען!
האָבן זיבן אַלע כאַכאַמים געקאַטשעט אַרבעס מיט די
נעז. די איבעריקע זיינען דערווייל געזעסן און געטראַכט, ווי
אזוי צו ראַטעווען דעם קעניג.

— שאַ, ווייכט איר וואָס? — האָט זיך איין שטערנוועער
אַנגערופן — לאַמיר נעמען דעם קעניג און אים אַוועקלייגן אין
דרויסן, און אונטערלייגן אַ קאַוואַדלע אונטער זיין צונג און
דערלאַנגען אַ קנאַק מיט אַ האַמער, און צעברעכן דאָס סלאַיעקל.
— און וואָס וועט זיין מיט דער צונג? — האָט אַ כאַכעס
געפרעגט.

— די צונג? — האָט געזאָגט דער שטערנוועער — מיט
דער צונג איז טאַקע בימער.

— כע-כע-כע — ווען נישט די צונג!! — האָט געזאָגט
דער עלטסטער כאַכעס און אַ שטופ געמאַן אַן אַרבעטל מיט
דער נאַז . . .

— עפשער וואַלט מען — האָט זיך אַנגערופן אַ כאַכעס

א ביסל א זאאיקעוואטער — עפשער וואָלט מען דעם קעקעניג
 אויסגעזעצט די צעציון, וועט ער קעקענען האַלטן ס'מלאַיעקל
 אין מעמויל און קעקיינער זענען נישט וועוויסן?
 די כאַכאַמים און שמערנזעער האַבן זיך איבערגעקוקט. די
 זיבן, וואָס האַבן געקאַטשעט אַרבעטלעך, האַבן אַרויסגעלאָזט
 א געלעכטערל און ווייטער געקערט די ערד מיט די שיינע בערד,
 און קיין איינע איז נאָך אַלץ נישט געווען.
 דערווייל האָט מען אין לאַנד כוירעז פאַרשפּרייט אַ קלאַנג,
 אז דער קעניג לעקט האַניק. האַבן מיר איינמאַל אַוועק! און
 אז דאָס, וואָס ער האָט געלעקט האַניק, איז אים נעבעך אויס-
 געפאַלן באַקאַם — האַבן מיר צוויימאַל אַוועק! און פאַרוואָס
 קומט אים יאָ צו לעקן האַניק און אונדז נישט? — האַבן
 מיר דריי מאַל אַוועק!
 די רעפּובליקאַנער האַבן באַלד אָנגעשאַרפט די מעסערס
 און זיינען אַוועק צום קעניג. און דער עלטסטער האָט אַ טופּע
 געמאַן מיטן פּוס און אַ מאַך געמאַן אַף דאַטש, מיט אַ גראַב
 קאַל, קעדיי איבערצושרעקן דעם קעניג:
 — וואָס האַבן זי די טררראַנע?
 — אַלאַרטענלאַ שליט ער דער טראַל! — האָט געענט-
 פערט דער קעניג מיטן מלאַיעקל אַף דער צונג.
 (דאָס האָט געהייסן — אַט-דאַרטן-אַ שטייט דער טראַן!)
 — שאַקלט אים! — האָט באַפוילן דער עלטסטער, — שוין
 צייט, אז דער קעניגלעכער טראַן זאָל זיך אָנהויבן שאַקלען!
 די רעפּובליקאַנער האַבן גענומען שאַקלען דעם טראַן אַהין

און צוריק ביז זיי האבן אויסגעבראָכן אַ פּיסל. ערשט דעמאָלט
האָבן זיי זיך באַרוואַיקט און זיינען אַוועק — עסן הייסע פּלאַט-
פּלעץ מיט פּומער.

אַוועק די רעפּובליקאַנער, זיינען אַנגעקומען די דאַמער-
קראַטן און גענומען שרייען און פּאַכען מיט די הענט:
— וואו איז ער, דער קעניג? וואָס הייסט דער קעניג
לעקט האַניק, און מיר — נישט?

— איר לעמאָך וואָסכאַל געוילט! — מאַכט דער קעניג,
דאָס האָט געהייסן: „איר זעט דאָך וואָס איך האָב גע-
פּויעלט!“

— יאָ געפּויעלט, נישט געפּויעלט — מאַכט דער אַסעמבלי-
מאַן פּון 39סטן דיסטריקט, — דערווייל האָט איר געלעקט
האַניק און מיר — נישט!

איז דער קעניג אַרויס אַפּן גאַנעק, צונויפּגערופן זיינע
שווער-און-שוויגער און אויך דעם אַלערהעכסטן אויפזעער איבער
די קעניגלעכע האַקמעסערס, און אויך אַלע כאַכאַמים און
שטערנזעער, און דער קעניג האָט געהאַלטן אַם אַזאָ מין רעדע
מיטן סלאַיעקל אָפּ דער צונג:
„פּליילט און בילגעל!“

„מיל אַלע האַלעזאַל פאַרסאַמלט מיט דעם צלעק צו באַ-
לאַכטן די לאַלע פּון אולזעל לעליגלייך . . . איך גלויב מיילע
פּליילט און בילגעל, אַז ס'איז ליש לויטיק צו ריידל קאַסאָך . . .
ס'איז וואָ, מיילע פּליילט, אַז כאַ געלעקט האַליק, אַבער — וויי
צו מיל וואָס איך האָל דאָס דערלעלט . . .“

אַז די קייזערלעכע שווער-און-שוויגער און דער אַלערהעכט-
טער אויפזעער איבער די קייזערלעכע האַקמעסערס און כאַ-
כאַמים און שטערנזעער האָבן דאָס דערהערט, האָבן זיי אויס-
געבראַכן אין אַ גרויס געוויין, און האָבן אַנגעוויינט אַ גאַנצן
יאָם. און דער קעניג האָט זיך אויפגעזעצט אָפּ אַ שיף און זיך
געלאָזט איבער דער וועלט — מיטן סלאַיעקל אָפּ דער צונג און
מיטן טאַם פּון געוועזענעם האַניק צווישן די געלע
ציינ, וואָס סטאַרמשען אַפיר פּון אונטער אַ קעלבערנער ליפּ.

ריווינגטאן קארנער פֿיט

אָף ריווינגטאָן קארנער פֿיט
וואוינט אַן אלמער, גרויער איד

דרייסיק יאָר שוין פעדלט ער
און אַ פושקארט רעדלט ער.

משעמנאָטס בראָט ער, סוויט-פּאַטיימעס,
„צוויי אַ ניקל, דזשענמס און ליידיס!“

היין און קעלט און שניי און רעגן
גייען אום אַרום זיין וועגל.

שמיט דער גרויער, אלמער איד
קארנער ריווינגטאָן און פֿיט,

מענצלט אונטער אָף איין פּום
און ער קריגט זיך מיט זיין הוסט.

מיט א ניגונדל איצט גייט עס :
„הייסע, הייסע, סוויטפעטיימעס . . .
בלאזט א ווינט פון איסמסייד-ריווער,
לויפן מענטשן שנעל פארבער ;
צוויי א ניקל — היים ווי פייער . . .
משעסמנאטם ברוינענקע מעכיע . . .“
יעדער טיף אין זיך פארנורעט,
אנגעכויגן, אנגעכמורעט.
ווי אף אקסלען שווערע זעק
שלעפט מען דא די טעג אוועק.
אף א בייביקערדוזש — קויל
פירט א אינגעלע א וואוילס.
אלטע פרוי מראגט פייערטעפל —
שווארצן, גליענדיקן עפל.
רוישן דורך די פעמע דאמען,
וועלכע קומען דא צו סלאמען.
טוריסט-באס. א שטייפער גאיד
ווייזט די וואונדער פון איסמסייד :
„רום און בעדרום אַנע טוילעטס
און דאס יונגווארג באַרוועס, הוילע.“
אין א סמאר מיט גריץ און פלאמען
הענגט אין פענצטער בינמלעך שוואמען
און זיי זאפן איין אין זיך
זאטע בליקן, פרויען-פּלירט.
וועטערען מעדאל-באדעקטער,
היפערט, היפערט אף א שמעקן.
א פאליסמאן בלוי געטונקען
שטייט אין קארנער אנגעטרונקען.

האלט זיך בא א סלופ און דרימלט —
ווייסע זון עם לאכט פון הימל.

מיט א בייגל גרויע שמריק
גייט א ליינמאן היין און קריק.

„לייך-א, לייך-א!“ אזא ליד
פון א לעבן וואס איז מיד.

אלטווארג-פעדלער (ווי צו זיך):
„אלטע פענטס און אלטע שייך!“

צוויי-דריי טויבן פרום פארוואַרקעט
אף דער שוועל פון בומשער-סמאַרקע.

פעסלעך מיסט עם גייען איבער —
בא די גענעצדיקע שטיבער.

לעמער-קעריערס שארפער פיף
ציקלט זיך אראַפּ, ארויף.

אף ריווינגמאן קארנער פיש
שטייט אן אלטער, גרויער איד.

שאַכט פאַרברענטע סווימפעטימעס,
קלערט אז „ביטער ווי דער טויט איז

די פאַרנאַסע, דאַס שטיק ברויט —
ביטער, ביטער, ווי דער טויט.“

ס'איז שוין שפעטלעך שמאַרק צעפלאַמט
אילט די זון אוועק פון דאַנט.

לעמער-קעריערס לעצטער פיף
כלייבט אין לופטן איינגעשרויפט,

כלייבט דאַרט הענגען ווי אַ רוף,
וואָס צעבלומיקט האָט די לופט.

א מייסע

מיט א טשוואַק

אמאל איז געווען איינער. האָט ער זיך אַרײַנגעשטאַכן אַ טשוואַק אין פֿום אַרײַן. פֿונעם פֿום רינט בלומ. דער ווייטיק איז גרויס. הינקט ער אַוועק צום ערשטן צו אַ מעכאַשעף, נאַכדעם צו אַן אַפּשפּרעכער, נאַכדעם צום ראָוו, נאַכ-דעם צום אַדוואַקאַט, נאַכדעם צום מעלאַמעד, נאַכדעם צו אַ בלוט-נעמער. אַלע גיבן אים אײַצעס.

אײַנער הײסט אים טרײַנקען הײסע מילך. אַ צווייטער הײסט אים זיך ציען באַ אַן אױער דרײַ מאַל אַ מאַג, אַ פּער-טער הײסט אים צינדן ליכט, אַ פיפטער הײסט אים פאַרן קײן קאַליפּאַרניע, אַ זעקסטער הײסט אים פּלאַנצן „פּיטשעס“ (פּערשקעס), אַ זיבעטער הײסט אים, ער זאָל זיך שלאַגן אַן אַדער, אַן אַכטער הײסט אים כאַפֿן אַ פּלוי, וואָס האָט געביסן אַ קאַץ, וואָס האָט געביסן אַ הונט, וואָס האָט געביסן אַ

אַכט-און-פּופּציק

פערד, וואס האט געביסן א הונט, וואס האט געביסן א פערד,
וואס האט געביסן א גאנז, וואס האט געביסן דעם מענטש מיטן
משוואק אין פוס.

דער מענטש פרואווט נעבעך די אלע מיטלען. אבער די
צייט גייט אוועק. דאס געלט גייט אוועק. דאס געזונט גייט
אוועק. דאס בלוט רינט אפ. און בעסער ווערט דערפון ניט.
איינמאל הינקט ער אזוי ארויס אין וואלד אריין, איבער-
טראכטן זיינע גרויסע יעסורים און דערביי טאקע זיך קרעפטיקן
מיט דער גומער לופט פונעם וואלד. טרעפט ער א פאסטעכל,
וואס פאשעט שאף.

— גוט מארגן, פאסטעכל.

— גוט מארגן, ברודערל. איך זע, אז דו הינקסט.

— יא, פאסטעכל, איך בין נעבעך אף צארעס. דערפאר
טאקע בין איך געקומען אין וואלד אריין עס איבערטראכטן.
אין דער שטילקייט טראכט זיך בעסער.

— וואס איז דיר, ברודערל?

— אט ווי דו זעסט: אריינגעשטאכן זיך א משוואק אין
פוס אריין און איך בין, ניט פאר דיר געדאכט, אויס מענטש.
שוין איבערגעמאן וואס אין דער וועלט. און עס העלפט נישט.
די וואונד ווערט אלעמאל ערגער. דאס גאנצע לייב, נישט פאר
דיר געזאגט, ווערט בא מיר בראנדיק, פאסטעך לעבן, און דעם
לעצטן גראשן, וואס איך האב געהאט, האב איך שוין אויס-

געגעבן אף היילמיטלען
און אף דאקטוירים. אף
אפשרעכערס און אף בליי-
גיסערס, אף גאלאכים און
אף פסיכאלאגן...

דער פאסטעך האט גע-
נומען דעם קראנקנס פוס
אין דער האנט אריין, אים
באטראכט פון אלע זייטן,
געזשמורעט מיט די קלוגע
אויגן און געזאגט:

ניין-און-פופציג

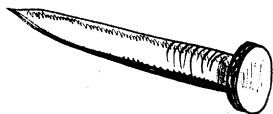
— ווען איך בין דו, ווייסטו וואָס איך וואָלט געט אָן,
ברודערל?

— וואָס?

— איך וואָלט אַרויסגענומען דעם משוואַק פון פוס און איך
וואָלט זיי אַלעמען געהאַט אין דר'ערד.

— אוי, אַ לעבן אָף דיר! — מאַכט דער קראַנקער, און דאַס
פאַנעם ליימערט זיך באַ אים אויס — דאַס איז מיר גאַרנישט
איינגעפאַלן.

דער קראַנקער האָט אַרויסגענומען דעם משוואַק, אַוועק-
געוואָרפֿן ד קוליע און גענומען לויפֿן אַהיים, דערציילן זיין ווייב
און קינדער די גומע בסורע, ווי ער איז געראַטעוועט געוואָרן
פון אַ גרויס אומגליק דורך די רייד פון אַ פאַסטעכל, אוי אַ
פאַסטעכל, אַ פראַסט-פאַשעט פאַסטעכל.

מיר גייען אף יאגד

יך האב אנגעטאן א ספארט-העמד פאר 59
סענט, גענומען אין האנט אריין די נע-
שאַמע, א ביקס, עטלעכע קאנאנען, א פאר
פושקעס מיט עסנווארג, א קאמערע, א
פליישיק מעסער אף צו טרייבערן די
בעהיימעס, עטלעכע יעגער און כ'בין
אוועק אין די ווילדע וועלדער פון די אדיראנדאקס.

ס'איז געווען אין אַנפאַנג יוני-יולי-אָגוסט-סעפטעמבער.
דאָס וועטער איז געווען קאַלט, דערשטיקט צו ווערן. פון מיין
פאַנגעס איז גערונען אַ פאַרפאַרענער שווייס, וועלכער איז
אַראָפּגעפאַלן אָפּ דער ערד, אַזוי ווי אַגרעסן...

די לעזער מוזן אומבאדינגט וויסן, אז אַכויז מיר און כאַווער
פּענצטער איז נישטאָ אין אַמעריקע קיין אידישע יעגערס. דאָס
הייסט, יעגערס זיינען פאַראַן גענוג, אַבער נאָר אַזעלכע, וואָס
לויפן אין דער פאַרקערטער ריכטונג פון די הירשן און יאָס-
קאַטערס...

מיר האָבן זיך אָפּגעשטעלט באַ אַ קרעטשמע לעבן וואַלד.
מיר האָבן גענומען די קאַנאָנען אונטער די אַרעמס און זיינען
אוועק שיסן עטלעכע טיגערס.

ס'איז געווען אין מאַנאַט יוני-יולי-אָגוסט-סעפטעמבער.
דער הימל איז געלעגן פון אויבן איבער אונדזערע רוימע יעגער-
הימלען. און צווישן אונדזערע נאַקעטע פיס און דער ערד האָבן
זיך געפונען דריי פאַר וואַרעמע שקאַרפעטקעס, וועלכע יעדער
יעגער מוז האָבן באַ זיך, אויב ער וויל ניט נישן און איבער-
שרעקן די צאַרמע כייעס.

אַ זעקס-זיבן שאַ זיינען מיר אַזוי אַרומגעגאַנגען אין וואַלד,

באטראכט ס'האלץ, געטרונקען וואסער און אין אלגעמיין האבן מיר זיך געהאלטן אזוי, אז די כייעס זאלן הערן, אז מיר זיינען דא און זאלן אונדז קומען זען.

— איר'ט זיין אזוי גוט און שיסן צום ערשטן, כאווער פענצמער.

— כ'על שיסן! — האט געזאגט כאווער פענצמער און גע-
נומען פינמלען מיט די אויגן...

און דער יונגער יעגער כאווער גראפער האט געזאגט דרייסט:

— מירן זיי שיסן, ווי די הינט, איינס נאך איינס! און דערנאך וועלן מיר זיי פארקויפן די כאוויירים פון דער רעדאקציע „מארגן-פרייהייט“ צו אכצן סענט א פונט, וועלן זיי האבן אף סענדוויטשעס צווישן די מאלציימן.

— גוט — האב איך געזאגט — אזוי לאנג ווי איך האב לעבן זיך אזעלכע צוויי יעגער, איז גוט!

בא די דאזיקע ווערטער האט זיך באוויזן אן עלטערער בער מיט אן אויסגעקראכענער פעל, וועלכער איז נעבעך געווען פארקילט און געהוסט.

— שיסן! — האב איך געגעבן א קאמאנדע.

— שיסן? — האט געפרעגט כאווער פענצמער.

— מ'דארף שיסן? — האט זיך געכידעשט כאווער גראפער. דערווייל, ווי מיר זיינען אזוי געשמאנען און געהאלטן א מיטינג, איז דעם בער געווארן צו לאנגווייליק, איז ער אוועק. און מיר — האבן זיך מעכייע געווען.

באלד איז געווארן טונקל אין וואלד, און מיר האבן זיך געכאפט, אז מיר שטייען אין דרויסן...

— לאמיר נעמען בלאנדזשען! — האב איך געזאגט. —

עס פאסט ניט פאר יעגער אהיים צו קומען גלאט אזוי...

וידער האבן מיר גענומען באטראכטן די ביימער און ווידער האבן מיר דערזען א כייע — דאסמאל א — טיגער!

— ניט טשעפען! — האב איך געגעבן א באפעל און

גענומען לויפן...

— ווער טשעפעט דען? — האט געשריען כאווער פענצמער

און איז מיר שיר ניט אריבערגעפאלן איבער דער פלייצע.
 — איך טשעפע ניט! — האָט געזאָגט כאַווער גראַפער און
 גענומען כאלעשן...
 מיר האָבן אים אַרויסגעפירט פון וואַלד — מיט אַ גוואַל-
 טיקער שנעלקייט.
 אז מיר זיינען געקומען אַ ביסל צו זיך, האָט כאַווער
 פענצטער באַמערקט:
 — ס'איז עפעס טאָקע אַ גרויס וואַונדער, וואָס מיר האָבן
 זיך געראַטעוועט.
 — אזוי גיך, ווי איך קום אין שמאַט אַרײַן, גיב איך פינף
 מאַלער פאַר דער „מאַרגן-פּרייהײט“ — האָט כאַווער גראַפער
 זיך געריבן ס'האַרץ מיט עסיק...
 — איך האָב אַבער געזאָגט, אז איר זאָלט ניט טשעפען
 דעם טיגער! — האָב איך זיך באַרימט מיט מיין טאָקט אין
 דעם העכסט-קריטישן מאַמענט.
 — און איצט לאַמיר גיין אַהײַם, כאַוויירס! — האָט
 כאַווער גראַפער געמאַכט אַ דירעקטן פאַרשלאַג. — גענוג.
 זאָגט ער, צו האַרנענען כײַעס... נאָך אַלעמען, זאָגט ער, איז
 אַף זיי אויך אַ צאַרבאַלעכײַעס...
 מיר האָבן גענומען מאַרשירן צוריק. אַפן וועג האָבן מיר
 באַגעגנט אַ האַן.
 — שײַנס! — האָב איך געגעבן אַ קאַמאַנדע.

— לאמיר אים צוערשט כאפן! — האט געזאגט כאווער
 פענצטער און זיך גענומען יאגן נאכן האן.
 — מירן אים בעסער שעכטן! — האט געזאגט כאווער
 גראפער — וועלן מיר אים קאנען אליין עסן. איך בין, זאגט ער,
 הונגעריק, ווי א הונט...
 ענדלעך האבן מיר געכאפט דעם האן און אים געשאכטן
 אף טויט.
 אז מיר זיינען צוריקגעקומען, האט מען אונדז געפרעגט:
 — נו, עפעס געכאפט?
 — געכאפט! — האב איך געזאגט. — געכאפט א שרעק-
 לעכע פארקילונג...
 — אויב אזוי, לייגט זיך אריין אין בעט און נעמט שוויצן!
 — האט געזאגט דער פארמער.
 איך האב זיך באלד אריינגעלייגט אין בעט אריין, זיך אויס-
 געשוויצט און ס'איז מיר בעסער געווארן.

אַרבעטער וויג-ליד

ליוליענקע, נעשאַמע מיינע,
טאַמע איז אין סטרייק;
ער און פיל כאַוויירים זיינע,
טויזנט אַרבעטלייט.

ליוליענקע, עם פליען קראַען,
פליען אין דער פאַר;
סטרייק וועט קירצן אַרבעטס-שאַען,
לענגערן די יאָר.

ליוליענקע, מיין קרוין אין וויגל,
נאַכעס מיינער, שאַ;
ס'איז אַף שלאַס און קייט פאַריגלט
הונגעריקער פאַ.

און ער קוקט אַצינד דורך קראַטן,
טראַכט פון דיר, מיין קרוין;
דו און איך און אויך דיין טאַמע
זיינען דער האַמוין.

דו און איך און מיר און אַלע
אַף דער פיקעט-ליין,
און אַז הונדערט טויזנט פאַלן
אינעם קאַמף פאַר זיין —

אומדערשעפלעך, פויגל מיינער,
איז דער קעמפער-יאַם;
ווי פון זון דאַס גרויסע שיינען,
ווי דער שטערנפלאַם.

שלאף געשאַמע, שלאָף מיין נאַכעם,
וויין ניט, קינד, נו שווייג;
ס'וועט דער טאַמע שיינע זאַכן
ברענגען פונעם סטרייק.

ער וועט ברענגען נייע שיכלעך,
פלעשעלעך מיט שמאַנט;
בלעמעלעך פון יוניאַן-ביכלעך
רוישן אינעם לאַנד.

רוישן ווי די פלינגלען פרייע,
ווי דער ווינט מיט גאַלד;
אַזאַ צייט איז איצט אַזאַ נייע,
אַ פאַריינטער פראַנט.

ליוליענקע, דיין מאַמעס האַרץ איז
באַ דיין וויג פאַרטראַכט;
ניט מיט רויון, ניט מיט נאַרציו
טריפט אַצינד די נאַכט.

זילבערנע פולווער-טראַלדן,
רויון פון שראַפנעל;
די מילכאַמע, קינד מיין גאַלדנס,
טונקלט שוין די שוועל.

שלאָף-זשע, קינד מיינס, וואַקס געשווינדער
אַף מיין בוים — דו צווייג;
אַלע אַרבעטאַרערס קינדער
גייען אַפן שטרייט.

ליוליענקע, די פאַנען ווייען,
אונדזער קאַמף מאַרשירט;
איינגעשלאָסן אין די רייען —
זיגן מוזן מיר.

א פויק פאר פיאנערן

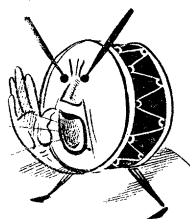
שויל אָפּ די הויט פון אלטער זון
און מאַך דאָפּן :
א פויק פאר פיאנערן,
א פויק פאר פיאנערן.

„וועק—וועק—וועק“
אַרמייאישע טריט.
דער וואָס אַרבעט,
דער גייט-מיט.
וואָס זאָגט די פויק ?
די פויק זאָגט אָן,
„א האַנט פאר צאָן,
א קאָפּ פאר אויג.“
וואָס ברומט די שאַכט ?
וואָס ברילט דער שאַפּ ?
„די גאַנצע מאַכט
דעם אַרבעטקלאַס !“

„וועק—וועק—וועק“
אַפּ פויקס רוף
ווערן גאַסן אַנגעקוואַלן :
רויטע אַרמיער — יונג און אַלט,
פּיאַנערן, קאַמסאַמאַלן,
גייענדיקער מענטשנוואַלד.
קעפּ אַפּ קעפּ, און פּאַנען העכער,
פּאַן איז פּלאַם,
און זיג איז זיכער.
דער פּיינט, ער יאָגט

אין גרויס דעבאקל,
עס ברייט זיין טראַט
דער רייטער פאקל.

גרייט זיך, גרייט זיך,
פּיאַנערן.
קיון שום שמרויכלונג
זאל נישט שמערן.
אלע, אלע,
קליין און גרויס,
און די גליקלעכסטע
פאָרויס!

פארוואס דער וואלפיש האט אזא גרויסן האלדז

(אנטקיפלינגט)

אינעם יאָם — שוין לאַנג דאָ אין דעם — אַ ליבע קינדער
מיינע, איז געווען אַ וואַלפיש, וואָס האָט געמאַן לעבן פון
פישערעס.

ער האָט געגעסן האַרפיש און נאַרפיש, קרומפיש און שטומ-
פיש, אַקענעס און באַקענעס, דאַרענקעס און סטאַרענקעס,
פלאַטיצעס און קראַטיצעס, קאַרפן און שטאַרפן, קורעסלעך און
שטורעסלעך, ראַקעס און פראַקעס, שלינקען און שלייען, העכטן
און קנעכטן, און סאַמע עמעסדיקע שווערד-פיש.

אַלצדינג, וואָס דער יאָם האָט אים אונטערגעטראָגן, האָט
ער געגעסן מיטן מויל זיינעם — האָס! אַט-אַזוי-אַ! ביז סאַף
קאַל סאַף איז אין גאַנצן גייענדיקן יאָם ניט געבליבן מער ווי
אייזן קליין-ברעקל-פיצל-פישעלע.

לאַמיר אַלע אַזוי געזונט זיין, ווי מיר זאָגן קיין ליגן ניט,
עס האָט טאַקע געהייסן פישעלע.

אַט דאָס קליין-ברעקל-פיצל-פישעלע איז זיך געשוואומען
אַ קליין ביסעלע הינטערן וואַלפישס רעכטן אויער, וואָרים וואָס
זיכער איז זיכער זיכער ער, ווי וואָס נישט זיכער.

פלוצים האָט זיך דער וואַלפיש אַ שמעל געמאַן אַפן עק
און אַ מאַך געמאַן: „כבינגעריק.“ וואָס אַף איינציקע ווער-
טער וואַלט עס געהייסן: „איך בין הונגעריק.“ און דאָס קליין-
ברעקל-פיצל-פישעלע האָט געענטפערט אַף אַ קליין-ברעקל-פיצל-
קעכל:

ניין-און-זעכציק

— נאבלדיקער און אי גוואלדיקער וואלפיש,
האסטו אמאל פארוזכט דעם מאם פון מענטש-פלייש?
— ניין! — האט געזאגט דער וואלפיש, — „סעפעסגוט?“
— שקאשע! — האט געענטפערט דאס קליין-ברעקל-פיצל-
פישעלע. — נאר ס'איז א קליין קאפעלע האפסעדיק.
— גוט! — האט געזאגט דער וואלפיש, — ברענג מיר
א פעסל מענטשן! — און בא די דאזיקע ווערטער האט ער
צעפאטשט דעם יאם מיטן עק — אז ס'איז אזש געגאנגען א
וויסער שוים.

— איין מענטש אף א מאל איז איבערגענוג! —
האט געזאגט דאס קליין-ברעקל-פיצל-פישעלע. — הערזשע-
מעכיים! אז דו וועסט א שוויס מאן פופציק ברייט-צייכנס קיין
צאפן און פופציק לענג-צייכנס קיין מיירעוו (דאס איז אזא מין
פארבלענדעניש), וועסטו אף א שוויס-ברעט אין מיטן יאם, מיט
א פענמעסערל אין האנט, אַנגעטאן אין גארנישט-נישט, א כוץ
א פאר דרילעכענע הויזן און א פאר שליקעס (דו מוזט נישט
פארגעסן די שליקעס, א ליבער מיינער!) מרעפן א מאטראס,
וואס האט זיך געראטעוועט פון אן אונטערגייענדיקער שיף,
און וואס איז בעמעוועט א מענטש פון סאמע כאכמע און סיכל,
קלוג ווי דער מאג און זייער גוט צו עסן.

האקלאל, דער וואלפיש האט גענומען און זיך אויפגעהויבן
און זיך אוועקגעלייגט און אוועקגעשוואומען צו די געוויסע
פופציק ברייט-צייכנס און פופציק לענג-צייכנס קיין מיירעוו, גע-
שוואומען און געשוואומען און געשוואומען נאך א ביסל, אזוי
לאנג און ברייט, ביז וואנען ער האט דערזען אף א שוויס-ברעט
אין מיטן יאם (מיט א פענמעסערל א האנט) א מאטראס, וואס
האט זיך געראטעוועט פון אן אונטערגעגאנגענער שיף, זיצט
און מאכט מיט די פיס אין וואסער — ווי מיט וועסלעס (זיין
מאמעשי, זאל געזונט זיין, האט אים אַנגעזאגט, אז ער מאר
אזוי מאן, אַנישט וואלט ער אוואדע אזוי ניט געווען געטאן,
ווייל ער וואלט ניט געווען געטארט!).

איז געגאנגען דער וואלפיש און האט אן עפן געטאן די
לעפצן זיינע — עט-עט צוריקצואוועגס, אזוי ווייט, אז ער האט

שיר-שיר דערגרונטעוועט זיין אייגענעם עק, א מאך געטאן :
האם ! און איינגעשלונגען דעם מאטראס מיט האק און פאק
און זאק און טאק און הויז און בלויז און מעסערל און שלעסערל
— און דאס איז דער איקער : די שלייקעס ! ער האט אלצדינג
שייד-דייך פיין אריינגעשלונגען אין זיינע ווארעמע טונקעלע
בוך-שופלעדלעך אריין, דערנאכדעם האט ער זיך באלעקט די
לעפצן אט-אזוי, און האט זיך דריימאל א דריי געטאן אפן
עק און — זיך צעכלעמעכעט מיט א גרויסן געלעכטער.

אזוי גיך ווי דער מאטראס, וואס איז געווען געפערלעך
קלוג, האט דערפילט, אז ער איז א פארקלעמטער און צעפלעמ-
טער, האט ער א פארשעמטער און ניט-פארקעמטער גענומען
שפרינגען און זינגען, האפקען און מאפקען, עכצן און קרעכצן,
קריכן און שליכן, היסן און ניסן, פלעמען און קלעמען, פאטשן
און קלאטשן, יאלדעווען און גוואלדעווען, ברייען און שרייען,
און געלאכט מיט גרינע יאשמשערקעס (דאס האט ער נאך
אלעמען ניט באדארפט צו טאן), אזוי אז דער וואלפיש האט
זיך געפילט זייער-זייער-זייער-זייער-זייער פריקע. (פאר-
געסט ניט, כ'בעט אייך, די שלייקעס !)

האט ער גענומען און א זאג געטאן צום קליין-ברעקל-פיצל-
פישעלע :

— אטא-דער-א מענמש איז זייער-זייער האפסנדיק,
א בויז דעם טוט ער מיר אין דער גאל אריין און כ'מוז, עוואהאפ,
שלוקערצן. וואס טוט מען ?
— זאגט אים, ער זאל ארויסקריכן ! — האט געזאגט דאס
קליין-ברעקל-פיצל-פישעלע.

האט דער וואלפיש געפאלגט און ארונטערגעשריען צו זיך
טיפ-טיפ אין האלדז אריין :

— קריך ארויס — העי, דארטן, און לאז געמאך. איך
שלוקערין, ניט פאר דיר געדאכט, זייער שמארק — עוואהאפ !
— נעמטידירייטאס ! — האט געענטפערט דער מאטראס,
— ניט געכאפט און מאמיר צייט ! דו שוויים מיט מיר בעסער
צו די ווייסע ברעגן פון לולעוואלענד, וואו מיין היים איז, דער-
נאכדעם, הערסטו מיר, וועלן מיר זען !

און ער האט גענומען מאַפקען און האַפקען נאָך שטאַרקער
ווי פריער.

מיילע, דער וואַלפיש איז געשוואומען און געשוואומען, מיט
שופן און פליצן, מיט האַק און פאַק און זאַק און מאַק, אזוי
שטאַרק ווי ער האַט נאָר געקאַנט — צוליב דעם ש ל ו ק ע ר צ ון ,
וואָס ער האַט געשלוקערצט, ביזלואַנגען ער האַט דערזען די
ווייסע פעלזן-ברעגן פון לולעוואַנד. דאָרט האַט ער גענומען
און קימאַט ביז צום גאַרטל אַרויפגעשוואומען אַף די זאַמדן,
פאַנאַנדערגעעפנט ס'מויל און אַרונטערגעשריען צו זיך אין בויך
אַריין :

— לולעוואַנד! לעצטע סטאַנציע! דאָ בייט מען דעם
צוג פאַר לעקישדאַרף און בעקישדאַרף, פאַר האַרגעבערג און
שטאַרקעמערק, פאַר קכע —
און ווי ער האַט אַרויסגעזאָגט דאָס וואָרט „קכע“, האַט
דער מאַטראַס דערלאַנגט אַ שפּרונג אַרויס מיט הויז און . . .
אויס, און נישטאַ אים.

דאָס איז אַכער נאָך ניט דער סאַף פון אונדזער געשיכטע.
ס'איז געווען אזוי : אין דער צייט, וואָס דער גוואַלדיק
קלוגער מאַטראַס האַט זיך געפונען אינעם וואַלפישס האַלדז,
האַט ער מיט גרויס קלוגשאַפט גענומען ס'פענמעסערל זיינס
און צעשניטן ס'שוויים-ברעמל אַף לייסטלעך און גראַמקעס און
פון דערפון צונויפגעשמעלט אַ מין גראַמקעסמל און עס צונויפ-
געבונדן מיט די שלייקעס (איצט ווייסט איר שוין, צוליב וואָס
מיר האַבן אַף אַ מינוט ניט געמאַרט פאַרגעסן די שלייקעס!)
און ער האַט דאָס דאַזיקע גראַמקעסמל אַריינגעשמופט טיף-טיף
אין וואַלפישס האַלדז און אַט-אזוי-אַט איז עס דאָרט געבליבן
שמעקן — ניט אַהין, ניט אַהער.

דערנאָך האַט דער גוואַלדיק קלוגער מאַטראַס זיך אוועק-
געשמעלט און געזונגען אַף זיין אייגן קאַל :

כאַלעמידן, כאַלעמיד —

וועסט ניט עסן מער קיין ברויט,

ניט קיין מענטש און ניט קיין פיש

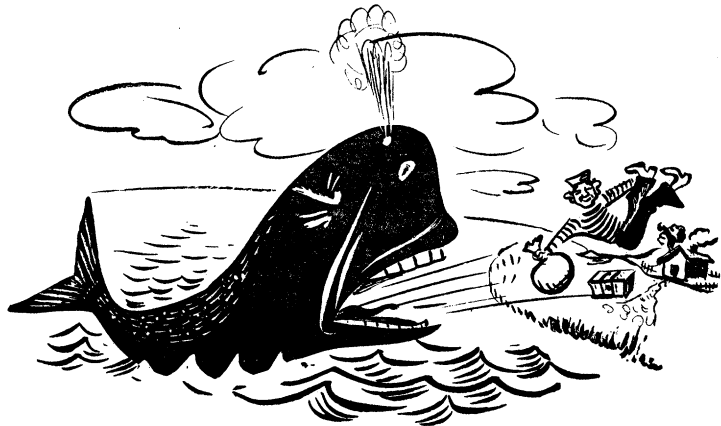
וועמ'ן גרייטן דיר צום טיש.
 פאר דעם קעסטל מיט דער גראמע, —
 מוזטו צאלן ווי א טאמע!

וואַרים דער מאַטראַס איז געווען אַ גוואַלדיק-קלוגער זינגער
 אויך. דערנאָכדעם האָט ער, ווי מיר ווייסן שוין, זיך אַרויס-
 געכאַפּט אין דרויסן אַרויס און איז אַוועק אַהיים צו זיין מאַמעשי,
 זאָל לעבן, וועלכע האָט אים (ווי ס'איז אונדז באַקאַנט) אַנ-
 געזאַגט, אַז מ'ט אַר נוצן די פּיס פאַר וועסלעס און אַז ס'איז
 קיין בושע ניט.

שפּעטער אַ ביסל האָט ער כאַסענע געהאַט, און אים לעבט
 זיך זייער גוט ביז אַפּן היינטיקן טאַג.

דאָס נעמלעכע קאַן מען אויך זאָגן פּונעם וואַלפּיש, אַכּוין
 וואָס ער איז, זינט יענעם טאַג, ניט געווען באַם בעסטן געזונט
 און ניט געקאַנט שלינגען עפּעס אַנדערש, ווי בלוין קליינע-
 קליינע פּישעלעך (דאָס קליין-ברעקל-פּיצל-פּישעלע, וואָס האָט
 אים געגעבן די שיינע אייצע, האָט זיך נעבעך געוואַלט ראַטעווען,
 אַבער ס'איז אַריין אין דער לינקער קעל).

און אַמ'אָ דאָס איז דערווייל דער סאַף פּון אַמ'אָ-דער גע-
 שיכטע, ליבע קינדער מיינע. אַז ס'עמ זיין נאָך, וועלן מיר
 אייך דערציילן.

פירישקע-פיראטן

פירישקע-פיראטן,
זיבן זאמע יאטן,
פארן ווי די הארן
אף שיפן-סאמאווארן.

פירישקע-פיראטן,
זיבן זאמע יאטן,
פירן גאלד מיט שפיין
און א פעסל מייז.

עסן עסט מען אלעס :
האקמעסערס און כאלעס,
און קאלאשן-צימעס
ווערט זיי גארנישט נימעס.

פארט מען, פארט מען ווייטער,
שטייט א קו מיט אייטערס.
(אייטערס האט זי זיבן,
א האר ניט איבערטריבן !)

נעמען אלע מעלקן
די אויסטערלישע קו,
וואס טראגט א הוט און ברילן
און מאכן מאכט זי „מו“.

מעלקט מען זיבן וואכן,
ביז עס ווערט צעקראכן
דער מעלקשאף און די קו,
וואס מאכן מאכט זי „מו“.

נאָר פּירישקע-פּיראַטן,
זיבן זאַמע יאַטן,
זיינען גאַרנישט ביזו,
ווייל זיי האָבן קעז.

מאַכט מען ווייסע קרעפלעך
(גרויס ווי גאַנצע קעפלעך)
און באַרשט אין גאַנצע זעק
מע רייכט אָף ביידע בעק.

פּירישקע-פּיראַטן,
זיבן זאַמע יאַטן,
ליולקעלעך אין מויל,
זאַגן : „אונדז אי וואויל !“

מיר פאַרן ווי די האַרן
אָף שיפן-סאַמאַוואַרן
דורך אינדזעלעך מיט פּייגל
און בלויע האַניק-בייגל.

און ווי דעם שמעטערלינג
עס איז אונדז גוט און גרינג.

די רויטע פלייט

טוט אַ בלאַז די רויטע פלייט,
הייסט עס, אַז דער סוינע גייט.
לאַזט מען דאַרף און שמעטל שטיין,
מוז מען אין די שלאַכטן גיין.

גייט מען, גייט מען אין די שלאַכטן,
זעלטן שלאַפט מען, שמענדיק וואַכט מען.
פענער זיינען בלעטער פייער,
האַרץ-קאַליר איז אַ געטרייער.

היים און היגע לאַזט מען איבער
און מ'גראַכט זיך שיצנגריבער,
און דעם סוינע קאַסט עס טייער,
ווייל מ'גייט אים שמעקן פייער.

טוט אַ בלאַז דער שמורעמהאַרן,
הייסט עס: „לאַזן קלינגען שפאַרן!“
הייסט עס: „רייטער אַף די פערד!“
הייסט עס: „ראַטעווען די ערד!“

אונדזער ערד און אונדזער וועלט,
אונדזער הויז און אונדזער פעלד!
ניין, מיר לאַזן מער ניט רויבן
אונדזער קאַרן, ווייץ און טרויבן!

הידע, הידע, הידע, מיידל, אינגל!
ניט געדרייט דאס שארפע צינגל,
נאָר גערענגלט אין גערענגל,
ווייל אין מענטשן איז אַ מאַנגל.

העי, גיבורים, יונגע גוואַרדן,
מיט די האַמערס, מיט די באַרדן!
שארפע סערפן שאַרפט מען שאַרפער,
ביקס און וואַרט און קוילנוואַרפער.

און פאַרויס און אויבנאָן,
פלאַמען וועט די העלע פּאָן.
איבער דאַרף און איבער שטאַט,
קייקלען וועט דער טאַג זיין ראָד.

מיוזם מארגנליד

עינא, מעינא, מיינא מא,
גוט מארגן, זון, כ'בין שוין דא!

גוטער מארגן, ליבער הימל,
אויסגעשלאפן, אויסגעדרומלט.

דו און איך : זון און מייני,
ביידע זיינען מיר ניט לייני.

הונגעריק אצינדערט בין איך,
וועל איך עסן ברויט מיט מילך.

וועל איך עסן טאג מיט ספון
וויסער טאג, און געלע זון.

רונד דאס איי איז ווי א וועלט,
דריי איך עס אין ביידע הענט.

מאך איך קלאמערשט סדרייט די ערד
און מיין קעצל ליגט און הערט.

עינא, מעיאנא, מיינא מין,
צייט צו גיין אין שול אריין.

דאס קלוגע הימל

1.

ינדער, איר ווילט הערן א מייסע מיט
א קלוג הימל? — וועל איך אייך דער-
ציילן:

אמאל איז געווען א קייסער, האט ער
געהייסן „מאסטעדיר דער גרויסער“.
מאסטעדיר האט ער געהייסן דערפאר,
וואס ער פלעגט קימאט בא יעדן דריטן
ווארט זאגן „אמ-האסט-דיר“. און דער
גרויסער האט ער געהייסן דערפאר, וויל
ער איז געווען א פיצעלע, א גארנישט,

מיט קליינע דיקעוואטע פיסעלעך, א בייכל, וואס ער האט גע-
שופט פארויס און געמאכט „עפ-הו“. דעריבער האט ער גע-
וואלט מ'זאל אים רופן נישט אנדערש, ווי „דער גרויסער“.

האקלאל, ווי די זאך איז שוין געווען: קייסער מאסטעדיר
דער גרויסער האט געקייסערט איבער א סאך לענדער, מיט
סאלדאטן, מיט שטייערן, מיט כאליערע אלע זומער, און מיט
טיפוס אלע ווינטער — עס האט זיך געמאן א ביסל!

ווי יעדער קייסער, האט קייסער מאסטעדיר געקעניגט „מיט
פרעמדע הענט“. ער אליין האט בעסער געגעסן די פיינע
מייכאלים און פארטרונקען מיט די גומע וויינען, וואס זיינען
געווען אזוי אלט, אז דאס קריגל אליין, אין וועלכן דער וויין איז
געווען, פלעגט זיין טויט-שיקער און ארומטאנצן פון איין קעלער
אין אנדערן — מ'האט עס קוים געקאנט כאפן.

געפירט די מעלוכע האבן צוויי מיניסטארן: מעשגיג דער
קלוגער און געצים דער נאר. מעשגיג דער קלוגער האט אכטונג
געגעבן אף די געשעפטן פון דער מעלוכע, געשריבן פאפירן וואו
מע באדארף, זיך געבייזערט אף אלעמען און ארויסגענומען די

נעשצמע. געצים דער נאָר פלעגט פריילעך-מאָכן מיט זיינע
נאַרישקייטן די מיניסטאַרן און קריגסלייט און שטייער-מאַנער,
קעדיי זיי זאָלן קויעך האָבן צו טאָן דאָס, וואָס מעשגיג דער
קלוגער האָט פון זיי פאַרלאַנגט.

מיט אַזאַ כאַכעם פאַר הויפּט-מיניסטער, פלעגט קייסער
טאַסטעדיר שוין, מאַלט זיך, קאַנען שלאָפן רואיק. וואָס הייסט
רואיק? ער פלעגט שלאָפן אַזוי געשמאַק, אַז מע פלעגט אים
קוים אויפוועקן, דורכדעם וואָס מע פלעגט אים אַריינפייפן אין
אויער אַריין דורך אַ וויישעט פון אַ פריש-געקוילעטער גאַנדז.

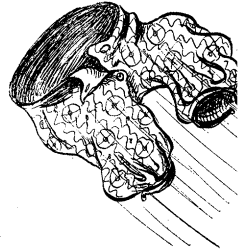
דער קייסער פלעגט זיך פאַמעלעך אויפכאַפן, זיך לאָזן אויס-
רייבן צוערשט ס'רעכטע אויג, דערנאָך ס'לינקע. דערנאָך האָט
ער באַפוילן דעם הויפּט-גענעצער, ער זאָל פאַר אים אַ גענעץ טאָן.
דערנאָך פלעגט מען אָף אים (מיט אַזאַ מין געווער, וואָס דער
כאַכעם האָט אויסגעקלערט) אַרויפשיסן די הויזן מיטן וועסטל
מיט די מעדאַלן, און דער קייסער פלעגט זיך אַ קראַץ טאָן, זאָגן

„אט האסטו דיר! שוין
ווידער מאַנטיק!“ און
גיין עסן אַנבייסן.

קיין זאָרג און דייגעס
פאַרנאָמע האָט דער
קייסער „טאַסטעדיר
דער גרויסער“ נישט
געהאַט.

.2

פונקט ווי מעשגינס נאָמען האָט געקלונגען איבער דער
וועלט, אזוי האָט אויך געצימס נאָמען געשעמט איבער אלע
מעדינעס. נאָר שטאַט דעם, וואָס מעשגיג האָט געשעמט פאַר
דעם גרעסטן כאַכעם, האָט געצימס געשעמט פאַר דעם גרעסטן
שויםע.

אַבער אז די גאַנצע כאַכמע איז געווען נישט אין מעשגינס
קאַפּ נאָר אין זיין הימל, דאָס האָט קיינער נישט געוואוסט —
אַפילע מעשגיג אליין אויך נישט.

דאָס נעמלעכע הימל איז געווען געמאַכט פון דער פעל פון
אַ שרעמלעך, און ווער ס'האַט עס אָנגעמאַן, דער איז געווען דער
גרעסטער כאַכעם אין דער וועלט.

ווי אזוי מעשגיג איז געקומען צו דעם-אַ הימל — איז זיך
אַ מייסע פאַר זיך. דערווייל איז גענוג פאַר אונדז צו וויסן, אז
דער כילעך פון דעם גרעסטן כאַכעם ביז דעם גרעסטן נאָר איז
כלוין געווען אינעם הימל. יענער האָט געהאַט אַ נאַריש הימל...
און דער — ווי מיר ווייסן שוין.

האַט זיך איינמאַל געכאַפט און פאַרלאָפּן אזאַ מייסע :
באַ אַ געוועמעניש פון אונדזער קייסער מיט אַן אַנדער
קייסער, וועמענס מיניסטער עס איז אַ גרעסערער כאַכעס, האַט
מען צונויפגעפירט די ביידע קליגסטע לייט פון די צוויי מעדינעס
און מע האַט זיי פאַרשלאָסן אין אַ באַזונדערן זאַל — מ'זאַל זען,
וואָס ס'וועט דאָ זיין.

האַט געדויערט דריי מעג און דריי נעכט. אַפּן פערטן איג-
דערפרי האַט מען דערהערט אַ געוואַלד און מעשגיג, דער גרעס-
טער פון אַלע כאַכאַמיס, איז אַרויסגעפלוין פונעם פאַר-
שלאָסענעם זאַל אַן אַ הימל, אַ ביסל צעבלומיקט אַרום דער נאַז
און צווישן די ציין.

אַז געציעם דער נאַר, וואָס איז געשטאַנען אין דרויסן און
געהיט, האַט דאָס דערזען, איז ער אַריין אינעווייניק מיט אַ
ליאַרעם :

סטייטש, וואָס הייסט מע נעמט אַ כאַכעס און מע שלאָגט
אים און מע כאַפט באַ אים אַראָפּ ס'הימל ?
אַבער שפעטער מיט פיר מינוט איז ער אויך געפלוין צוריק,
אַ ביסל אַ צעבלומיקטער, און דורכן פענצטער פון פאַרמאַכטן
זאַל זיינען געפלוין צוויי הימלען.

אַז דער כאַכעס האַט דאָס דערזען, האַט ער זיך זייער פאַר-
שעמט, געכאַפט ס'ערשמע הימל, וואָס איז אים געקומען צו דער
האַנט און איז אַנטלאָפּן צום קייסער און דערציילט די מייסע
אַזוי און אַזוי : יענער כאַכעס שלאָגט זיך גאַר !

ווייס דאָך דער קייסער וועמען ער פאַרמאַגט, טוט ער אַ
שטיקל גענעץ, גיט אַ מאַך „אַט האַסטו דיר !“ און באַפעלט דעם
כאַכעס מעשגיג, ער זאַל שרייבן אַ געשריפטס צו יענעם קייסער,
וואָס זיין כאַכעס שלאָגט זיך, און אים אַנזאָגן מיטן האַרבן וואָרט,
אַז אויב ער שיקט ניט גלייך צו 1 וועגעלע זאַפראַן, 11 פעסלעך
צימרינג, 8 פוד געזייערמע פיז-אַנדרינען און 18 פעסלעך כרי-
ליאַנטן, וועט זיך טאָן כוישעך.

— נו, נעם און שרייב ! — זאָגט דער קייסער צום כאַכעס, —
אַבער אַזוי ווי דו קענסט !

נאָר דער כאַכעס זיצט מיט אַן אַרויסגעמלעפעמער צונג,
דליבעט זיך די נאָז און פאַרשטייט ניט וואָס מ'רעדט צו אים.
— אַט האַסטו דיר! — מאַכט דער קייסער „מאַסטעדיר
דער גרויסער“, — הער אויף דליבען די נאָז, סע פאַסט ניט פאַר
קיינ כאַכעס.

— טאַקע? — זאָגט דער כאַכעס און צעבלעזלט זיך מיט
אַ געלעכטערל — ווער האַט דיר געזאָגט?

קוקט אים דער קייסער אַן קרום און זאָגט:

— וואָס מאַכסטו זיך נאַריש? נעם שרייב!

— איך? איך זאָל שרייבן? — פּרעגט דער כאַכעס און
לאַכט שמענדריקעוואַטע. — וואָס זאָל איך שרייבן? זאָל איך
אים פּרעגן צי דער פּיקהאַלץ זיינער הוסט נאָך? ... אז כ'וואָס
ניש וואָס צו שראַבן!....

— מאַך זיך ניט נאַריש! — ווערט דער קייסער אָנגעצונדן.
— נאָ. נעם די פּעדער אין האַנט אַריין און שרייב! — און ער
דערלאַנגט אים אין דער האַנט די גרויסע, גענדזענע פּען.

נעמט מעשניג און באַנעצט זי מיט שפּייעכץ און שמייכלט
מיט די לעפּצן און גיסט אויס אַ האַלב פּלעשל טינט אַפּן נייעם
פאַרמעט, און ווישט עס אויס מיטן אַרבל פון זיין טייערן פּורפּל-
וואַלענעם בעגער, און ער זעצט זיך אַוועק און הויכט אַן
שרייבן:

„טייערער קייסער לעבעוואָל!

„ערשמנס שרייב איך דיר, אז מיר זיינען גאַצידאַנק אין
בעסטן געזונט, געב גאָט פון דיר דאָס נעמלעכע צו פאַרנעמען.
צווייטנס שרייב איך דיר, ליבער קייסער, אז מיין קייסער
ביזערט זיך אַף מיר, איך זאָל דיר שרייבן אַ קלוגן פאַרמעט,
דעריבער שרייב איך דיר אַט דעם קלוגן פאַרמעט, און איך בעט
דיך מיר צו לאָזן וויסן, ווען באַ איך פאַלט אויס שושן-פורים.
און מער קיין נייעס צו שרייבן, וואָרים מיין קייסער קוקט אַף
מיר עפעס ביזלעך. קאָן זיין, אז ער וועט מיר נאָך געבן פעטש
אויך.“

ווי דער קייסער האָט איבערגעלעזן דעם פארמעט, האָט ער
אויסגעשטרעקט די האַנט און — טראַסק! פלעם! איינס, צוויי,
דריי, פיר. . .

דער כאַכעם האָט זיך פארשטעלט ס'פאָנעם, זיך צוגעהאלטן
ס'היטל און געלאַכט אזוי נאָריש, אז דער קעניג אליין האָט זיך
אויך צעלאַכט אָפן קאַל... זיינען באַלד אָנגעלאַפן די סאַרים
(איניינעם מיטן הויפנאַר) און געבליבן שטיין אָפן שוועל און —
אויך געלאַכט...

אַלע האַבן געלאַכט אַכוץ דעם הויפנאַר. ער איז געשמאַנען
ערנסט, מיט גרויס שטאַלץ און ווערדיקייט. די רעכטע האַנט
אָפן הענטל פון דער שווערד, און זיינע אויגן האַבן געקוקט קלוג
און שאַרף.

— „אַט האַסטו דיר!“ — האָט געזאָגט דער קייסער און
געוווּן אָפן כאַכעם, וואָס איז געזעסן אָף דער ערד און געשניצט
ס'פיסל פונעם טראַן מיט אַ פענמעסערל, — אונדזער כאַכעם
האָט זיך באַנאָרישט מיט זיין כאַכמע. איצט זיינען מיר כאַלילע
פאַרלאַרן. . . וואָס טוט מען?

— מען טוט — האָט געזאָגט דער הויפנאַר און געציילט די
ווערטער ווי פערל — מע נעמט און מען. . .

מער האָט ער ניט געזאָגט. ער האָט בלויז איינגערוימט
דעם קעניג עפעס אין אויער אַרײן. דער קעניג האָט אויפגע-
צאַפלט, אַ קלאַפ געטאַן מיט די הענט און געזאָגט: „מיר זיינען
געראַטעוועט!“... און באַפוילן, מ'זאָל גלייך נעמען דעם הויפנאַר
און אים מאַכן פאַרן הויפט-כאַכעם.

די הויפלייט האַבן גלייך געמונטאַן דעם קעניגס באַפעל. זיי
האַבן דעם נאַר געזאַלכט מיט אויל, און געריבן מיט כסאַמים,
און אים באַוואַרפן מיט שמעקעדיקע קרייטיכער, און אים אָנ-
געטאַן אין ביגדי מאַלכעם, און אים אַרויסגעפירט אָפן גאַנעק
פון קייסערס פאַלאַץ און דער מיניסטער פון-סאַמע-אינעווייניק
האָט אַראַפגערעדט צום פאַלק, וואָס איז געווען איינגעזאַמלט
אין די טוויזנטער, און געזאָגט:

— פאַלק! עס איז געשען אַ נעם! דער גרעסטער נאַר

איז פלוצים געוואָרן דער גרעסטער כאַכעם . . . אַט וועט איר
אַליין הערן זיינע רייד און זיך באַצייגן!

דער געוועזענער נאַר איז אַרויס אַפּן גאַנעק, זיך פיין פאַר-
נויגט און געוואַלט עפעס זאָגן, אַכער ער האָט זיך אַפּאַנעם
פאַרנייגט צו טיף, וואַרים דאָס היטל איז באַ אים אַראַפּגעפאַלן,
און ער איז געבליבן שמיין, ווי אַ ליימינאַגוילעס, זיך געקראַצט
אין קאַפּ מיטן מינצטן פינגערל און געטראַכט און סאַפּקאַלסאַף
אַרויסגעבעכעט: גוט שאַכעם! (ס'איז נאַר געווען מיטוואַך).

צו מאַרגנס האָט אויסגעבראַכן אַ רעוואַלוציע. דאָס קייסערל
מאַסטעדיר האָט מען „געקעפּט“. דעם געוועזענעם נאַר, וועלכער
איז געבליבן אַ נאַר, האָט מען געהאַנגען. דעם געוועזענעם
כאַכעם, וואָס איז איצט אויך געווען אַ נאַר, האָט מען געשאַסן.
ביידנס קליידער און די היטלען האָט מען פאַרברענט. און איצט
גייט אַלץ ווי ס'דאַרף צו זיין.

קינדערלעך, זונעלעך, טעכטערלעך, קעמפערלעך

1.

קינדערלעך,
זונעלעך,
קעמפערלעך,
זיגער,
דער זייגער איז עלף,
און צוועלף ווערט זיכער,
און מער קאן ניט שלאגן
קיין זייגער קיין איינער!
צוועלף נאך עלף,
און א סאף צו פארהונגערטע ביינער!
אן ענד צו די ראָלן פון באַס און בורזשוי!
פון אלע, וואָס לעבן אָף רויב,
ווי ראָבן אָף ביינער פון טויט!

קינדערלעך,
קעמפערלעך,
זונעלעך,
זין,
און טעכטערלעך,
טעכטער!
עס פּרילינגט אן ערד אזוי גרין,
מיט שפּין און מיט בין,
מיט טייכן מיט פליסיק געלעכטער.

די ערד, ליבע קינדער,
זי דרייט זיך און דרייט

אלץ נעענטמער צו אונדז מיטן פאָנעם,
און פאָכעט צו אונדז, און גריסט זיך מיט אונדז
מיט ווינטן פאר גלאַנציקע פאָנען . . .

ס'איז סאָף פון אַ בלעמל
באָם סאָף פון אַ בוך,
געשריבן מיט גאָלד און מיט שוועבל.
מיר ראַנגלען זיך היינט אינעם לעצטן פאָרווך
צו שפּאַלמן דעם בלוטיקן נעפל . . .

קינדערלעך,

קמפּערלעך,

זונעלעך,

זין,

מעכטערלעך,

ליבינקע מעכטער!

אין מאַדריד, אין וואַרשע,

אין ווין און בערלין

עס הויליעט דער הענקער, דער שעכטער.

עס פאלן אָפּ בלאַקן די העלדישסטע קעפּ,

די הייליקע קעפּ פּראָלעמאַריש,

עס ציען, ווי קרומע, ווי שרויפיקע טרעפּ .

די לעצטע, די פינצטערע כמאַרעס.

דער טאַליען, דער ברוינער אין פולן מונדיר,

אין האַנמשיך, אין פּראַק און צילינדער, —

ער האַקט אָפּ די קעפּ — באַ מיר און באַ דיר,

באַ אונדזערע אַרבעטער קינדער.

און פאַרשעמט איז דאָס לאַנד,

און פאַרשעמט איז די שטאַט,

פאַרשעמט יעדע גאַס, יעדעס געסל

מיטן נאַמען, וואָס איז ווי דער שטעמפל פון שאַנד —

דער פינצטערער* גייסט פון האַרסט וועסעל.

אך איז אונדז ביטער,
און אך איז אונדז שווער
פון מאַלן אַמ־דאָ, וואו מיר זיינען,
צו געבן אַ הויב זיך — אַלין העכער און מער
צום אַלפ־שפיץ, צום הויכן פון לענין! . . .

קינדערלעך,

קעמפערלעך,

זונעלעך,

זין!

פון מאַרגן די זיגער,

די העלדן!

לאַמיר זיך אַלע,

אַט אַלע ווי איינס

צום אַרבעטער קאַמף-פּלאַץ

פאַרמעלדן!

אַלציינס — וואָסער הויטפאַרב,

אַלציינס — וואָסער שפּראַך,

פון זיד, צי פון נאָרד, צי פון וועסטן.

מיר איינציקע אַלע —

מיר זיינען אַ סאַך,

מיר זיינען אַ שפּאַנענדע פעסטונג!

אונדז אַלע פאַרבינדט דאָך דער אייגענער טויט,

אונדז אַלע פאַרייניקט דאָס לעבן.

איז וועלן מיר קעמפן פאַר פרייהייט און ברויט

מיט פויסט און מיט ציין און מיט נעגל!

יעדער מיט אייגנס, מיט וואָס ער פאַרמאַגט:

מיט וואָרמ, צי מיט האַק, צי מיט קירקע,

יעדער מיט וואָס, יעדער מיט דעם,

וואָס קאַן וואָס צום טיכטיקסטן ווירקן.

און האַט איר נאָר מוט, און האַט איר נאָר האַס,

און האַט איר נאָר נאַקעמע לעבנס —

טאָ ברענגט זיי צו טראַגן דעם אַרבעטער קלאַם,
ווען הימל מיט פינצטערקייט רעגנט.

קינדערלעך,

קעמפערלעך,

מעכטערלעך,

זין,

מיר שטייען אָף שייד פון די וועגן :

ס'איז פרילינג אַצינדערט און אַלצדינג ווערט גרין,

נאָר רייט קומט דער מיי אונדז אַנטקעגן ! . . .

2.

קינדערלעך,

זיגערלעך,

פון מאַרגן די זיגער !

מיר זאָלן ניט לאַזן

די קראַ אונדז פאַרווינגן.

מיר מוזן מיט אַדלערס פון אייזערנער זון

די יונגינקע אַקסלען באַפליגלען !

און וואַרפן אין צוקונפט דאָס האַרץ

און ניט וואַקלען,

און האַלטן זיך פעסט

אין לעניגשן אַקער !

ס'איז, קינדער, קיין שפּיל ניט,

און, קינדער, ס'איז ערנסט —

דער טאַג מוז אונדז וויסן,

די נאַכט מוז אונדז הערן.

ווייל סױנע שוין גאַרמלט

זיין וועלטבוך מיט שווערדן.

איז דאָרף מען צו קעמפן

פאַר פאַר און אַנטקעגן :

קעגן פינצטערן טויט !

פאַר ליכטיקן לעבן !

קינדערלעך,
 קעמפערלעך,
 פון מאַרגן די זאַמען,
 ווי דעמבעס אין טייכן
 צעשפיגלט נעקאַמע!
 אַנטקעגן די ציינער פון לאַכנדע קראַמען
 זאַטע מיט כרויט, מיט וויין און מיט בלומען,
 מיט וואַלן, מיט האַניק, מיט פומער,
 און הויפנס און הויפנס מיט אַלצדינג מיט גומן.
 און זיין איז עס וועמענס?
 דיין ברודערס, דיין שוועסטערס!
 און זיין איז עס דינס —
 פון יאַנג-מסע ביז דניעסטער!

קינדערלעך,
 קעמפערלעך,
 פון מאַרגן די פירער:
 מיר דאַרפן זיך לערנען,
 מיר דאַרפן אַן אַ שיר נאָך.
 מיר דאַרפן נאָך רעדן
 אַט דאַס, וואָס מיר ווייסן.
 מען דאַרף אַבער וויסן ווער-וואָס-ווען צו ריידן.
 און ניט אַזוי רעדן,
 ווי ווערן אַקטיוו —
 דערהויבן זאָל ווערן די ברייט און די טיף!
 די קלאַסן-מילכאַמע, דער קלאַסן-מאַטיוו
 זאָל ווערן אין צייטלויף אַ קלאַרער באַגריף
 פון קאַמפאַס פון מאַרקסן,
 לויט פינפיקן שמערן —

מיר דאַרפן פון שפעטער
 דעם א י צ ט אַראַפּהערן! . . .
 נאָר, קינדער,
 מיר דאַרפן נאָך לערנען און לערנען

די שריפטן פון מארקס און ענגעלס און לענין,
מיר דארפן נאך קענען.
און קענען און קענען.
צייט איז א ראדיא,
מיר — די אנטענעס.
און יעדער דארף גליען, און יעדער דארף ברענען!

און גרייט אפן אַנגריף,
און גרייט אפ זיך-ווערן!
מע דארף פון באַנגעט
דער שטראל אַראַפהערן . . .
און צילן און טרעפן,
און דארף מען איז : סנייפן,
און אויך, ווי געהעריק, אַ וואַנט-צייטונג שרייבן.

און פיקעמן פיקעמס —
איניינעם מיט יענע :
מיר דארפן דערקענען
קלאַסן-דערנענונג.
מיר דארפן זיי שיצן,
מיר דארפן זיי העלפן
אַרום די פאַבריקן, אַרום די געוועלכן :
פאַר איינעם — אַ יעדער ; אַ יעדער פאַר אַלע,
שמעל אונטער ס'האַרץ, לאַז אַ כאַווער ניט פאַלן !

קינדערלעך,
זינעלעך,
מעכטערלעך,
מעכטער,
מיר זיינען אַפּ גרענעץ פון פרייהייט
די וועכטער !
און קומען מעג שוואַכע,
און קומען מעג שלעכטע,

איין-און-ניינציק

מיר וועלן זיך האלטן,
ווי קעמפער גערעכטע!
מיר וועלן ניט מידן,
מיר שווערן בא לענין,
ביז ס'וועלן די שלאכטן
אנטשיידן דערברענען
אין קאמף מיט די רייכע,
אין קאמף מיט בורזשויען,
מיר קינדער,
מיר יונגע,
מיר פרייהייט-העראיען!

א. קינדערלעך מיינע,
א. זינעלעך, זין,
מיט בליי און מיט פייער באגריסמע:
עס שפרייט זיך אין האמבורג, אין רוים און בערלין
קווארטאלן געשענדעמע, וויסמע.
איז געדענק-זשע „קאלאמביא“,
און געדענקט „מאאביט“,
און געדענק פון נעקאמע
דאס ביטערע ליד.
ס'בלוט פון דין ברודער,
ס'ארבעטער-בלוט
מאכט גליטשיק, מאכט נאס די קאנצלעגערס.
אף ווענט און אף דילן —
דער מארך, וואס פארטראכט
האט מוטיק צו לעבן און וואגן.
און פראנקאן געדענקט
און מאלאן געדענקט,
מאלעדא, אירון, סאראגאסא.
געדענקט אט די טייכן מיט ארבעטער-בלוט,
פון פריצים, מאגנאטן פארגאסן.
צעבראכענע פויסט לאזט פאן ניט פון האנט,

דער גייסט, אונדזער גייסט וועט ניט וויאָנען!
אָף אַ זעקסט-כײַלעק ערד, אין אַרבעטער לאַנד
איז אָנגרייט און אָנוואַג פאַרזאָנען.
געדענק זשע קאַלאַמביא
און געדענק מאַאָכט,
און געדענק פון נעקאַמע דאַס ביטערע ליד!
דער פּוס פּונעם מאַרגן
טוט דעם שטיוול שוין אָן
און איז גרייט באַלד אַ שפּאַן מאַן,
אַ שפּאַן מאַן!

קינדערלעך,
קינדער,
טעכטער
און זין,
אָף אייערע הענט פאַרטרױען מיר
גערעכטע נעקאַמע
פאַר האַמבורג און ווין
פון שוואַרצע, פון ווייסע, פון ברוינע.
אָף אייערע ווערק, אָף די אַקסלען פון אונדז
איר וועט זיך דערהױבן, דערגרייכן
צו שטערן, צו נייע, צום אייביקן שטראַם
פון העכערע, העכערע הויכן!

צוויי כינעזישע לידער

1.

סון יאט סען

צי האָט איר געהערט — (הויבט אויף די הענט!)
פון איינעם אַ מאַן: סון יאט סען?

געווען איז ער פירער באַם כינעזישן פּאַלק —
האַט אים יעדער געליבט, האָט אים יעדער געפּאַלגט.

ניט מיט שווערד האָט ער געפירט, ניט מיט קיין לאַנגן
און ניט מיט עפּאַלעמן האָט זיין נאַמען געגלאַנצט.

אַ העלד פון געדאַנק, אַ ריטער פון פען,
אַט-דאָס איז ער געווען, דער גרויסער סון יאט סען.

האַט געבלומיקט כינע, געשרינגן אירע ווענט,
האַט אָפּגעענטפערט קריק — סון יאט סען.

האַבן שקלאַפן געריסן אָף זיך די פענט,
האַט אָפּגעענטפערט צוריק — סון יאט סען.

אָף וואַסערן אָף געלע — דעם טויטס אַקרענט,
באַ די ברענגעס דאָס פּאַלק און שרייט מיט די הענט:

— סון יאט סען!

— סון יאט סען!

— וואו ביזטו, סון יאט סען?

אין ריקשע פון קולי, אין זומפּפעלד פון ריזן —
שפּאַנט אום אומדערשראַקן יאט סענס גייסט.

אין פּלאַמען פון משאַפּיי, אָף רויכערדיקע ווענט,
דאַרט פּאַטשט מיט די פליגל די זעל פון יאט סען.

דער טויט, דער יעגער, האט ענדלעך אין זיין פלען —
 פארקאפט אויך דאס הארץ פון סון יאט מען.
 דאך אז איר'ט טרעטן אף כינעזישער וואנט —
 באטאג, אז מיט אפפאל איז פארטרונקען דאס לאנד,
 באנאכט, אז מיט מילכוועג איז פארגאסן די וואונד
 וואס רופט זיך היינט כינע . . . — וועט איר הערן א הונט
 וואס בילט קעגן ליכטיקסטן שמערן וואס ברענט —
 דאס בילט אזוי איינער — קעגן סון יאט מען . . .
 דאס בילט אזוי דער דראכן פאכנדיק זיין עק,
 דאס בילט אזוי דער פאלקספיינט — משאנג קיי שעק!

2

אך און וויי

צוויי ברידער כינעזערלעך,
 פאלאנקע-טרעגער צוויי.
 איינער הייסט א ר,
 דער אנדערער ו ו י י .

זיי שיצן פון זון זיך
 מיט ריזיקע היט,
 עס לויפן גיכגיכגיך
 די שמעקעלעך טריט.

הויזן — אן א העמד
 און בארוועס גייען זיי,
 צוויי ברידער כינעזערלעך

א ר

א ו ז

ו ו י י .

שמייען אויף אין דער פרי
און שפאנען זיך אין —
אין מעגלעכער מי,
אין וועגעלע פוין.

איז ווער לאזט זיך טראגן
אויב ניט מאנדארין?
דאס בערדל צעצוואנגן,
די נעגעלעך — דין.

א קימאנע פון זייד,
אפן רוקן — א דראך,
טרייבט ער זיי, טרייבט,
בריקעט זיי און לאכט.

אף ניכטערענעם מאגן
צעבראכענע אין יאך
גייט וויי אינעם וואגן
און נאך אים גייט אך.

ווי א פיש אין קיישל
דעם האר טוט א מלים:
זיין סודע, זיין גיישע
ווארטן אף אים.

זעקס אפיומיסמן —
מיט פידעלעך סאם,
אויך אויסלענדער קריסמן
ווארטן מיסמאם.

דעם דאלך ציט ארויס דער
מאנדארין צו זיי . . .

ס'האט עמיץ געהערט מער
פון אַך און פון וויי ?

ס'האט קיינער געהערט,
ס'האט קיינער געזען,
וואָס איז דאָ געווען דען ?
און וואָס איז דען געשען ?

ס'האבן בלעמער אַף מאַרגן
געשריבן, אַנטפלעקט :
אַ מאַנדאַרין האָט
זיין מאַנטל פאַרפלעקט.

נאָר מיט קיין איין אָס ניט
וועגן קינדערלעך צוויי —
ווי קיינמאַל קיין אַך ניט
און ווי קיינמאַל קיין וויי !

לענין

אין דער גאנצענער וועלט
איז נישטאָ אזא אָרט,
וואו ס'איז ניט באַקאָנט
דאָס ליכטיקע וואָרט:
לענין.

א קעפ אפן קאפ,
צעשמרעקט איז די האנט,
זייל פון דער מענטשהייט
וואס לויכט דורכאנאנד:
ל ע נ י ן .

זיין נאמען — וואס דונערט,
זיין וואר-ווארט וואס בליצט
אף אייביקייטס טאוול
האט טיף זיך פארקריצט.

איז פארן ארבעטער קלאס
איר קינדער שטייט גרייט,
צו קעמפן אף ווערן:
א קינד אז א קייט.

אזוי האט באפוילן,
אזוי האט באפוילן,
אזוי האט באפוילן
ל ע נ י ן .

גראמוסיפא פאר קינגערמאסאן.

אויב איך ווילט שרייבן גראמאסאן און קיין גראם איז נאך
 פאר יעדער סאך שורף שטעלט זי און „אויסאן“
 מיר וועלן באווייזן אן סעמפל אויך באדע,
 האלט גרייט די באטייטליכע, קינגערמאסאן - האלט:

- אומאך איז געווען א מאן מיטן נאמען יאסע
- אויז ער ארום זיך צום נאך פאך
- פארשן עפעס בארטן מ'ווייסט ניט וואס
- איז אויז בארט געווען זייער קאמט
- האט ער זעלייגט א פייער - האט עס פארלאזן דער ווייט
- האט ער געזוכט אין די פארקעטס, נישטאן קיין שוועדעלעך
- אז ער וועט דא פארפרוין ווערן אויז געווען זיכער ווי גאלד
- כאטש ער האט געהאט א פערזען, א קליינס, א קורץ
- האט ער עס געשעפעט צום קאפ, באבן געפרוין די פיס
- האט ער עס געשעפעט צו די פיס, האט געפרוין דער קאפ
- האט ער גענומען מיט א שרא און אפגעשוירן א ביסל האר
- פונעם פערזען, קעגן זיך צו פארזעקן די נאז
- ער האט געקראכט און געשוירן - געווען א שאפ
- קאלדע צו מאכן באדס שטיקל פערזען
- נאך אן ענדע בעהאלד! ווי מ'זאגט אלע ענדלעך
- ער גיט א קוק אפן פערזען - זענען אומגעוואקסן האר
- פארוואקסן געווארן, גארנישט צו דערקענען
- האט ער גענומען און געשוירן ווייטער
- האט ער זיין מאל א טאג עס פערזען געזען א פערקאט
- און זיך באדעקט מיט וואל פון אויבן ביז אראפ
- דערנאך האט ער זיך געמאכט א פוטערן פונד
- מיט א פוטערנעם אויוון און א פוטערנעם קוימאן
- און פון פוטער אריין זיך געמאכט א מעש
- און געהייצט און געשוויצט און געלעבט א טאג
- אז באס איז ניט איהערטריבן און א האר, פארשטייט איר אליי
- דער פערזען האט ביז היינט אין מעטראפאליטן מונישא
- אויז ווער פון אויך, קינגער, עס געוויינט אין דער מיט
- צאל אויפבויהן די האנט און זיך טאן אן מעלד
- און ווער ס'געוויינט ניט האט סיי-ווי געהאט א גוט-טייט
- פון די שטראמען און גראמאסאן וואס ער גיין זיך מיט

האַט ער

אַמאָל איז געווען אַ מאַן מיטן נאָמען אַמאָ, האָט ער
געהאַט זיין אייגנס אַ מייערן אַמאַמאַביל, האָט ער
געהאַט אַ מעווע צו זאָגן : „אַמ-אָ קום נאָך אייך !“, האָט ער
אַבער שטענדיק פאַרגעסן צו קומען נאָך אייך, האָט ער
געזען מען מייטלט אָף אים : „אַמ-אָ גייט דער גרויסער
צוזאַגער“, האָט ער

געשמייכלט אונטער די וואַנצעס, אַ דייגע אים ! האָט ער
איינמאַל געמאַכט אַ פאַדי באַ זיך אין הויז, האָט ער
צונויפגערופן אַ מאַסע געסט און זיך אויפשטעלנדיק, האָט ער
געהאַלטן אַ לאַנגע רעדע וועגן איך און איך און איך, האָט ער
געזען אז מענטשן גענעצן און קראַצן זיך די קעפּ, האָט ער
געזאָגט : אַלרייט איך וועל שוין באַלד אַפּענדיקן. האָט ער
געזען ווי אַלע מאַכן אויף די אויגן דערקוויקטע, האָט ער
געזאָגט: ביז איצט האָב איך גערעדט וועגן זיך, און איצט, האָט ער
געזאָגט, וועל איך געבן די געסט אַ שאַנס רעדן וועגן זיך, האָט ער
געזאָגט. יעדער פון מיינע כאַשעווע געסט, נאָך דער רייע, האָט ער
געזאָגט, וועט קריגן דאָס וואָרט און איך וועל אים בעטן, האָט ער
געזאָגט, ער זאָל ניט רעדן וועגן מיר. כ'האַב שוין פּלענטי, האָט ער
געזאָגט, גערעדט וועגן זיך. נאָר יעדער איינער פון אייך, האָט ער
געזאָגט, וועט אַזוי גוט זיין און אַזוי ליב זיין, האָט ער
געזאָגט, און אויסדריקן זיין אייגענע מיינונג, האָט ער
געזאָגט, וועגן די פּערזענלעכע געפילן, האָט ער
געזאָגט, וואָס ער האָט דורכגעלעבט, אין דער צייט, האָט ער
געזאָגט, וואָס כ'האַב געהאַלטן מיין ספּיטש. דאָ האָט ער
געוואָלט זאָגן, „טהענקו דזשענטלמען“, האָט ער
ניט געקענט, ווייל ס'איז אים עפעס געפּלויגן אין קאָפּ אַריין.

דאס פישעלע מיטן ווייבן הערצעלע

ישט ווייט פון א אידישער יאכאשע איז געלעגן א טייך אזוי גרויס, ווי א שפיי פון א ריו. אין טייך האבן געוואוינט אייניקע פיש-פאמיליעס, פון פארשידענע ראסן. כריין-פיש, באק-פיש, פאך-פיש און קורעסלעך.

די קורעסלעך זיינען געווען גליקלעכער פון אלע, ווייל זייער מישפאכע איז געווען א קיילעכדיקע. זי האט זיך אנגעפאנגען פון א זידן און געגאנגען קעסידער ביז אן אייניקל, א דורכזיכטיק קורעסל, וואס אלע האבן עס ליב געהאט, ווי א ווערעמל. (בא פיש זיינען ווערעמלעך טייערער ווי דאס אויג אין קאפ.)

איינמאל א פרייטיק, ווען די מאמע-פישעכע האט איר קורעסל אויסגעקעמט דאס וויידעלע און דאס געשיקט צום ברעג א קוק טאן וויפל דער זייגער האלט, האט מיט דעם קורעסל געטראפן עפעס זייער א שלעכטע זאך. ס'ווייסט נישט וואס, ס'ווייסט נישט ווען, נאר אזוי ווי עס שווימט אזוי, פלוצים ווערט עס אויפגעהויבן אין דער הויך אין א מין שימערן זאך. ס'וואסער איז ארויס מיטן קוק. און דעם פישעלע איז נישט-גוט-געווארן. ס'האט זיך גערענגלט, זיך געווארפן. וואס א מינוט ווערט אים ערגער און ערגער. ס'וויל איין זאך: אין וואסער אריין. נאר אין וואסער אריין.

דאס קורעסל ווייסט, אז די מישפאכע האט עס אזוי ליב, אזוי ליב. קוים קערט דאס זיך נישט אום אהיים, וועט אים די

מישפאכע צעברעכן די ביינדעלעך. דאס פישל האט נישט גע-
וואוסט, אז טאמער קומט עס נישט אהיים, וועט מען דאס
נישט שמויסן.

נאָר פּלוצים, ס'ווייסט נישט פון וואָס און ס'ווייסט נישט
פון ווען, סיידין ס'האָט הויך אונטערגעשפרונגען — ס'איז צוריק
אין וואַסער! נו, שוין, ווי באַלד צוריק אין וואַסער, טאָ וואָס
זשע איז דאָ זיך צו זאָרן? אין וואַסער איז אזוי גוט, פּריש
אזוי, קיל, אז ס'איז אַ מעכטיע. איי, אַ מעכטיע! אַ דערקוויקונג!
דאָס פּישעלע איז צוריק אַהיים געשוואַמען און דערציילט, אז
ס'איז געווען אַ ביסל (נישט אומיסטן) אויסערן וואַסער. האָט
עס די מישפּאָכע אויסגעמייטישט, מינסטאַמע האָבן זיך אים צע-
שפּילט די יונגע געבלימין. ס'האָט זיך דעם אויסגעוויזן. „נישט
אויסגעוויזן“, האָט ס'פּישעלע געמיינעט. „נו“, זאָגט דער זיידע-
פּיש מיט די באַסאָווע וואַנצעס, „נו, אַבי צוריק אין וואַסער.“
„נו“, זאָגט דער טאַטע מיטן מוטערפּערלנעם פּאַנצער: „אַבי
צוריק אין וואַסער.“ „נו“, זאָגט די מאַמע מיטן זילבערנעם
אונטערקליידל: „אַבי צוריק אין וואַסער. טאָ וואָס איז שוין
דאָ צו זאָרן, אַבי, אַבי צוריק אין וואַסער. אַבי אין וואַסער
צוריק!“

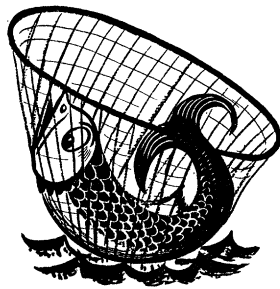
דאָס פּישעלע האָט זיך צעמאַנצט פון פּרייד: אַבי אין
וואַסער צוריק!

דעם אַנדערן פּרייטיק האָט די מאַמע ווידער געשיקט דאָס
פּישעלע צו דער אידישער יאַבאַשע געוואויר-ווערן וויפל דער
זייגער האַלט. און ווי דאָס פּישעלע איז געקומען צום ברעג,
האָט עס מיט אַן אייגל פון וואַסער אַרויס דערזען אַ שווערן
גרויסן איד שלאָפן אָף דער טריקעניש. האָט דאָס פּישעלע
געטראַכט: אַ ראַכמאַנעס אָף דעם אידן. ער ליגט געכעך אָף

דער יאכאָשע און ער איז גאַרנישט אין וואַסער. און ווי דאָס
פישעלע האָט דערהערט דעם אידן כראַפּען, האָט עס געמיינט,
אַז ער גויסעסט פון גרויס טריקעניש. האָט דאָס פישעלע גע-
נימען מיטן וויידעלע שפּריצן וואַסער אָפּן אידן. האָט דער איד
זיך אַ דריי געמאַן. „ער ווערט לעבעדיק! ער ווערט לעבעדיק!“
האָט דאָס פישעלע זיך געפרייט. און ס'האָט גענומען זוכן אַ
מיטל, וויאָזויאַרומעט דעם אידן אַריינעמען אינגאנצן אין
וואַסער אַריין, און זאָל דעם אידן זיין גוט. האָט עס געפרוואוּט
מיט אַלע קויכעס צושמופּן דעם טייך צום אידן. ביז ס'זיינען
אונטערגעקומען נאָך פיש און דער באַס-לעוויאַסן אַליין, און
מ'האָט געשוויצט ווי די ביבערס, געשמופּט דעם טייך, ביז די
זון האָט זיך גענומען זעצן. האָט דער טייך זיך אַ קאַמשיע
געמאַן אָף דעם אידן אַרויף. דער איד האָט מיט זייער שמאַרקע
קוילעס געשריען: „געוואַלט! געוואַלט! ראַטעוועט!“
„וואָס שרייט ער אַזוי געוואַלט?“ האָט דאָס פישעלע
געפרעגט אַן אַנדערס, „ער איז דאָך שוין אין וואַסער, צו וואָס
זשע שרייט ער געוואַלט?“

— עפעס אַ נאַרישער איד! — האָבן אַלע פיש באַשלאָסן און
זיינען אַוועקגעשוואומען און מער ניט געוואַלט צו אים רעדן.

פערשקע ביימלעך

אין שטאָטישן גארטן שטייען צוויי פערשקע ביימלעך. פאר-
וואָרפן געוואָרן אַהער צווישן ציגל-קאַסטנעס, מענטשן-געשרייען,
רויך, שטויב.

— וואו זיינען מיר אין דער וועלט? — פּרעגט איין פערשקע
ביימל באַ דעם אַנדערן, — וואו זיינען די איבעריקע ביימער?
וואו איז די גרויסע בלוויקייט איבער אונדז? וואָס קומען די
פויגלען נישט זינגען?

אַ פּעדלעך פון אַלמע קליידער שטעלט זיך דאָ אָפּ, קוקט
אָף דעם אינגערן פערשקע-ביימל, גיט אַ זיפּין, צעהענגט דער-
ווייל אָף די צווייגלעך אַלמע הויזן און צעזינגט זיך: „אַלד קלאַוז,
אַל' קלאַוז!“

ביידע ביימלעך גיבן זיך אַ צאַפּל, דערשרעקן זיך, און דאָס
אינגערע ביימל רופט זיך אָן צום עלטערן:

— איך וואָלט געשוואוירן, אַז איך בין אַ הויזנביימל. גיב
גאָר אַ קוק!

דאָס עלטערע ביימל גיט אַ קוק. דער איד האָט דערווייל
צוריק אַראַפּגענומען די הויזן.

— וואָס רעדסטו גארשקייטן? הויזנביימלעך גאָר! וואו
האַסטו געזען הויזנביימלעך?

— דער סאָף איז גוט, — מאַכט דאָס אינגערע ביימעלע, —
האַסט נישט געזען, ווי עס האָבן אָף מיר געוואקסן הויזן? איך
האַב אַפּילע געזען דעם איד, וואָס האָט זיי אַפּגעריסן.
— ווייס איך וואָס!

— ווייס איך וואָס, זאַגסטו? דאָ-הי איז אַלצדינג געמאַלט.
דאָ-הי קאָן מען מיט אונדז טאָן וואָס מע וויל. דאָ-הי זיינען
מיר אַזוי עלנט (ביידע ביימלעך צעוויינגען זיך), מיר ווייסן אַפּילע
נישט צי עס איז ווינטער, צי זומער. אַז קיין שניי איז נישט אָ.
און די שוואַלב, וואָס זאָל אַנזאָגן, ווען דער פּרילינג קומט,
זעט מען אויך נישט.

— שוין עפשער צייט זיך א נעם טאן צום בליען? — איז
איינגעפאלן דעם אינגערן ביימל.

— וואו בליען?... אז סע קאן זיין, אז ס'איז נאך אינמיטן
ווינטער, און אז מירן ארויסקומען מיט די פערשקעס אף קרויס-
מעס, וועלן מיר האבן א שוין פאנעם.

ווי די ביימלעך רעדן אזוי, איז אונטערגעקומען א ווינטל
און געבראכט צושלעפן א צייטונג מיט א גרויסן „עד“ פון
מאצעס.

„קויפט מענידעוויטשעס מאצעס. די בעסטע מאצעס אין דער
וועלט. יעדע אידישע היים מוז זיך פארזארגן מיט מעני-
דעוויטשעס מאצעס.“

— אויב סע רעדט זיך שוין וועגן מאצעס — האט געזאגט
דאס עלטערע ביימל, וואס האט געקאנט לייענען אידיש, —
מוז שוין זיין ארום פרילינג. און אויב אזוי, דארף מען זיך א נעם
טאן בליען און מאכן פערשקעס.

אין עטלעכע טעג ארום איז דער פעדלער פון אלטע הויזן
פארבייגעגאנגען, האט ער דערזען ווי די פערשקע-ביימער זיינען
באדעקט מיט בלימלעך. און עפעס א גרויסער נאכעס איז זיך
אים צעגאנגען צווישן די רויטלעכע אויגן.

— זאל עס טאקע זיין צווייט? — האט געטראכט דער
הויזן-פעדלער. — עס איז דאך ערשט קרויסמעס. נאך כ'ווייס
— האט ער געקוועטשט מיט די פלייצעס — ס'איז דאך
אמעריקע!

און אז די ביימלעך האבן די אייגענע נאכט דערזען אין
א פענצטער א קרויסמעס-בוים און אין אן אנדערן א כאנוקע-
לעמפל מיט א ברענענדיק לעכמל, האבן זיי אויך שטילערהיים
געשמייכלט און געטראכט:

— וואס אמעריקע איז! מ'באקט שוין מאצעס און אידן
האבן זיך קוים דערמאנט צינדן כאנוקע-ליכט.

(אז אין אמעריקע באקט מען מאצעס א גאנץ גייענדיק
יאר, איז די פערשקע-ביימלעך ניט איינגעפאלן.)

הונדערט-און-זיבן

מיסטער טאטער

[פיווין.]

א.

אז פיווי האט זיך אויסגעלערנט לייענען און שרייבן אידיש, האט ער שוין מער ניט געזאגט „מיט אן א שפאס“ אדער „נעם אכטונג“ ווי דו גייסט, אדער „זיי שור מארגן צו קומען“, אדער „איך דאס ניט געזען, לערער“. נאר ער האט געזאגט:

„אן א שפאס“ און „גיב אכטונג ווי דו גייסט“ און „קום מארגן באשטימט“ און „איך האב דאס ניט געזען, לערער“.

פיווי האט אנגעהויבן צו פארשטיין, אז קעדיי צו רעדן אידיש ריכטיק, קאן מען ניט איבערזעצן ווארט-בא-ווארט פון ענגליש, ווייל עס וועט אויסזען קאמיש.

פונקט ווי עמיצער, א שטייגער, זאל זיך געזעגענען מיט א פריינט מיט די ווערטער „בי העלטהי“, וואס דאס איז א פינקטלעכע איבערזעצונג פון דעם אידישן געזעגן-ווארט „זיי געזונט“.

איינס פון די זאכן, וואס פיווי האט אפגעמאכט בא זיך וועגן לערנען אידיש, איז געווען: צו לייענען אלע טאג די צייטונג „די מארגן-פרייהייט“, באהויפט די דריטע זייט, וואס גיט זייער גרינגע און אמזירנדיקע זאכן פאר קינדער און דער-וואקסענע, מייסעלעך און רעמענישן, קארטונען און אינטערע-סאנטע בריוו וועגן שווערן לעבן פון די ארבעטער, וואס אלע דארפן וויסן, און אויך ווי אזוי די באסעס דרייען ס'רעדל, לויט ווי זיי לוינט זיך, בארובנדיק די ארעמע וואו זיי קאנען נאר, אזוי לאנג ביז מע שמעלט זיך ניט אנטקעגן און מע גייט ניט ארויס אף א סטריק.

פיוויים לערער, וועלכער איז א שטיקל הומאריסט, האָט
אים אַמאָל אַ פּרעג געמאַן :

— פיווי, וואָס וואָלסטו געמאַן, ווען דו ביסט הונגעריק?
— איך וואָלט געבעטן עסן! — האָט געזאָגט פיווי.
— יא, — האָט געזאָגט דער לערער, — דו וואָלסט געבעטן.
אַבער וואָס טוסטו, אַז מע גיט ניט?
— מיין מאַמע גיט, מיין מאַמע גיט שמענדיק, אַז זי האָט
נאָר וואָס, — האָט געזאָגט פיווי.

— דאָס איז אַלץ זייער ריכטיק, — האָט געזאָגט דער
לערער, — איך רעד ניט וועגן דיין מאַמען, פיווי. איך רעד, אַז
דו ביסט אַ דערוואַקסענער מענטש און דו ביסט הונגעריק, און
דו האָסט ניט וואָס צו עסן.

— וואָלט איך געזוכט אַרבעט, — האָט געזאָגט פיווי, —
אַלס אַ פייערמאַן. איך גלייך זייער צו זען, ווי די פייער-
אינדזשינער לויפן און קלינגען :

אונטע דרינטע, טינדע דין, דינדינדינדין.

— איך פאַרשטיי, פיווי, — האָט געזאָגט דער לערער, —
אַבער אַלע קאַנען דאָך ניט זיין קיין פייערלייט — איז ערשטנס.
און צווייטנס — זאָגט דער לערער זאָגט מען ניט „איך גלייך“,
נאָר „כ'האַב ליב“, און דריטנס — מאַכט דער לערער — וואָס
טוסטו פאַרמ, אַז דו ביסט אַזוי שמאַרק הונגעריק, אַז דאָס האַרץ
גייט דיר אויס און דו גייסט פאַרבוי אַ רייכן פאַלאַץ אָפּ פיפטער
עוועניו, און דו זעסט דורכן פענצטער, ווי אַלע זיצן דאָרטן אין
דער ליכטיק און אין דער וואַרעמקייט און עסן ס'בעסטע און
ס'שענסטע, און דיר גייט אויס ס'כייעס נאָך אַ שטיקל ברויט.
און ס'איז דיר קאַלט, אַז דו ווערסט שיר ניט פאַרפאַרן. און
קיין הייס האָסטו ניט, און קיין געלט האָסטו אויך ניט.

— איך וואָלט אַריינגעגאַנגען און געבעטן עסן — האָט
געזאָגט פיווי. — זיי וואָלטן עפּשער געגעבן.

— עפּ—שער, — האָט געזאָגט דער לערער, — אייען, פיי,
שיין אייען רייש... ע—פּ—שער. און טאַמער אַבער — זאָגט
דער לערער — גיט מען ניט?

— וואלט איך געגעבן א קלאפ אין טיש, — האט געזאגט
פיווי, — אז די דישעס וואלטן געדושאמפט.

— דו מיינסט, אז דאס געשיר וואלט אזש געדרינדזשעט?

— געדרינדזשעט, — האט געלאכט פיווי און געוווין די
ווייסע ציין זיינע, וואס ער פוצט אלע טאג מיט זאלץ, —
געדרינדזשעט, כא-כא.

— קלאפן באס באס אין טיש, — האט געזאגט דער לערער,
— איז בעסער ווי קלאפן באס באס אין פלייצע. אבער נאך
בעסער איז, אז מע קלאפט דעם באס איבער דעם ארט, וואו
ער טראגט ס'הארץ. דאס הייסט: איבער דער קעשענע,
איבערן פאקעט.

— איך פארשטיי, — האט געזאגט פיווי און איז געווארן
ערנסט, — דער לערער מיינט, מ'זאל גיין סטרייקן, פאדערן
„ברויט אדער ארבעט“, אזוי ווי כ'האב געזען דהי אדהער דעי
א דעמאנסטריישאן, וואו מיינ מאמע און מיינ פאפא זיינען
געגאנגען און געמארטשט . . .

— לאז זיין „געמארטשט“ און „דעמאנסטריישאן“ און „דהי
אדהער דעי“, — האט געזאגט דער לערער און געגלעט פיווין
איבערן צעשוויבערמן קאפ. — מ'דארף זאגן, — מאכט ער, —
„מארשירט“ און „דעמאנסטראציע“, און אַנשטאט „דהי אדהער
דעי“, דארף מען זאגן „אנומעלמן“. נאָר ס'איז בעסער, —
מאכט דער לערער, — צו רעדן אַ שלעכטן אידיש און יא
„מארטשן“, ווי צו רעדן אַ גוטן אידיש און זיין אַן אַפגע-
שטאנענער אַרבעטער, וואָס נעמט ניט קיין שום אַנטייל אין
דעמאנסטראציעס. ביידע מיטאמאל — אי רעדן גוט אידיש, אז
מ'רעדט אידיש, אדער גוט ענגליש, אז מ'רעדט ענגליש, איז זיין
א קלאסנבאוואוסטער אַרבעטער — איז אַוואַדע זייער וואויל.

איבעריקנס, — מאכט ער, — פיווי, האָסטו געמאכט אַ
שטיקל טאָעס. אַף די פלאַקאָטן, אַדער סיינס, וואָס די אַרבעט-
לאַזע האָבן געטראָגן אין דער דעמאנסטראציע, איז געווען ניט
ברויט אַדער אַרבעט, נאָר „ברויט און אַרבעט“.

— דאצרייט, — האָט געזאָגט פּיווי און זיך פאַרכאַפּט,
— יא, ריכטיק, לערער.

— „און גענוג ברויט“, — האָט געזאָגט דער לערער מיט
זיין ליבלעכן שמייכל, — און ניט צופיל אַרבעט. אַרבעט מאַכט
טאַקע זיס דאָס לעבן (אזוי זאָגן די באַסעס, מיינענדיק דערמיט,
אַז אַרבעט מאַכט זיס ס'לעבן פון די באַסעס), נאָר צופיל זיסע
זאַכן. — זאָגט דער לערער, — שאַטן צום מאַגן.

ב.

לייענענדיק די „מאַרגן-פּרייהייט“, האָט זיך פּיווי, וועלכער
איז געווען זייער גוט אין אַריטמעטיק, פאַרינטערעסירט מיט
די ציפערן, וואָס פלעגן זיך פון צייט צו צייט דאַרטן דרוקן. ער
האַט געזען אַן אַפּטיילונג, וואָס האָט געהייסן „געלט-זאַמלונג
צו באַפרייען טאָם מוני“. צומערשטן האָט פּיווי געוואָלט וויסן,
ווער איז אזוינס דער טאָם מוני? האָט אים דער לערער דער-
קלערט, אַז דאָס איז אַ באַרימטער אַרבעטער-פירער, וועלכן
די קאַפיטאַליסטן האָבן מיט צוואַנציק יאָר צוריק „געפּרעימט“
אַף דער קלאַגע פון וואַרפן אַ באַמבע. און כאַטש עס איז באַוווּזן
געוואָרן דורך פיל איידעם און דורך אַ פאַטאַגראַפיש בילד וואָס
טאָם מוני האָט זיך גענומען יענעם טאַג אין אַן אַנדער פּלאַץ,
און עס איז צוגעגעבן געוואָרן פון די דזשורי-לייט און איינעם
פון די ריכטער וואָס האָט אים פאַרורטיילט, אַז די גאַנצע זאַך
איז געווען רעזשיסירט פון די מאַגנאַטן וועלכע האָבן אָנגע-
שטעלט די פּאָליציי צו מאַכן אַ פּראָוואַקאַציע, ליגט אַבער טאָם
מוני נאָך ביז היינט אין פּריזאָן — אַן אַלמער, גרויער מאַן,
אַבער ניט געבראַכן אין גייסט און אַף „גנאָדע“ וויל ער נישט
מ'זאַל אים באַפרייען.

אַז פּיווי האָט געעפנט די „שפיגל-זייט“ פון דער „מאַרגן-
פּרייהייט“ — אזוי האָט מען גערופן די דריטע זייט, ווייל זי
איז דער סאַמע שפיגל, וואָס שפיגלט אַפּ ס'לעבן פון דער אַר-
בעטער פּאַמיליע—אירע האַפענונגען און אירע קאַמפּן—האַט ער
צום ערשטן אַ קוק געטאָן אַפּן קאַרטון „אַ וועלט מיט וועלטע-“

לעד", וואס איז זייער קאמיש און שארף. דערנאך פלעגט ער לייענען אנדערע זאכן, וואס ס'איז אים גרינג צו פארשטיין. דערנאך די רעמענישן. און אז ס'איז געגאנגען א באשרייבונג פון כאווער אלגין וועגן זיין אמאליקן לעבן אין א טורמע אין דער צייט, וואס ניקאליי איז נאך געווען דער געקרוינטער הערשער פון אלטן רוסלאנד, האט עס פיווי אויך געלייענט. נאך ניט אלץ דארטן האט ער פארשטאנען, ווייל ס'איז געווען געשריבן אין א טיפן, כאטש פראסטן אידיש און עס איז געווען ניט אזוי פאר קינדער ווי פאר דערוואקסענע, ווי זיין טאטע-מאמע א שטייגער, וועלכע האבן זיך דערמיט געקוויקט, ווי מיט עפעס א געשמאקן טרונק פון א קוואל, ווען מע שטייט אף די קני און מע גיט א דארשטיקן צי אריין אין זיך דעם טרונק, און אין דערזעלבער צייט שפיגלט מען זיך אן אויך.

פארטיק געווארן מיט לייענען די ליטעראטור, פלעגט פיווי באלד אריבערגיין צום קאלום מיט ציפערן פון דער קאמיטע צו באפרייען טאם מונין, וועלכע פלעגט וואקסן פון טאג צו טאג.

דארטן פלעגט ער לייענען אזוי:

- דזשאן מיקלעסקי — — — — — 50.
- דזשאזעף שטיינמארק — — — — — 35.
- קאזשימיערוזש פאוורעווסקי — — — — — 10.
- טאני באנאפאטישא — — — — — 14.
- כאווע גאלדמאן — — — — — 63.
- געזאמלט אף א פארטי — — — — — 3.78.
- אן אומבאקאנטער לייענער — — — — — 90.
- טאטעל — — — — — 6.40.

„אוווא“, — האט ער געטראכט, — דער טאטעל איז שוין איינמאל א געבער. ער גיט מער פון אלעמען. ער גיט 6 טאלער מיט 40 סענט. אווא! ער מוז זיין, — האט געטראכט פיווי, — א גוט-באצאלטער ארבטער, דער טאטעל, און גרינג אפן טאלער. צו מארגנס האט פיווי ווידער געלייענט דעם קאלום. דער גיט אזויפיל, דער גיט אזויפיל. ערשט צום סאף — אהא: טאטעל איז ווידער דא. און ער גיט נאכמער ווי געכטן. ער

איינער אליין גיט אזויפיל, ווי אלע אייניגעס (פיווי האט אומיסטן צוזאמענגערעכנט מיט א שטיקל קרייד).
אזוי אלע טאג.

וויפל מ'זאל גיט געבן, אריבערשטייגן טאמלען קאן מען גיט. ער גיט אליין מער און מער און מער. . . עפעס אזוי ווי אלע טאג וואלט ער געווארן רייכער און רייכער. און עס גייט אים שוין, ווייזט אים, אין צעלאכעס, אלעמען צו „ביטן“, אלעמען אריבערצושטייגן.

האט זיך פיווי שוין גיט געקאנט איינהאלטן און געפרעגט
בא זיין פאפא :

— פאפא, דו קענסט איינעס א טאמלעל ?
— טאמלעל ? — האט געזאגט פיוויס טאמע און זיך גע-
קראצט מיט א פינגער אין שליוף, — טאמלעל ? אה, — האט
ער געזאגט, — דו מוזט מיינען מא—טל, מאמעלע שטומפיק-
שטיין, מיסעס שטומפיקשטיינס באיטשיק, דער וואס אז מע
גייט פארביי און מע זאגט אים : העלאו ! שמעלט ער ארום
די צונג. זייער גיט קיין לייטישער באיטשיק, פיווי . . . בעסער
דו זאלסט זיך פון אים גיט אפערנען קיין מידעס . . .
— ניין, ניין, פאפא, — האט געזאגט פיווי, — דו ווייסט
גיט וואס איך מוין. איך מוין דעם רייכן מיסער טאמלעל —
הי מאסט בי ע ריטש מען, — זאגט ער שוין אף ענגליש.
— רעד אידיש, אז דו רעדסט אידיש, — מוסערט דער
פאטער פיווי, — און כאפ גיט אזוי און שלינג גיט די ווערטער,
ווי האלישקעס.

— יו מין האט קעיקס, — לאכט פיווי.
— איי מין טאקע „האלישקעס“, — שפאסט דער פאטער,
— אין „ווראפ“ איז נישטא קיין „האט-קעיקס“ — האלישקעס
איז יא דא . . . דאס הייסט, ווי בא וועמען. בא אונדז איז קיין
האלישקעס אויך גיט געווען. צו האלישקעס דארף מען האבן
טייג און ציבעלעס און שמאלץ . . . קעגן וואס פרעגסטו, פיווי ?
און ווי קומט צו דיר, — מאכט פיוויס פאטער, — צו קענען
זיך מיט נעגידים ? אויב ער איז זייער א רייכער, דיין מיסער

טאמעל, איז ער ניט מיין קלאס מענטש. מיט בורזשוען, — מאכט ער — קער איך זיך ניט אן, אפילע ווען זיי זיינען מיינע קרויוויס . . .

— אַבער, פאפא . . . — בעט זיך פייווי, — ליסן טו מי . . . מיסטער טאמעל איז אן אנדער סארט בורזשוי. ער גיט געלט צו באפרייען טאם מונין. אלע טאג גיט ער געלט. און וויפל איינער גיט, גיט ער מער. ער גיט מער פון אלעמען. פאפא, ער מוז זיין זייער א גוטער מענטש, דער מיסטער טאמעל . . . עפשער, — זאגט פייווי, — איז ער אן ארבעטער א מיליאנער. עפשער האט ער אפגעשפארט מיליאנען פון ארבעטן בא עפעס . . . — זיי ניט קיין בעהיימע, פייווי, — גיט אים דער פאטער א לייכט פעטשיל איבערן קאפ, — און הער אויף נודיען. אן ארבעטער וועט אפשפארן מיליאנען, וועט ער אפשפארן. וואס נאך וועסטו אויסטראכטן ?

— אַבער פאפא, אן ארבעטער, וואס גיט 480 טאלער צו באפרייען טאם מונין— איין טאג, און 160 טאלער— דעם אנדערן טאג, און 713 טאלער מיט א טאג שפעטער, איז זיכער ניט קיין ארעמאן — דאס וועסטו צוגעבן . . .

— וואס רעד—סטו ? — זאגט דער פאטער שוין אויפ- גערעגט. — וואס באדערסטו מיך מיט דינע פאנטאזיעס ? 713 טאלער א טאג גיט אן ארבעטער ? — מעשו—גע ביסטו ? דא נעמט פייווי ארויס די „מארגן-פרייהייט“ און מאכט : — מיינסט, אז איך טראכט אויס, פאפא ? צי איך מאך שפאס ? אט איז עס, פאפא — שווארץ אף ווייס : טאמעל — — — — — 173 טאלער.

אז דער פאטער פייוויס האט ניט גענומען לאכן און לאכן און לאכן.

ער האט אריינגערופן די מאמען פון קיך און ביידע האבן געלאכט איננינעם. געלאכט און געגלעט פייווין איבערן קאפ. אז זיי האבן זיך שוין גוט אנגעלאכט, האט דער טאטע זיך אנגעבויען צו פייווין, אים צורעכט געמאכט דעם שניפס און געזאגט גוממוטיק, ווי טאמעד :

— איי, זאלסטו זיין געזונט, פייווי! טאָמעל איז ניט קיין מיסמער. טאָמעל מיינט די גאַנצע סומע, אלע ציפערן צונויפ-גערעכנט. אז מע פירט אונטער אַ כעזשבו, זאָגט מען „טאָמעל“. אַף אידיש הייסט דאָס: סאַכאַקל. פאַרשטייט, פייווי? נאָר אַ גוט באַכערל ביסטו, סיי ווי סיי, און ס'קומט דיר אַ קניפּ אין בעקל פאַר אינמערעסירן זיך מיט דער „מאַרגן-פרייהייט“ און מיט טאָם מונין. דאָס זיינען אונדזערע באַשיצער און קעמפער און מיר דאַרפן זיי שטיצן מיט וואָס מיר קאַנען. דו הערסט, פייוועלע? מיר דאַרפן זיי אליין שטיצן און זיך ניט פאַרלאָזן אַף מיסמער טאָמעלען — דעם גרויסן נאַגיד.

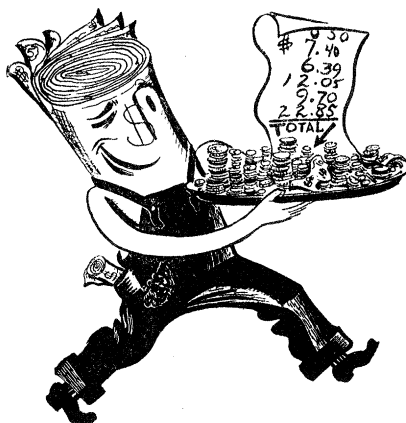
— איי סי, איך זע, האָט געזאָגט פייווי.

— דו ווילסט זאָגן: „איך פאַרשטיי“, האָט אים דער פאַטער פאַרבעסערט דעם אידיש. — וואָס פאַרשטייטו, פייווי מיין מיערער?

— איך פאַרשטיי, פאַפּא, אז אלע אַרבעטער אייניגעס זיינען מיר אַזוי רייך, ווי דער רייכסטער טאָמעל . . .

און ער איז אַרויסגעלאָפן אין דרויסן אַרויס, שרייענדיק שוין אַף ענגליש:

— איי'ס גאַנע טעל איט טו עוועריבאָדי . . .

איינעם, צוויי, דריי

אף עקסעציר
שטייען מיר,
אויסגעוורדעט:
רויט אף שווארץ.
לאנגע ווירעם,
לאנגע שורעם,
אקסל גלייך
און פויסטן הויך.
מושטירן מיר
אין עקסעציר,
לענינס ווארט
אונדז גייט פארויס
וואו די גארע
וועלט איז גרויס.
וואו א ווייטער
ערדנטייל —
גייט דער רויטער
פייערזייל.

מארשירן מיר,
די פעלקער-שטאמען.
שווארץ און ווייס,
און געל צוזאמען.
וואס מיר פארב?
און וואס מיר הויט?
אז יעדן מענטשנס
בלוט איז רויט.
איז גייען מיר
דעם טאג אנטקעגן.
מיר טרעפן אים
אף אלע וועגן.

זונווערטס,
זונווערטס,
ווייטער,
העכער ;
אלע גלייך
און אלע זעכער.
טריט בא טריט,
און מייל בא מייל,
שורעם גלייכע,
גלייכע צייל.
„אינס, צוויי, דריי,
אינס, צוויי דריי.“

איינער —
א שטומער.

איינער —
א טויבער.

איינער —
א קרומער.

איינער —
א בלינדער.

איינער —
איז אינגאנצן
נישט געווען.

אז עק אז א מייסע

1.

אמאל זיינען געווען פינף ברידער: איינער איז געווען א שטומער, איינער איז געווען א קרומער, איינער איז געווען א טויבער, איינער איז געווען א בלינדער און איינער איז איינער.

איינמאל זיצן אזוי אלע פינף ברידער בא זייער טאטן אין וויינגארטן (דער ברודער, וואס איז איינגאנצן נישט-געווען, איז פונקט געקומען צופארן פון דער קאנטרי). רופט זיך אז דער שטומער צום טויבן:

— דו ווייסט „העפשע“ (געהייסן האט ער איינגטלעך „בימזיק“, נאר ער האט אים אומיסנע גערופן „העפשע“, קעדיי יענער זאל נישט וויסן וועמען ער מיינט). דו ווייסט העפשע, מיט מיר וועט נאך אמאל געשען א נעם און איכ'ל פלוצלונג אנהויבן רעדן . . . וועסטו זען!

— א נעם? — מאכט דער טויבער. — ווי אזוי קען מיט דיר געשען א נעם? דו ביזט דען א היגער?

— וואס האט דאס צו טאן מיט „היגשאפט“? — מאכט דער שטומער. — גאט אליין, מאכט ער, איז אויך נישט קיין

היגער, פונדעסמוועגן, מאכט ער, אז ער וויל טאן א נעם —
מוט ער!

— „זומער!“ — קרימט איבער דער טויבער און מאכט פון
ביידע ווערטער א יין ווארט.

— זאלסט וויסן, אז טוט ער! — ווערט שוין דער
שטומער אין כעס. — גאט איז א פוהטער און וואס ער
וויל טוט ער...

— פוהטער-טוטער — קרימט ווידער איבער דער
טויבער, — און דו זאג מיר בעסער, מאכט ער, וויפיל מעג זיינען
פאראן אין גאנץ קרוינפילן און וואו קומען אהין די קורצקייטן
פון די לאסטמיקלעך נאכדעם ווי מעציציצי —

— מעציציצי! — קרימט שוין דאס מאל איבער דער
שטומער, — אז מעציצי — צעצימענוי... אלצדינג וואס
מעציצים, איז צעצ, צעצוי, צעצויג, צעצויגן, און אזוי גיך, מאכט
ער, ווי גאט וועט העלפן און איכ'ל אנהויבן רעדן וועל איך,
מאכט ער, רעדן און רעדן און רעדן — שוין פאר דער גאנצער
צייט, וואס איך בין געווען שטום אויך.

— פיסרעצמימירמאדנע! — מאכט דער טויבער מיט א
גרויס ווארט, — וואס הייסט, גאט וועט טאן א נעם דאפקע
מיט דיר? פארוואס נישט מיט מיר? פארוואס נישט
מיט כמאמטשען? פארוואס נישט מיט שלאשלען? זיי זיינען
דאך עפעס עלטערע ברידער, צי ניין? — סאהאזעפונאיונג!

אז דער בלינדער האט דערזען, אז מע האלט בא פעטש, האט
ער זיך אנגערופן:

— פע, שעמען מענט איר זיך! לייבלעכע ברידער זאלן
זיך נישט קענען פארטראגן. נעמט בעסער, מאכט ער, און
נעמט זיך אן בא די מינצטע פינגערלעך און זאגט „ריגעלע-
ריגעלע-רויגעז“, און בעט זיך איבער.

— ס'איז א גלייכע זאך! — האט געזאגט דער קרומער,
וואס איז ערשט געקומען אריינצולויפן פון גאס, — און דאס,
וואס איר זאגט ניסים, מאכט ער, האב איך קעגן דעם א מייסעלע.

— ווייסיד וואס! — האט זיך אנגערופן דער שטומער. —
אויב דערציילן א מייסעלע, מאַ לאַזט מיך! איך קען בעסער.
און דער שטומער האט אנגעהויבן דערציילן.

2.

אמאל איז געווען א ראוו מיט א באַרנבוים, האָבן זיי נישט
געהאט קיין קינדער, האט איינס געהייסן יאָסעלע און ס'אנדערע
איז אויך געווען פון העקנסעק. אז דאָס קלענסמע קינד
זייערס, סאַרע-כייעס, איז אַלט געוואָרן פערטהאַלבן יאָר, האָט
עס נאָר געוואָלט נעמען דעם מעלאַמעד אָף די פלייצעס און אים
שלעפן אין כידער אַרײַן. אָבער דער מעלאַמעד האָט געדרינגט
מיט די פיס און זיך נישט געלאָזט און געשריגן: „מאָ—מע!“
אז די רעבעצן האָט געזען, אז ס'איז שלעכט, האָט זי גע-
נומען און אויסגעשלאָגן די מעלקעדיקע קו, האָט זי געהאַט
פוטער אָף שאַבעס. איצט האָט נאָך געפעלט צימעס און קוגל.
וואו נעמט מען צימעס מיט קוגל? איז איר איינגעפאַלן: זי
וועט אוועקגיין צום טײַך, עפּשער האָט עמיצער אַרײַנגעוואָרפן
א לאַקשנקוגל, וועט זי אים כאַפן. און צימעס? — צימעס וועט
נאָט העלפן. אז ער האָט שוין געהאַלפן אַ זײַ ווייט, וועט
ער שוין ווייטער אויך ניט פאַרלאָזן.

דערווייל איז געוואָרן ווינטער. עס האָבן זיך געשטעלט די
גרויסע היצן, אָבער די קינדערלעך האָבן זיך, נעבעך, נישט
געקענט גיין גליטשן, ווייל זיי האָבן נישט געהאַט קיין בלעכענע
שיך און גליטשן זיך איבערן אייז באַרוועס, האָבן זיי נישט גע-
קענט, ווייל די פיס זיינען באַ זיי געווען צו וואַרעם, און זיי האָבן
מירע געהאַט, אז דאָס אייז וועט זיך צעשמעלצן.

האָט מען געזען, אז ס'איז שלעכט, האָט מען גענומען דעם
שליטן מיט רעדער און זיך אוועקגעלאָזן צופּום איבערן שטאַט,
רופן אַ מיטינג און זען (איינ מאַל פאַר אַלע מאַל) וואָס טיציאָכדאָ!
האָבן זיך צונויפגעקליבן אַלע שענסמע באַלעכאַטיס פון
שמעל: איינער אַ בלינדער, דער צווייטער אַ טויבער, דער

דריטער אַ קרומער, דער פערטער אַ שטומער און דער פינפטער
איז אין גאַנצן נישט געווען — — —

אַז דער טויבער האָט דערהערט די מייסע, וואָס דער
שטומער דערציילט, האָט ער אַ ווינק געמאַן צום בלינדן און
צום הינקענדיקן, אַז מ'זאָל דעם שטומען נישט לאָזן דערציילן
ווייטער.

— גענוג! — האָט אַ געשריי געמאַן דער טויבער. — איך
ווייל נישט הערן אַזוינע ליגנס. איך וויל נישט הערן!

אַז דער בלינדער האָט דערזען, וואָס דער שטומער האָט דאָ
אַנגעאַחבעט, איז אים פינצטער געוואָרן אין די אויגן, און ער
האָט אַ זאָג געמאַן צום קרומען:

— קום, לאָמיר אַנטלויפן, וואוהין די אויגן וועלן אונז
טראָגן, אַבי נישט צו זיין מיט די ליגנערס אונטער איין דאָך.

— לויפן מיר! — האָט געזאָגט דער קרומער.

— וואוהין די אויגן וועלן אונדז טראָגן! — האָט נאָך
געזאָגט דער בלינדער.

— וואָס הערן מיינע אויערן? — האָט געזאָגט דער טויבער,
דערהערנדיקער די טריט פון די לויפנדיקע ברידער זיינע. נאָר
אַזוי ווי בלייבן אייגענקער אליין האָט ער ניט געוואָלט, האָט ער
געכאַפט און מיטגעלאָפן מיטן קרומען, וועלכער איז געפירט
געוואָרן פונעם בלינדן לויטן דיימלעכן באַפעל פונעם שטומען.

פארפאלקן

פארפאלקן מיט נעמען.
ווי ליבע און לייבע
איז טאקע, ווי זאגט מען,
נאך צום באשרייבן.

און אט אזא פארל
ווי כייעם און כייע.
זיי צו באשרייבן
איז דען ניט קעדריי, ע?

בערל מיט פערל
און סימע מיט סיאמען
פארבייטן זיך אויכעט
גרינג מיטן נאמען.

פון ליפע און ציפע
און יאשע און מאשע
קומען ארויס די
גרעסטע מיט-מאשן.

פון כאנע און כאנע
און ארע און סארע
קומען ארויס נאך
גרעסערע צארעס.

צום טעלעפאן רופט מען „ ל י י ב ע ! “
לויפט — ל י ב ע .
א שכינע צו קינד גייט, שרייט „ כא נ ע ! “ —
קומט כא נ ע .

א דאקטער באזוכן קומט ב ע ר ל ע ן —
קרעכצט פ ע ר ל .
א בריוול פאר „ קאנטאר־אויטש צ י פ ע “
עפנט אויף ל י פ ע .

עס שטעקט ניט קיין כאכמע אין נאמען.
געזאגט האט ביל שעקספיר ;

נאך סווייזט אויס אין פלאנטערס אזוינע
ניט געהאט האט ער עקספיר —
ריענס.

קלינגל-ווינגל

קלינגל-ווינגל פאָרט דער ווינט
אָף אַ שטיילן לאַנדאַלינד.
שפילט זיך נאָר מיט גרינגע זאַכן
און ער וויל קיין מעל ניט מאַכן.

וואַרטן מילן אָף זיין קומען
(האַבן שוין זיין קאַל פאַרנומען!)
ער זאַל מאַלן מעל אין מיל,
און די רעדער שטייען שטיל.

קלינגל-ווינגל פאָרט דער ווינט
אָף אַ שטיילן לאַנדאַלינד.
פלידער-פלעדער פליט ער אום
און ער זאַמט זיך אומעטום.

בא די מילן ליגן פערד,
פוייערימלעך מיט הארמע בערד —
ליגן טויט-פארשמאכט און שטיל
און זיי ווארטן אף דער מיל.

טוואועס ליגן בא דער שוועל
און זיי ווילן ווערן מעל.
קלינגל-ווינגל — ווייס איך וואס!
אז ער שפילט זיך מיטן גראז.

ווארטן יאמען אף זיין קומען
(האבן שוין זיין קאל פארנומען!)
ווילן שיפן אונטערגיין
און זיי קענען ניט אליין.

ווארטן דעכער אפצופליען
און זיי טוען זיך באמיען.
נאר דער ווינט ער קומט ניט אן,
ווייסן זיי ניט וואס צו טאן.

קלינגל-ווינגל פארט דער ווינט
אף א שטילן לאנדאלינד.
און ער שפילט זיך און ער לאכט
פונעם טאג אריין ביז נאכט.

פון הינטער די פינצטערבערג

אדער

די געשיכטע פונעם דיוק און סמאל פאטייטעם
און דעם באראן פאן עפעסעסן און זייערע
צוויי זין : אלקאסעלצא און קארנפלייקס

1.

דער דיוק און סמאל פאטייטעם איז געווען א פעטער, א קורצער און א קלעפיקער, אזוי ווי פון רוען טייג. ער האט געהאט רוימלעכע באקבערד, אזוי ווי דארע לעמטשאפס, וואס מ'פארקויפט אין אטאמאט. זיין פריינט דער באראן פאן עפעס-עסן איז געווען א הויכער און א גרינלעכער, א דינער ווי פאר-טריקנט. ער האט געהאט א לענגלעכן נאקן מיט א טיף גריבעלע, הויך ארויפצו לעבן געגאלטן קאפ און ער האט גע-טראגן א מאנאקל אף א שווארץ בענדל. דער-א מאנאקל איז אלע מינוט אראפגעפאלן און ער האט אים אלע מינוט אריינגעשטופט צוריק אין אויג אריין, ווי מ'שטופט א קינד אין מויל אריין א לעפל מיט ריזן-אויל און עס לאזט זיך ניט.

סיי דער דיוק און סמאל פאטייטעם און סיי דער באראן פאן עפעסעסן האבן איצט געלעבט אין דער עמיגראציע, ווייל ביידע זיינען געווען פון אלטן צארישן אדל, וואס די באלשעוויקעס האבן אויסגעקערט מיט א בעזים אין יאר 1917. ביידע האבן ארויסגערעטעוועט פון רוסלאנד א ביסל דימענטן און גאלד און מעוועלעך שמעקעדיקע זיף און זיינען אנטלאפן קיין פראנקרייך, וואו עס האבן די ערשמע יארן נאכן פאלן פונעם צאריזם געלעבט א גרויסער צאל פון זיי. א סאך פון די אנטלאפענע „ווייסע“ זיינען איצט געווען אנגעשטעלט אין רעסטאראנען. אין יענע

יארן האט איר, עסנדיק אייער בארשט, אין א פאריזער עמי-
גראנטן-רעסטאראנדל געקאנט הערן פון קיך אזוינע אויסרופן
ווי:

— הער באראן, טראגט ארויס מ'ציבער, זייט אזוי גוט.
ער איז שוין פול . . .
— פרינצעסן, זייט אזוי גנעדיק און שיילט א ביסל דינער
די קארטאפליעס . . .
— הער גענעראל, גיט אכטונג די קאטלעטן זאלן זיך ניט
פארברענען . . .

דער דיוק און סמאל פאטייטעס, אזוי גוט ווי דער באראן
פאן עפעסעסן, האבן זיך ארומגעקוקט פון וואס מ'קאן דא מאכן
א לעבן. ארבעטן האבן זיי ערשטנס ניט געוואלט, צווייטנס ניט
געהאט בא וואס, ווייל זיי האבן ניט געקענט אפילע א קאץ
אן עק פארבינדן. האבן זיי זיך וואכנלאנג ארומגעדרייט אין
פאריז שלינג-און-שלאנג, ביז זיי האבן אויפגעגעסן דאס ביסל

דימענטן מיט די אנדערע צירונג-שטיינדלעך וואס זיי האבן מיט-געבראכט מיט זיך קיין פראנקרייך. אז דאס געלט איז אויס-געגאנגען האבן זיי לאנג און לאנג געטראכט. בא דעם דיוק און סמאל פאטייטעס זיינען די טייגיגע באקן געווארן נאך טייגיגער און די לעמטשאפס זיינע האבן גענומען גרוי ווערן מיט פאר-שימלטן פעטס. באס דארן באראן פאן עפעסעסן איז איצט דער מאנאקל שלאבריק נאכגעהאנגען אפן שווארצן בענדל, ווי א גלעזערנע טרער.

נאך לאנגן און לאנגן טראכטן האבן דער דיוק און סמאל פאטייטעס און דער באראן פאן עפעסעסן באשלאסן, אז פראנק-רייך איז פאר זיי ניט קיין ארט. זיי פארן ערגעץ אנדערש, זיי ווילן ניט אויסזאגן וואו א היין.

2.

לאזן מיר איבער דעם דיוק און סמאל פאטייטעס דארטן וואו ער איז, אייניגעס מיט זיין גוטנברודער דעם באראן פאן עפעס-עסן און מיר נעמען זיך צו די צוויי קינדער זייערע: דעם דיוקס א זונדל פון א יאר 14 מיטן נאמען אלקאסעלצא, א אינגל א געשטופלטס, מיט א שווארצן משופ ביו צו די אויגן און צווישן ביידע ברעמען איז בא אים ניטא קיין שום פאנאנדערשניט, אזוי ווי ער וואלט געהאט איין גרויסע, געקרייזלטע, שווארצשמעכע-דיקע וואנטשע אפן שמערן. דער אנדערער — דעם באראנס זונדל איז געווען פון א יאר 15. ער האט געהאט א לאנג אראפ-צו-צו-דיק פאנעם, ווי עמיצער וואלט עס, ווען עס איז נאך געווען ווייך, אנגענומען בא דער מארדע און עס א שלעפ-געטאן אראפצוצו. געהייסן האט דאס באכעל געהייסן „קארנפליקס“ און אף דער זייט פונעם גרויסן און שפיציקן קאפ זיינען בא אים געשטאנען צוויי האזענע, דערשראקענע אויערן, וועלכע האבן זיך, ווייזט אויס, געריסן ניט אנדערש נאר אים קוקן אין די בלא-גלעזערנע אויגן אריין.

ווי אזוי די צוויי באכערימלעך, זין פונעם אדעלן שטאם, אלקאסעלצא און קארנפליקס זיינען פארווארפן געווארן קיין

אמעריקע, ווייסט מען נישט ביז היינטיקן טאג. מען ווייסט נאר, אז זיי האבן געוואוינט אין דעם אידיש-אוקראינישן געגנט פון דער דריטער סטריט, ארום עוועניו איי, און אז זיי זיינען געווען די דזשענעראל-דירעקטארס פון דער פירמע „קאלמע און ווארעמע יארמיקעס, לימיטעד“, וואס מיר'ן דא באַלד באַשרייבן. ווי אזוי און פונדאנעט עס האָט זיך גענומען צו קינדער פון צאָרישן איכעס צו כאַפן זיך — פון אלע זאכן אין דער וועלט — צו יארמיקע-ביזנעס, קאָן מען אויך נישט דערקלערן אַקוראַט. זיכער איז, אז דאָס געשעפט מיט די „קאלמע און ווארעמע יארמיקעס“, וועלכע איז געווען איינגעשטעלט אַפן פּרינציפּ פון „עיר-קאַנדי-שענינג“, איז, מיט דער צייט, געוואָרן אַ היפשער דערפאַלג, מיט הונדערטער און עפּשער טויזנטער סוירוויס-סטישאַנס איבער גאַנץ גרייטער ניו יאָרק, ניו דזשורזי, פענסילווייניע און סטעטן איילאנד.

דער מער פיפיקער פון די צוויי קליינע ביזנעסלייט, אַלקאַ-סעלצאַ, האָט דערקלערט צו אַ רעפּאַרטער, אז די אידייע פון „הייסע און קאלמע יארמיקעס“ איז אים איינגעפאלן עפעס אזויאַ, גאַר פּלוצים. ער האָט זיך גאַרנישט געריכט דערויף. גייענדיק אזוי איינמאַל אַהיים פון סקול אין אַ הייסן טאָג, דער-ציילט אַלקאַסעלצאַ, האָט ער געזען אַף ריווינגטאָן סטריט ווי פרומע אידן מיט בערד, וועלכע טראָגן יארמיקעס, ליידן פון דער היץ מער ווי אלע אַנדערע מענטשן און ווי זיי שלעפן אלע וויילע אַפיר די יארמיקע פון אונטער די דוירכים און זיי פאַכן מיט זיי אינדערלופטן, זיי זאָלן זיך אַפּקילן. אין יענעס מאַמענט, זאָגט ער, איז אים איינגעפאלן דער פּלאַן צו גרינדן אַ קאַמפּאַניע. די נעמלעכע קאַמפּאַניע וועט אַנטאָן אינגלעך אין אונטער אַרמס, אזוי ווי די אייז-קרים פאַרקויפער אַף די אַטאַמאַביל-היוועיס, יעדער מיט אַן עמערגל ווארעמע יארמיקעס אום ווינטער און מיט קאלמע יארמיקעס אום זומער. די יארמיקעס, גיט ער צו פאַרשטיין, זיינען „עיר-קאַנדישאַנד“, מיט קליינע מאַטאַרלעך אינעווייניק און זיי זיינען געמאַכט מיט טאַפּלע פאַכן, וועלכע זיינען אינדערמיטן אַנגעפילט מיט אַזאַ מין שטאַף, וואָס דער-לאַזט נישט, אז די קעלט אַדער די ווארעמקייט זאָל אַרויסגיין צו

הונדערט-ניין-און-צוואַנציק

שנעל. יעדע יארמיקע איז גאר אנמירט צו האלטן ווארעם, אדער קיל, 8 שאַ. אז די 8 שאַ גייען אויס, טראַגט איר זי אַרײַן אין נענטסטן „יארמיקע סירוויסינג סטיישאָן“ און דאַרמין פאַמפּעט מען אַרײַן נייע לופט, פאַר בלוז 1 פעני. נאָך דריי כאַדאַשים קענט איר זי „רעפּילן“, אַדער „סירוויסן“, אַדער „אָווער-האַלן“, אַדער איבערכייטן אָפּ אַ נייער יארמיקע, פאַר אַ צוגענגלעכן פּרײַז.

אַז אַזוי-אַ האָבן זיך די צוויי כעוורע-לייטלעך אַרויפגע-אַרבעט, געוואָרן „סעלף-מייד-מען“ און מענטשן האָבן אָנגעהויבן קוקן אָפּ זיי גאַר אַנדערש. די צייטונגען האָבן אַפּט געדרוקט אין דער ראַטאַנראַוויר-סעקשאָן, בילדער פון אַלקאָ און פון קאַרן, און די „ניוואַרק טיימז“ האָט געדרוקט אַ בריוול פון איר אויסלענדישן קאַרעספּאַנדענט, וואו ער האָט דערציילט, אז די ווייס-גוואַרדייאישע רוסן אין מעמעל לייקענען אַפּ דעם פאַקט, אז אַלקאָסעלצאָ און קאַהנפליקס זיינען קינדער פון אַמאַליקע צאַרישע אַדל-לייט און ער האָט אַפּילע געגעבן אָנצוהערן, אז היטלער קלויבט זיך אַריינצושיקן וועגן דעם אַ שאַרפע פּראַ-מעסט-נאַמע. דער איינציקער אַפהאַלט איז נאָר, וואָס ער ווייסט נישט צו וועמען.

עס איז אַוועק אַ יאַר און צוויי און דריי און פיר און — די צוויי אינגלעך זיינען פאַרשוואונדן געוואָרן אַפּן זעלבן געהיימיניש-פולן אויפן ווי זייערע מאַמעס, דער דיוק אָוו סמאַל פאַטיימעס און דער באַראָן פאַן עפעסעסן.

**

מיילע, ניטאָ איז ניטאָ. די „קאַלטע און וואַרעמע יארמיקע“ ביזנעס איז דערווייל אַריבער צום „רעסיווער“ אין די הענט אַרײַן. די פירמע האָט געהאַלטן אין אונטערגיין, און אָפּ וואָל סטריט האָט זיך דאָס שלעכט אַפּגערוּפּן. נאָר וואו די „סעלפּמייד“ מאַנאַטאָן אַלקאָ-קאַרן זיינען אַהינגעקומען — האָט מען ניט געוואוסט.

ערשט אַפּן פינפטן יאַר פון זייער פאַרשווינדן, האָט זיך

געגרינדעט א קאמיטע פון 3 קארטנווארפערס, וועלכע האבן באשלאסן אויסצופארשן די גאנצע זאך און זען — וואס, ווער, ווען.

זיי האבן זיך אלע דריי אנגעשמירט די קערפערס מיטן צויבערלעכן עלנבויוגנשמאלץ און זיך גענומען אויפהייבן אין דער לופט, פאטשנדיק מיט די הענט. זיינען זיי אזוי געפלווגן אליין העכער און העכער, ביז דאס צויבערשמאלץ האט זיך אויסגעברענט פון רייכן זיך מיט דער לופט. דא זיינען זיי געווען אין גרויס געפאר אראפצופאלן און דערהארגעט ווערן. איז איינעם פון די קארטנווארפערס איינגעפאלן אזא זאך : אזוי ווי זיי זיינען שוין אריבער די וואלקנס און זיי זיינען שוין אין הימל, וואו עס פליען ארום מאלאכים, מיט ענגלען, וועלן זיי ארויסשמעלן די גראַבע פינגער און בעטן א הימש.

וואס טויג עס אייך, זיי האבן געקראגן א הימש און נאך דריי וואכן פליען זיינען זיי דערפלווגן צו די האַרייכוישער, וואו עס האט אף זיי שוין געווארט דער דיוק און סמאל פאטייטעס

הונדערט-איין-און-דרייסיק

און דער באראָן פאַן עפעסעסן מיט זייערע זין : אַלקאַסעלצאַ און קאַרנפלייקס. נאָר וואָס זאַלן מיר אייך אויסטראַכטן מייסעס, קינדער ? מיר'ן אייך איבערגעבן וואַרט-אַמע-וואַרט אַ בריוול, וואָס איינער פון די קאַרטנוואַרפערס האָט געשריבן צו זיינעס אַ אידישן פריינט סעמיבאַי אָף סאַפאַלק קאַרנער דילענסי סטריט, אַפן צווייטן פלאַך, צו דער בעק.

**

דער בריוו לייענט זיך אזוי :

טייערער פריינט סעמיבאַי.

איך און די אַנדערע קאַרטנוואַרפערס זיינען גליקלעך אָנ-נעקומען אין די האַרייכווישעך, וואו עס האָבן אָף אונדז געוואַרט מיט אַ בענד מיוזיק און מיט פאַסטראַמע סענדזויטשעס (דאַבל-דעקערס) דער דיוק אָוו סמאַל פאַטייטעס מיט זיין זון אַלקאַ-סעלצאַ און דער באַראָן פאַן עפעסעסן מיט זיין זון קאַרנפלייקס. איך זאַל דיר וועלן אַרויסשרייבן פון אונדזער לעבן דאָ און וואָס מיר האָבן זיך דאָ אָנגעזען און אָנגעהערט אין די עטלעכע וואָכן וואָס מיר זיינען דאָ, וואָלט איך באַדאַרפט האָבן : הונדערט טויזנט בייגן פאַפיר און דעם גאַנצן קאַנאַרסי ריווער מיט טינט. איז נאָך אויך אַ פראַגע. ווייל ניט אַלץ וואָס מ'זעט דאָ און מ'הערט דאָ מעג מען אַרויסשרייבן. איך וויל דיר בלוזי זאָגן, סעמיבאַי, אַז מיר זיינען זייער-זייער ווייט פון דיר און פון סאַפאַלק סטריט. ווי ווייט די שטרעקע איז צווישן אונדז און עוועניו איי, וואו אַלקאַ און קאַרן האָבן אַמאַל געהאַט זייער ערשטן „יאַרמיקע סוירוויסינג און רעפילינג סמיישאַן“, קאַנסטו דיר מאַכן אַ באַגריף פון דעם פאַקט, אַז שיקן פונדאַנעט אַ פאַסטלעקאַרט קיין ניו יאָרק קאָסט 140 דאָלער מיט עטלעכע סענט.

. . . דאָ-הי וואָלט מען שוין, ווי מ'זאָגט, געקאַנט לעבן : ווייל עס וואַקסן דאָ אזוינע קאַקאַ-ניס, וואָס פון אינעווייניק זיינען זיי אָנגעפילט מיט באַשמאַלצענער קאַשע. אַנדערע קאַקאַ-ניס, אַז מ'קנאַקט אויף, געפינט מען אינעווייניק געבראַטענע

הונדערט-צוויי-און-דרייסיק

קאמשיקעם מיט קרענבערי-סאָס. נאָך אין אַנדערע געפינט מען מעפעלעך מילך און געבאָקענע עפל. רויכערן רויכערן דאָ אַלע פונעם ציגאַר-בוים. דאָס איז אַזאָ מין הויכער בוים אָן בלעמער און אָן צווייגן, וועלכער האָט די פאַרם פון אַ ציגאַר. אין יעדער סטריט איז פאַרפלאַנצט אַזאָ בוים, וועלכער — אַז מען צינדט אים אָן פון אויבן — רויכערט ער זיך עפּשער אַ האַלב יאָר. די וואַרצלען פון דעם-אַ בוים זיינען אויסגעהוילטע, ווי רערלעך און אַכוץ דעם הויפט וואַרצל וואַקסן אַלע פּונויבן-אויף, אַזוי אַז מ'קען זיי אַריינציען אין די שטיבער אַריין דורך די פענצמער און רויכערן. וואַלט שוין געווען, דאַכט זיך, אַלעס גוט, אַיאָ, סעמיבאַי? איז אַבער טראַבל מיטן — שלאָף.

מיטן שלאָף איז דאָ אַזוי: מ'שלאָפט ניט גלאַט אין דער וועלט אַריין, אַזוי ווי באַ אייך, אין אייערע מעקוימעס, נאָר יעדער האַרייכוישעכדיק לאַנד באַקומט פון דער היגער וועלט-אַרגאַניזאַציע מיטן נאָמען „ליג אָוו איינגעלייגט“ אַ באַשטימטע פאַרציע שלאָף פאַרן גאַנצן פּאָלק, און דערנאָך — טוט זיך דער-מיט וואָס איר ווילט.

געוויינטלעך פאַרכאַפן די רייכע און מעכטיקע די גרעסטע פאַרציעס שלאָף פאַר זיך. זייער אַרגומענט איז, אַז זיי האָבן מער צייט דערצו און אַז פאַר די אַרבעטער איז ניט געזונט צו שלאָפן מער ווי אַ 4 שאַ אַ נאַכט. ווייל די אַרבעטער, זאָגן זיי, דאַרפן בויען הייזער, איינזאַמלען און קנאַקן די נים, אַראַפּטרייבן די פליגן פון די שלאָפנדיקע באַלעכאַטים און אַזוי ווייטער. איז אויפסניי די אייגענע מייסע, סעמיבאַי — ווער עס האָט לענגערע פינגער, דער כאַפט מער. דער סיסטעם פאַרן ריטייל-געברויך פונעם שלאָף איז דאָ אַזאָ: דו קומסט אַריין אין הויפט שלאָף-מאַגאַזין מיט אַ ווייס זיפער-ציכעלע, גיט מען דיר דיין פאַרציע שלאָף פאַר 1 נאַכט און דו גייסט אַהיים דערמיט. אַז דו לייגסט זיך שלאָפן ווערט דאָס זיפער-קישעלע אַלץ פלאַכער און פלאַכער; דאָס הייסט, אַז דער שלאָף גייט אויס, אַז סע ווערט אימגאַנצן פלאַמשיק — כאַפסטו זיך אויף.

וויסן דאַרפסטו, סעמיבאַי, אַז דער שלאָף אַליין טיילט זיך

הונדערט-פיר-און-דרייסיק

דא אף אלערליי סארטן. דער שימערסטער שלאף איז פון אויבן, גרוי ווי אפגעשטאנען וואסער אין א פלעשל מיט מעדיצין. דער פעטער, שווארצער, געדיכטער שלאף איז העט אונטן אפן דעק פון די שלאפקעסלען (דעם גיט מען גיט די ארעמעלייט). פארזאנען אויך צוגעפארבטער שלאף: ראזער — פאר קינדער, פאעטן און מאנצמייסטערס; גרינער פאר אינגלעך מיט מיידלעך; ברוינער, קאלאמוטנער שלאף — פאר קראנקע, און אנדערע קאלירן שלאף, אין וואסערפארב, אין קרעיאן, אין פאסטעל, אכוי דער שוואר-צער, פעטער שלאף, וועלכער קומט בלויז אין אוילפארב.

דו דארפסט אויך וויסן, סעמיבאיי, אז בא אונדז לעשט מען פייער מיט שלאף. אזוי גיך ווי עס ווערט ערגעץ א סרייפע, לויפן ארויס די פייערלייט און הויבן אן שפריצן מיט שלאף. דארפסטו שוין זען, ווי די גרעסטע פלאמען שמעלן זיך אפ אינ-מיטנדריןען, הערן אויף קנאקן און בלייבן הענגען ווי פאר-גליווערט. אפילע דער רויך און אפילע דער ווינט אדער דער רעגן — ווערט בא אונדז אפגעשטעלט מיט שלאף!

איינמאל איז דא געווארן א גרויסער בליזארד, האט מען באפוילן די פייערלייט זיי זאלן אים באשפריצן מיט שווארצן, געדיכטן שלאף, איז דער בליזארד אנדרימלט געווארן אינדער-לופטן און איז אזוי אפגעשטאנען ביז אין זומער, ווען ער איז צעגאנגען געווארן פון דער היץ!

יענער, אז זיי גייען דא אף יאגד — שיסן זיי מיט אזוינע שלאפביקסן. איז, מוילע פון פייגל רעדט מען גיט — זיי פאלן אראפ ווי פליגן. נאר אפילע מיגערן און לייבן, אז זיי ווערן גע-טראפן פון די שלאפקוילן, פאלן זיי אוועק ווי שלאפנדיקע קעץ און הויבן אן שנארכן און מ'פירט זיי אוועק אף אזוינע וועגעלעך. פארשטייט זיך, אז די רייכע קומען גיט אליין, נאר זיי שיקן זייער דינערשאפט נאכן שלאף. האבן זיי דאך אבער מוירע, אז ווארטנדיק אין דער ריי באס שלאף-מאגאזין אף זייער נעקסט, וועלן די דינער אויסנוצן א ביסל שלאף פאר זיך אליין, האבן זיי איינגעפירט א סיכמעס פון פארקלעפן די דינערס אפענע אויגן-דעקלעך מיט אדהיסיוו-טעיפ, זיי זאלן זיך גיט קענען צומאכן. איז מוילע, שוין אך און וויי צו די ארעמע לייט! פון דעם

ביסל שלאָף וואָס זיי קריגן אין די ציכעלעך בלייבט זיי נאָך
אויך ניט אַלץ פאַר זיך. ווייסט פאַרוואָס, סעמיבאַי? ווייל די
רייכע פירן-צו געהיימע פייפּס צו די אַרעמאַנסקע צוקאַפּנס און
צאַפּן אַזוי שטילערהייט אַרויס וויפיל שלאָף זיי קענען נאָר (עס
איז אַזוי ווי „טעפּן דעם ווייער“ פאַר עלעקטרי), אַלץ מיט דער
אייגענער טיינע, אַז ס'איז אַן אַוויירע, אַז אַרבעטער זאָל צע-
פאַטערן די צייט מיט שלאָפּן. מיילע מיר באַלעבאַטיס, זאָגן זיי,
ווי מיר. מיר גייען סיי-ווי-סיי, זאָגן זיי, אַרום פּוסט און פּאַס,
אַבער איר, זאָגן זיי, איר די באַשאַפּער פון אַלדאַסגוטס, זאָגן
זיי, אַז איר שלאָפּט איז יעדע מינוט, זאָגן זיי, אַ כילעלאַשעס.
שמעלט זיך פאַר, זאָגן זיי, וויפיל קאַקאַניס איר וואַלט געקאַנט
פאַר אונדז אויפקאַנקן און וויפיל פאַלאַצן איר וואַלט אונדז גע-
קאַנט, זאָגן זיי, אויפבויען, ווען איר זאָלט זיך, זאָגן זיי, אַפּ-
געוואוינען פון דער מיטער טעווע, זאָגן זיי, פון שלאָפּן. טאַמער,
זאָגן זיי, האָט שוין די נאַטור געלייזט פאַר אונדז די ברויט-
פּראַגע, איז דער יו אַר, זאָגן זיי, אַ נייער טראַבל מיט שלאָפּן!
דאַס איז נאָך ניט דער איקער, סעמיבאַי. דער איקער איז
די „ליג אַוו אַיינגעלייגט“, וועלכע דאַרף, לויט אירע סטאַטוטן,
רעגולירן, באַשרענקען און אַיינטיילן גלייך צו אַלע פעלקער —
דעם שלאַפּשאַפּף, וועלכער געפינט זיך אונטער איר קאַנטראָל.
דאַ הויבט זיך אַן די צאַרע.

דאַס לאַנד וואו מיר געפינען זיך איצט, אַ שטייגער, הייסט
ביקסמאַניאַ. דאַס אַנדערע לאַנד — נעקסט צו אונדזערן, הייסט
שווערדאַליאַ. האָט די „ליגע“, לויט איר מיסיע, אַיינגעטיילט אַ
געוויסע קוואַטע שלאָף פאַר יעדן פון די צוויי לענדער באַזונדער,
לויט דער צאָל פון די מענטשן, וואָס געפינען זיך אין יעדן לאַנד.
וואַלט מען שוין, ווי עס איז, דורכגעקומען מיט דעם ביסל שלאָף
וואָס ס'איז דאַ, ווייל, ווי זאָגסט דו, די רייכע האָבן אומעטום
גענוג, און די אַרעמע האָבן אין ערגן ניט אַפילע האַלב אַזוי-
פיל ווי זיי דאַרפן. האָבן אַבער די הערשער פון ביקסמאַניאַ באַ-
שלאָסן באַ זיך, אַז די ביקסמאַניסטן זיינען די אַיינציקע ריינע
ראַסע אַף דער וועלט און די איבעריקע פעלקער זיינען — פע,
פו, — אויך מיר מענטשן און מען דאַרף זיי אויסראַטן, כאַרעווע

מאכן, צערייבן ווי די פליגן. און אויב אויסראטן און כארענור-
מאכן, איז די בעסטע זאך, פארשטייט זיך אונטערצוגראַפן דעם
שלאַף, ווייל ברויט איז דאָ ניט קיין שום פראַבלעם, ווי איך האָב
דיר שוין באַשריבן.

וואָס-זשע טוען די ביקסמאַניער ? נעמען זיי אזוי שמילער-
הייט און וואַרפן אַריבער אַן אַרמיי פון אַ האַלבן מיליאָן מאַן
איבער דער גרענעץ פון שוועדלאַיע, פירן-צו אונטערערדישע
רערן צו די צענטראַלע שלאַפקעסלען און זיי לייגן זיך דאַרטן
שלאַפן. וואָס הייסט שלאַפן ? מען ליגט הינטער די בערג ווי
געהאַרגעטע און מען שלאַפט און מען כאַפּעט, אַז עס גייט
אַזש אַ רויך.

צומאַרגנס באַנאַכט, אַז ס'ווערט פינצטער און די שווער-
דאַליער באַלעכאַטים ווילן גיין שלאַפן, ערשט מ'כאַפט זיך, אַז
אַרום דריי באַנאַכט איז שוין אויס שלאַף! ניטאָ אַ טראַפן
שלאַף, כאַטש דערהאַרגע דיך. . .

מילע די אַרעמע, ווי די אַרעמע — זיי זיינען שוין געווען
געוואוינט, אַז מ'זאָל גאַנווענען באַ זיי דעם שלאַף. אַדער אַז ניט
טרעפט זיך גאַר, אַז די שלאַף-פּאַליציי, אינדערצייט וואָס זיי
גיסן אַן דעם שיטערן, פאַרוואַסערטן שלאַף אין די אַרעמעלייטס
צעעפנטע זיפּער-ציקעלעך, מאַכן זיי בעגניווע אַ לעכל אין ציכל
און ביז מען גייט אַרויס פון מאַגאַזין איז שוין אַ העלפט אויס-
גערונען. סאַנאַוואַנאַנעס אַזעלכע! אַבער די רייכע ? סעי,
טראַכטן זיי און קראַצן זיך די קעפּ, וואָס טוט זיך דאָ ? ערשט
דריי אַזייגער און שוין ניטאָ קיין שלאַף ? אַ שיינע מייסע! און
וואָס וועלן מיר טאָן, טראַכטן זיי, מיט אַזוינע לאַנגע טעג ? סידן
זיך אַוועקזעצן אַליין קלייבן און קנאַקן די קאַקאַ-ניס און בויען
הייזער. אַ שיינ פּאַנעס, טראַכטן זיי, וועלן מיר האַבן פאַר אונ-
דער ליידיס און פאַר באַטלערס!

וואָס טויג דיר אַ סאַך, סעמיבאַי, אַז אונדזערע האַבן זיך
געכאַפט וואָס די גענעראַלן פון שכיינישן לאַנד האַבן דאָ אַפּ-
געטאַן — האַט זיך אויפגעהויבן אַ שטורעם אין פאַרלאַמענט
און אין דער פרעסע. מען האַט טאַקע באַלד דערקלערט קריג

און מאַקע מיט צוויי טעג שפּעטער אַריבערגעוואָרפּן אַן אַרמיי אָף יענער זייט, מיט דעם באַפעל אַז אַזוי גיך ווי די אַרמיי טרעט נאָר אַריבער דעם סוינעס גרענעץ זאָל זי זיך לייגן שלאָפּן און זיך ניט אויפכאַפּן ביז דער לעצטער טראָפּן שלאָפּן פון די ביקסמאַניער וועט ניט זיין פאַרניכטעט.

וואָלט דאָס נאָך אויך געווען ניט פון די גרעסטע אומגליקן. אַלרייט, וועט מען שלאָפּן ווייניקער מיט עטלעכע שאַ אַ נאַכט. (ווי זאָגסטו : פון ניט-שלאָפּן איז נאָך קיינער ניט געשטאַרבן!) האָבן אַבער די הערשער פון ביקסמאַניע פעסט באַשלאָסן צו באַ-ווייזן זייער פּאָלק, אַז אונטער זייער רעזשים שלאָפט מען אַ סאך גרינטלעכער און טיפּער, ווי אונטער אַלע אַנדערע רעזשימען. האָט זיך צוליב דעם צעפלאַקערט אַ שרעקלעכע מילכאַמע. אין אַנהויב האָבן די ביקסמאַניער גענעראַלן באַשלאָסן אַנצושלאָגן די גאַנצע ערד זייערע מיט אַזוינע שפיציקע פּלעקער, קעדיי מיר די שווערדאליער זאָלן זיך ניט קענען אַוועקלייגן שלאָפּן. זיינען אַבער די שווערדאליער גענעראַלן אויך ניט קיין יאָלדן, האָבן זיי געעבן אַ באַפעל, אַז אַזוי גיך ווי צוויי פון די שווערדאליער סאַלדאַטן גייען נאָר אַריבער דעם גרענעץ, זאָלן זיי ניט „קערן“ וואָס סע טוט זיך, נאָר זיי זאָלן זיך אַוועקשטעלן מיט די פּלייצעס איינער צום אַנדערן, צומאַכן די אויגן און שלאָפּן שטייענדיקער-הייט. דאַרפסטו שוין זען וואָס דו טוט זיך, סעמיבאַי. ס'איז זייער, ווי מ'זאָגט, דעקאַראַטיוו : אַף דערזעלבער זייט גרענעץ-ליניע, אַשטייגער, ליגן הונדערט טויזנט גריין-באַהימלעטע קעפּ און שנאָרכן צו-אונדז-צעצן, און אַנדערע הונדערט טויזנט גריין-באַהימלעטע קעפּ ליגן און שנאָרכן צו-זיי-צעצן. און סע טוט זיך אַ ביסל !

איך מוז שוין ענדיקן, סעמיבאַי. אין די אַנדערהאַלבן שאַ, וואָס איך בין דאָ געזעסן און געשריבן, זיינען אַרום מיר געפאַלן עפּשער צען באַמבעס פון די פיינטלעכע עראַפּלאַנען. אַ האַלבע שטאַט — וואָס זאָג איך אַ האַלבע שטאַט ? — אַ האַלב לאַנד איז שוין כאַרעוו, סיי באַ אונדז, סיי אַף יענער זייט גרענעץ. אַבער די געדונגענע סאַלדאַטן ווייסן ניט פון קיין כאַכמעס : מען הייסט זיי שלאָפּן — שלאָפּן זיי. . . לויט די לעצטע נייעס אין

אונדזער מאַרגנפאַסט, הייסט עס, אז אונדזערע האַבן אויפגעריסן
א גרויסן שלאַף-מאַנאַזין באַ די ביקסמאַניער און פון דעם אַרויס-
געלאַזטן שלאַף האַבן זיך אַלע טייכן און אַלע שטראַמען אַפּ-
געשטעלט, און אַלע קאַקאַ-נים האַבן זיך אַנגעגאַסן מיט שלאַף
אין סאַמע מיטן פון בליען און מ'קאַן זיי ניט אויפוועקן און סע
דראַעט מיט הונגער, און ווער ווייס, צי מיר וועלן וואַסער יאָ
האַבן, ווייל די שטיינגעבליבענע טייכן האַבן אַנגעהויבן שימלען,
זומפירן.

איך וויל דיר בלוזן שרייבן, אז אַלקאַסעלצאַס טאַמע, דער
דיוק אַוו סמאַל פאַטיימעס און קאַרנפלייקסעס טאַמע, דער
באַראַן פאַן עפעסעסן, קעמפן איצט יעדער אין אַ באַזונדערן
לאַגער, כאַטש אונטער איין און דערזעלבער פאַן. דער דיוק אַוו
סמאַל פאַטיימעס זאַגט, אז ער האַט שוין דורכגעמאַכט פלענטי
שלאַכטן און אז ער איז איבערצייגט, זאַגט ער, אז די גאַנצע
וועלט וועט שוין אַזוי אויסשטאַרבן — שלאַפנדיקערהייט, און
ערשט דערנאַך, זאַגט ער, וועט הערשן פרידן אַף דער וועלט. . .
וואָס דענקסטו וועגן דעם, סעמיכאַי? איך וואַלט דיך געבעטן
זאַלט מיר שרייבן אַן ענטפער, נאָר איך ווייס אז דו האַסט ניט
קיין 140 דאָלאַר מיט סענמן צו שיקן אַ פאַסטקאַרט. סאָ איצ-
נאָו!

יעדנפאַלס, זאַגט דער דיוק אַוו סמאַל פאַטיימעס, האַפט ער,
אז איננינעם מיט אים און מיטן באַראַן פאַן עפעסעסן וועט
אונטערגיין די גאַנצע וועלט און אומגעגנט. און טאַמער פריער,
זאַגט ער, דער מעשוונענער, איז אויך קיין מאַליער ניט. אַבי,
מאַכט ער, אונטער-גיין.

דער צעבראָכענער שפיגל

זיי זיינען געווען צוויי ברידער — צווילינג ברידער, איינער
עלמער פונעם אנדערן בלויז מיט עמלעכע מינוט.

האַבן זיי געיאָרשנט פון זייערע עלטערן — אַ שפיגל. וואָס
פאַר אַ שפיגל מיינט איר? ניט קיין האַנט-שפיגעלע און ניט קיין
קיילעכדיקן הענג-שפיגל וואָס מ'זעט היינט הענגען אין אַ טייל
הויזער — נאָר אַ שטייענדיקער שפיגל. אָן אַלממאָדישער, אַ
הויכער, העכער פון אַ מענטשן — איינעם פון יענע זעלמענע,
געשליפענע שפיגעלען, וואָס מ'זעט בלויז אין די קעניגלעכע הויפן
און אין די שטיינערנע שלאָס-פּאַלאַצן פון שפּאַניע, אַדער
פּראַנקרייך.

פונעם פּאַלאַץ, וואָס די עלטערן האָבן איבערגעלאָזט נאָכן
אַפּשטראַכן, זיינען ביסלעכווייז אויספאַרקויפט געוואָרן די
טייערע שטיקער מעבל, די אַריגינעלע קונסט-בילדער, די געפעסן
פון פאַרצעלאַן, די זעלמענע געשטיקערייען, פאַרהאַנגען,
טעפּיכער, עלפאַנביינענע קונסט-זאַכן. ווייל די ברידער, וועלכע
האַבן, אַכוין אַ גרויס פאַרמעגנס, אויך געקראָגן בעיערושע פון
זייערע עלטערן שלעכט בלוט („בלאַ בלוט“, פּלעגן דאָס די על-
טערן רופן און זיך נאָך גרויסן דערמיט, וואָס דאָס אַליין איז
שוין גענוג צו באַווייזן, וואָס פאַר אַ גרויסע קאַפּ-מענטשן זיי
זיינען דאָס געווען, ניט צו פאַרשטיין אַז געזונט מענטשלעך
בלוט דאַרף זיין רויט און ניט בלאַ!). האַקלאַל, די צוויי
צווילינג ברידער, וועלכע האָבן געהייסן מיט די נעמען אַניק
און מאַניק, האָבן פאַרשיקערט, פאַרהוליעט און פאַרטאַכלעט די
גאַנצע נאַכלע. — זיי האָבן אויפגעגעסן די גאַלדענע בעכערלעך
מיט די זילבערנע לעפל-גאַפל און זיינען דערנאָך אַריבער אָפּ
אַ דיעטע פון פּערל און עלפאַנטביין: זיי פּלעגן רעגלמעסיק

יעדן טאג אויפעסן דריי גרויסע, גרינלעך-גלימצערדיקע פערל
און פארבייסן מיט א כינעזיש געמל פון ראזן עלפאנטביין.
דאס הייסט: געגעסן האָבן זיי ניט די פערל מיטן עלפאנטביין,
נאָר די שפייזן און געטרענקען וואָס זיי האָבן איינגעהאנדלט
פאר די פארקויפטע פערל, און אָנגעמאָן זיינען זיי געגאנגען
אין קליידער פון האַליץ — דאָס הייסט: אין הויזן, וועסטן, רעק,
מאָנטלען, וואָס זיי האָבן זיך פארשאַפט פארן געלט וואָס זיי
האָבן געקראָגן פון די לעצטע שטיקער קונסט-מעבל וואָס זיי
האָבן פארקויפט.

געבליבן איז זיי בלויז דער פּרעכטיקער, זעלמענער שפיגל
— דעם, האָבן זיי געלאָזט אָפן סאַמע לעצט. ערשמנס, ווייל ער
איז געווען זייער אַן אויסנאַמישער און זייער אַ קאַסטבאַרער,
און זיי האָבן זיך ניט געוואָלט שידן מיט אים ביז זיי וועלן
ניט געפינען דעם ריכטיקן קוינע. צווייטנס, זיינען די צוויי
צווילינג-ברידער אַניק און מאַניק געווען זייער איימל, די זעלבסט-
פארליבטע פּאָוועס וואָס זיי זיינען געווען האָבן זיי האַלד געהאַט
שמיינ מינוטן לאַנג פארן שפיגל, מאַכן גרימאַסן, זיך כיינדלען
פאר זיך אַליין, זיך אַרויסשמעלן אַ צונג, מאַכן אַלערליי נאַרישע
מינאַיעס . . .

פאַסירט אַזוי: אַניק, דער אינגערער פונעם צווילינג (מיט
5 מינוט אינגער!), האָט זיך ווי אַ בלייענער פויגל אַ ריר געמאַן
מיטן שמעקן מיט זיינעם און קנאַק, טערעכאַך! דער שפיגל
ליגט שוין צעבראַכן אָפּ שטיק-שטיקלעך. ס'איז געבליבן אין
די ווינקלען פונעם ראַם שפיציקע, דריי-עקיקע גלאַז-שערפלעך,
וועלכע זיינען אויך געווען צעשפלימערט — אַזוי ווי אַ צע-
קנייטשט וואַסער אָפּ אַ טייך.

אַז אַניק האָט געזען וואָס ער האָט דאָ אָנגעאַרבעט, איז
ער געוואָרן רויט און בלאַס און ס'האַרץ האָט אים גענומען ועצן
ווי אַ זייגער. ער האָט געמיינט, אַז ס'איז אים געבליבן נאָר
איינ זאַך צו טאָן: אַראַפּכאַפּן פון דער וואַנט אַ דאַלעך, וואָס
האָט געשמעקט אין דער קרום אין אַ כינעזיש שידל פון
עלפאנטביין, און זיך אַריינשמעכן דעם סטילעט אין האַרץ אַריין.

אָט-אָט —

אָט-אָט —

נאָר ניין. ער האָט זיך איבערגעלייגט די זאך. ס'איז אים
איינגעפאלן אַ גליקלעכער געדאַנק: ער'ט זיך אליין אַריין-
שמעלן אין ראם פונעם שפיגל און אז דער עלטערער ברודער —
מאַניק — וועט אַהיימקומען, וועט ער, אַניק, אים אליין אַפ-
שפיגלען — דאָס הייסט: אַלץ וואָס יענער וועט טאָן, וועט
ער נאָכטאָן, אזוי אז דער ברודער וועט זיך גאַרניט כאַפן, אז
אין שפיגל פעלט דאָס גלאַז.

אַ שאַ, צוויי, דריי. אַ קלונג: מי-מיל-טיל, מיטן שפּריצן-
דיקן, אַלטן גלעקל. דער עלטערער ברודער מאַניק, אַנגעטאָן, ווי
געוויינטלעך, מיטן שוואַרצן מאַנטל, מיטן שמעקן אין דער
האַנט, איז אַריין אין זאַל פונעם פּאַלאַץ, ווי טאַמעד אַ ביסל
אַנגעשיקערט. ס'איז אים געווען גוט אַפן האַרץ. ער האָט
אוועקגעשמעלט דעם שמעקן אין אַ ווינקל, אויפגעהאַנגען דעם
הוט אַפן געשמעל און אַראַפּציענדיק פון די הענט צומערשמן
איין ווייסן האַנטשוך, דערנאָך דעם אַנדערן, האָט ער זיך גע-
נומען שפיגלען, נאָך אַלץ אַראַפּציענדיק דעם אַנדערן האַנטשוך.

דער אינגערער ברודער אַניק האָט נאָכגעטאָן גענוי דאָס
זעלבע וואָס יענער: פּאַוואַלי אַראַפּגעצויגן פון דער האַנט דעם
אַנדערן האַנטשוך. אז מאַניק האָט געעפנט ס'מױל, זיך געגעבן
אַ קראַץ אין קאַפּ און גענומען געשמאַק און הויך גענעצן, האָט
אַניק אויך געטאָן דאָס זעלבע. אז מאַניק האָט זיך אַרומגעטאַפּט
ס'לאַנגע, פּערדישע פּאַנעם, צי ער דאַרף זיך שוין אַפּגאַלן, האָט
אַניק דורכגעמאַכט די זעלבע זשעסטן. און אז מאַניק האָט
גענומען זיך זעצן פּאַמעלעך אַף די קניעס, אַראַפּ און אַרויף,
מאַכנדיק זיינע געוויינטלעכע עקסערסיזעס פאַרן שלאַפּנגיין,
האָט אַניק נאָכגעטאָן דאָס זעלבע — אַקוראַט טאַקע ווי ער
וואַלט געווען ניט קיין מענטש, נאָר אַ שפיגל.

דאָס איז אזוי אַנגעגאַנגען אַ גוטע צען מינוט אַפן זייגער.
דורך דער צייט, האָט מאַניק זיך אויסגעטאָן נאַקעט ביז צו די

הויזן און זיך ווידער געשפיגלט : די איינגעפאלענע ברוסט, די בלוט-ארעמע ארעמס פון וועלכע די הענט מיט די פינגער זיינען נאכגעהאנגען, ווי שמאמעס. אַניקן איז געווען ניט שווער אים אָפצושפיגלען, ווייל ער איז אין אלע זאכן געווען ווי צוויי מראַפנס וואסער ענלעך צום ברודער.

אלעס איז געגאנגען אויסגעצייכנט און אַניק האָט זיך שוין געפרייט מיט זיין דערפאלג, ערשט — נאָ! דער צעכאלעוועטער מאַניק איז זיך, ווי טאַמעד, היינטיקס מאַל שטאַרק געפעלן גע-וואָרן אין שפיגל, און אזוי ווי ער איז אַ ביסל שיקער און גוט אויפגעלייגט, האָט ער באַשלאָסן זיך אַליין גוט-ברודעריש אַ שנעל-טאָן אין נאָ. האָט אים אַניק שוין געמוזט צוריקשנעלן. האָט זיך מאַניק פאַרכידעשט : ביז איצט האָט נאָך קיינמאַל ניט פאַסירט, אַז זיין שאַפן אין שפיגל זאָל — צוריק-שנעלן אין דער נאָז אַריין. האָט אים דער אייסקע שטאַרק פאַרדראָסן, האָט ער אָפגעמראָטן פונעם שפיגל אַ צוויי טריט, געוואָרנט מיט אַ פינגער און געזאַגט : „העי, משוגענער מאַניק (מיינענדיק זיך אַליין), זאָלסט אויפהערן מיט דיינע שטיק, אַז ניט גיב איך דיר אַ כמאַל!“ ער האָט טאַקע באַלד דערלאָנגט אַ פאַר אַריין מיט אַ פויסט אַניקן אין אויג און, פאַרשטייט זיך, אַז אַניק האָט געמוזט אָפענטפערן.

איז שוין מאַניק געוואָרן גאַר שטאַרק אין קאַס, איז צו-געלאָפן צום טיש, זיך אָנגעגאַסן אַ גרויס גלאַז מיט ווהיסקי, עס אויסגעזופט, זיך געוואָלט פאַרקאַטשען די אַרבל. איז ער אָבער געווען אַ האַלב-אויסגעטאַנענער, אַן אַ העמד, איז ער געשמאַנען אזוי מיט צעשוויבערטע, פייכטע האַר און מיט אַ צעסלונעט מויל, געקוקט פאַראַקשנט און קינדעריש אָפן דיל און געמראַכט וואָס ער דאַרף טאָן. דערנאָך האָט ער פלוצים פאַרקאַטשעט די הויזן, געכאַפט אין דער האַנט אַריין אַ פלאַש — פון דער קופע ליידיקע פלעשער, וואָס זיינען געשמאַנען לעבן שפיגל. — אַניק האָט אויך געמאַן דאָס זעלבע, און האַק! קנאַק! בוכץ! ביידע האָבן זיך גענומען שלאָגן איינס ס'אַנדערע איבער די קעפ, ביז

זיי זיינען אנדערגעפאלן שטארק צעבלוטטיקטע. מאניק, מיט
א פלאש אין האנט, האט נאך אלץ געשעפטשעט: „דו פאסט-
קודנער איך — דו! ... מיט פלעשער וועסטו זיך גאר שלאגן,
דו שיקערעץ! דו לידיקגייער, דו גארניט איינער! ...“

**

אז א געוויסער ארעמער שאכן זייערער איז אריינגעקומען
אין דער פרי פרעגן וויפיל דער זייגער האלט (זיי פלעגן אים
שטענדיק זאגן — אומזיסט, בלויז פאר אויסרייניקן די
שטאל איינמאל א וואך און אויספוצן די צוויי פערד), האט ער
געטראפן ביידע ברידער ליגן אפ דר'ערד פארקילטע, אין א טייך
פון צעברעקלען שפיגלגלאז. ביידע קימאט אקוראט אין דער
זעלביקער פאזע, מיט פלעשער אין די הענט. עס האט זיך אויס-
געדאכט, אז דא האט א מענטש זיך געשלאגן מיט זיין שאטן
און ביידע האבן געזיגט ...

ברידער

מיר זיינען אלע ברידער אין דער נויט,
מיר קומען, גייען דורך דער זעלבער טיר ;
און נעמט מען צו בא אונדז דאס שטיקל ברויט,
איז היינט מיר, מאַרגן — דיר.

קיין לאַנד איז אונדז ניט ווייט, ניט פרעמד.
קיין פּאַלק, קיין פּאַרב, קיין מענטשן-שמריך.
און לאַזט דער רויבער דיך אין לעצטן העמד,
איז היינט דו, מאַרגן — איך.

מיר זיינען אלע אין דער זעלבער שלאַכט,
מיר קעמפּן אלע קעגן זעלבן טויט ;
עס האַט פאַר ברידער אונדז די נויט געמאַכט,
עס וועט די ברידערשאַפּט אַפּשאַפּן די נויט.

אונדזערע העלדן

(19 דער פאָעמע „א רייזע צום נאָרדפּאָל“)

1. טשעליוסקין.

איינער — יעדן

יעדן — אלע,

מענטש צו מענטש געבונדן,

וועט דער טאָג זיין

באָק פון סאַמעט,

ניט קיין ליפּ מיט וואונדן.

ווער מיט גייסט,

און ווער מיט קערפּער,

אלע גלייך און נויטיק;

איינער טראַכט אױס

שיינע לידער,

איינער באַקט אױס ברויטן.

איינער כאַלעמט אױס

א טורעם,

און דער צווייטער — מאַכט אױס;

קאָוועד צו דעם

פלאַץ אויספירער,

קאָוועד צום — פאַרטראַכטער.

ווער עס שפייזט דעם

גייכט מיט שיינקייט,

ווער דעם גוף — מיט עסן,

און איעדערער
אין זיין פאך קאן
ווערן א פראפעסאר.

ניט קיין כילעק
וואסער הויט-פארב —
ווייסע אדער שווארצע,
אלע מענטשן
אלע מענטשן
האבן רויטע הערצער.

איז מיט רידל,
איז מיט לאמע,
איז מיט פויסט אין פאנעם,
אזא יאג-טאן,
א באגראב-טאן
אלענקע טאליאנים.

און פארשימן
און פארשפייען
און די ערד פארגלייכן,
ווי א בלוטפלעק,
ווי א שאנדע,
ווי א קאיען-צייכן.

ניט אזוי-זיך
אין פאנטאזיעס,
בלאט אזוי געפלוסקעמ,
נאר ווי העלדן,
נאר ווי יאמן
פון דער שיק „משעליוסקין“.

איר געדענקט
ווי העלדנמוטיק
באלשעוויקעם-פליער
האבן שא-נאך-שא
געהויערט
איבער גלאץ פון קריעס ?

ווי א מוטער-אדלער
פלאמערט
איבער קליינווארג אירן,
וועלכע פון דער
נעסט געפאלן
אף דער ערד פארפירן. —

אזוי האבן
עראפלאנען
איבער קעפ געפישטשעמ,
און דער שאמן
פון אן אומרו
האט אף שניי געבלישטשעמ.

און געזשומעט
מיט פארזארגמקייט
און געברומט פארזאנגסטיקט —
עפעס אזא רירענדס,
עפעס אזא לאנגסטיקס !

און דאס הייסט
אף לופטיק לאשן
פון די עראפלאנען :
האלט זיך, האלט זיך,
ביו מיר אדלערס
ראטעווען אייך אלע !

איר געדענקט דעם
גרויסן עפאם,
רויטע עפאפייע ?
ס'לאזט א שטאלענער אדלער
זיך אראפ
אף שנייען.

און ער נעמט זיי
עמלעכווייזע,
פרויען, קינדער — פריער,
און פארשווינדעט
און קומט ווידער
זינגענדיק צו פליען.

און ס'האט קינד
און קייט מיט הערצער
פרייד פון דאנק געפאכעט,
מיט דעם וואונדער
פון דעם פראסטן
וואכיקן ניצאכן.

איר האט קינדער
דאך געלעזן
וועגן דעם ? — איי האופ סא —
פראסט ווי ווארהייט,
שיין ווי דיכטונג,
ווי א ליד פאל ראכסאנס.

און ניט בלויז
אין ווייטן „וואפ“,
ווייט אין „סאוועמ-ראשע“,
דאס קאן טרעפן
אין די בראנקס אויך,
ברייטאן אדער פלאשינג.

2. דושימי קאלינס.

דאס קאן טרעפן
אין די בראנקס אויך,
ברייטאן, אדער פלאשינג,
און ניט בלויז
אין ווייטן „יוראפ“,
ווייט אין „סאָויעט-ראַשע“.

ס'האט פאסירט שוין
אזא פעכל
פון קאלירמע באַלעמס.
אונדזער פליער,
אונדזער גרויסער,
אונדזער דושימי קאלינס!

גרעסטער איים
צווישן אייסקס,
פלעגט ער אויספרובירן —
צי אן עראַפלאַן
איז פייאיק
לופט-לייטיש זיך פירן...

וואו אַ נייער
פעמענט-איינפאל
אויפצוהאלטן באַלאַנס,
פלעגט מען געבן
דעמאָנסטרירן
אונדזער דושימי קאלינס!

אוי אַ דושימי,
אוי אַ בראַווער,
ווייסט ניט פון קיין שרעקן!

קאנסט אים האלבע
נאכט אין פענצמער
אנקלאפן און וועקן :

„פון די נייע
סארטן מאטארס,
צוועלף-פערדן-קראפטיק,
ניט געפרואווט נאך,
קאן געמאלט זיין,
אז ס'איז פעלערהאפטיק.

ווילסטו, דזשימי,
נעמען משענסעס ?
דזשים, דו פייערפויגל !
הם, מיר ווייסן,
אז אף מארקסן
האסטו דיך דערצויגן, —

איז דער קאפ
בא דיר געפלוין
העכער אלע כמארעס,
ניט געווארט אף
קיין אפלאזן,
ניט געווארט אף ווארעס.

סיי, מיר האבן
דא דיין נאמבער,
„ברעכער און צעשמערער“,
אזא שוימע,
אזא דאמבעל,
אזא אומדערהערטער !

ווען דו, דזשימי,
וואלסט נאך וועלן

זיין פון יענע באיעס,
וואלסטו זיין
א צווייטער לינדבערג —
פאפולער און גרוי-עס.

מיט מעדאלן
און טיטולן,
בענדעלעך און קרעלן,
וואלסט געלאַנטשט מיט
סענאטאָרן
און מיט קאלאָנעלן.

וואלסט געווען . . . נאַר, מאַ,
א דאַמבעל —
„וואַסט די יוז אַף טאַקין?“
אז פאַרשטייט ניט,
אז צו זיין בלויז
בראַוו און אומדערשראַקן —

איז נאָך ווייניק,
איז נאָך ווינציק
פאַר אַ קאַריערע.
וואלסטו גיין אין
אונדזער גאַלדשפאַן,
וואלסטו האַבן — מ ע ר ע ר .

וואלסטו מיט איין
שפּרייט פון פליגל
העכסטן ציל דערשמרעבן,
און ניט דאַרפן
צענמאַל טעגלעך
מאַפקיר זיין-דאַס לעבן.“

אויסגעהערט דאָס,
ניט זיך דושימי
אזא שמילן שמייכל :
„כ'האָב אָף פאלשן
אָפּמעסט — קיינמאַל,
קיינמאַל ניט געשטרױכלט.

בין געוואוינט צו
שלעכטע גאַזן
און געקראַק פון ראַכן. —
וואו איז העלמעט ?
וואו איז גאַנמלעטס ?
ניט אַהער — צו פראַכע !

נעמען טשענסעס
פאַר דער מענטשהייט,
פאַר דער מענטשהייט — מוז מען !
ניט מיט ווערטער,
ניט מיט פראַזן,
מיט געדרייטע פיזמענס.

ניט נאַר סענמן,
ניט נאַר דאַלערס,
נאַר אַליין זיך געבן,
אין דעם פייער
פון דער פראַכע
איינשמעלן דאָס לעבן !

פאַר די גרויע,
די דערדריקטע
גייסטער פון די טאַלן —
וועל איך וואַגן
זיין דער פליגל —
ענטפערט דושימי קאַלינס.

און געוואגט האָט,
ליבע קינדער,
ריקזיכטלאָז דער פליער,
און דער פליגל
איז געבראַכן
און ער פליט ניט מער. . .

נאָר זיין נאַמען
פליט אַלץ העכער,
פלאַטערט-אויף און פלאַטערט :
איבער אַלע
שוואַרצע וואַלקנס,
רויטער אַוויאַטער !

אוי, איר וועט נאָך
קינדער היגע
(אין די נויטנפאלן)
פליען הויך,
פליען העכער,
ווי דער כאַווער קאַלינס !

פארוואס מיר האבן ליב אמעריקע

מיר האבן ליב אמעריקע, ווייל אמעריקע איז א גרויס און א רייך לאַנד, געבענטשט פון דער נאטור מיט אלערליי קלימאטן, מיט וואונדערלעכע בערג און טאלן, פעלדער און וועלדער, מינעראלן און אוילן, מיט די ראקים און אפאליטישענס, יאסעמיטי וועלי, יעלאסטאן פארקס, שטאלצע, ריווקע מייכן און וואסערפאלן, מיט די פרוכטבארסטע ערד-שטרעקעס, מיט די בעסטע פרוכטן, געזינטסטע שפייזן, געשמאקטע וואסערן.

מיר האבן ליב אמעריקע, ווייל אמעריקע איז געווען דאס וויגעלע פון פרייהייט, פון רעכט פאר אונטערדריקטע פעלקער, פון קאמפן קעגן קעניג און קעגן קרוין, קעגן רייכע פלאנטיישאָן-באזיצערס, פאר דער באַפרייאונג פון די נעגערס.

מיר האבן ליב אמעריקע, ווייל אמעריקע האט ארויסגעגעבן אזוינע וויכטיקע קעמפער פאר מענטשן-רעכט, באַפרייער און דענקער, קינסטלער און דערפינדער, ווי וואַשינגטאָן, דזשעפער-סאָן, אייב לינקאָלן, דזשאָן בראָון, העריעט ביטשער סטאַוון, מאַהאָמאַס פעין, וואַלט ווהיטמאַן, אינגערסאָל, יודזשין וו. דעבס, דזשאָו היל, אוירל בראַדער, עדיסאָן, שטיינמען, אַנדזשעלאַ הערנדאָן, דזשימי קאָלינס, ראַבערט מיינאַר, מאַרק טוועין, דזשאָן ריד, און אַנדערע גרויסע, פרייהייט-ליבנדע מענטשן.

מיר האבן ליב אמעריקע, ווייל עס איז היינט-צוטאָג מער אַנטוויקלט אין טעכניק, פון אלע אַנדערע לענדער.

מיר האבן ליב אמעריקע, ווייל עס איז אונדזערס. מיר, די אַרבעטער און פאַרמערס, האבן עס אויפגעבויט מיט אונדזער מאַרד און שווייס — געבויעט און געבויעט אלע רייכטימער און אליין געבליבן אַרעם, אָן שום פאַרמעגן.

מיר, די אַרבעטער, פאַרמער, פראַפעסיאָנאַלן און קליינפאַר-מעגלעכע, האבן ליב אמעריקע, ווייל אמעריקע איז אונדזער קינד.

ווייל מיר האָבן עס געבוירן, מיר האָבן געבוירן די אַלע נייעסמע
מאַשינען, די אַלע לעצטע דערפינדונגען, די אַלע אינדוסטריעלע
דערגרייכונגען, די אַלע מיטלען צו באַרייכערן די ערד און אַרום-
צוקריגן באַ איר וואָס מער, וואָס מער.

באַ די רייכע איז אַמעריקע בלויז אַן אַדאַפּטירט טעכטערל,
אַדער בלויז אַ ליאָלקע אָף צו שפּילן זיך דערמיט. זיי האָט עס
קיין בלוט און שוויים ניט געקאָסט.

מיר וואָלטן נאָך מער ליב געהאַט (און וועלן טאָקע נאָך
מער ליב האָבן) אַמעריקע, ווען עס וועט זיין אין אונדזערע הענט.
ווען מיר — די טאַטעס און מאַמעס פונעם לאַנד, וועלן עס קענען
דערציען, ווי מיר ווילן, אינעם עמעסן גייסט פון פרייהייט און
גלייכהייט און ס'רעכט אַפן נאַכפאלג פון גליק פאַר יעדן
איינציקן מענטשן, וועלכער איז אַ מיט-פראַדוצירער פון די
גייסטיקע און מאַטעריעלע אויצרעם פון אונדזער גרויס און רייך
און הערלעך לאַנד.

מיר האָבן ליב אַמעריקע, ווי איינס פון די שענסטע בלומען
אין צוקונפטיקן בוקעט פון אַ פאַרייניקטער וועלט פון עמעסער
דעמאָקראַטיע.

מיר האָבן ליב דאָס אַמעריקע פון מאַרגן, און מיר איילן זיך
וואָס שנעלער צו קומען אַהינצו, מיט גרויסע רייכע מאַטאַנעס
אין אונדזערע הענט.

לאַנד פון גרויסקייט,

לאַנד פון רייכקייט,

לאַנד — דו, אונדזער לאַנד!

זאָל די נייע פאַן

פון פרייהייט

רוישן אין דיין האַנט!

ווידער זאָל דיין פאַקל ברענען

ליכטיק ווי אַ רויו,

אַנקל מעם אַ קוראַזשירטער —

ס'בערדעלע פאַרויס!

פארטייטשונגען פון ענגלישע ווערטער

א

אדהיסיוו טעיפ — א מין קלעפיקער פלאסטער, מיט וועלכן מען בא-
דעקט א וואונד.
אָווערהאַלן — איבערניצעווען.
אַטאָמאַט — א רעסטאָראַן, וואו דער גאַסט סערווירט זיך אליין.
אַיי דאָנט אָנדערסטענד — כ'פארשטיי ניט.
אַיי האָפּ סאָ — איך האָף, אַז יאָ.
אַייס גאַנע טעל איט טו עוורִיבאָדי — איכ'ל עם יעדן דערציילן.
אַייס — אויסגעצייכנטער פליער.
אַינדזשינס — מאַטאָרן, מאַשינען.
אַיצ נאָ יוז — ס'טויג ניט, ס'איז אַרויסגעוואָרפן די אַרבעט.
אַלבעטשע — איך גיי מיט דיר אין אַ געוועט.
אַלקאָ סעלצער — אַ מין סאָדע וואַסער, דאַרף זיין אַ רעפּע קעגן נאַז
אַין מאַגן.
אַסעמבלימאָ — רעפּוטאַט.
אַרענדזש דזשוס — אַראַנזשן-זאַפט.

ב

באַטלערס — הויז-באדינער.
בוטשער — קאַצעוו.
ביזי — פאַרנומען; די צייט ווען מען אַרבעט.
בייביקערידזש — קינדער-וועגעלע.
בעדרוס — שלאָפֿציימער.
בענד מיוזיק — אַרקעסטער.
בעק — פּונהינטן.
ברייטאָ, בראַנקס, פּלאַטינג — שטאַט-מילן פון ניו יאָרק.

ג

גאַיד — וועגווייזער.
גאַנטלעטס — הענטשקעס פון אַ פליער אָדער שאַפּער.
גענגסטער — געדונגענע שלעגער.
געפרייחט — געמאַכט אַ בילבול.

ד

דאָבל-דעקערס — מאַפּלעט, צוויי-שטאַקיקע.
דאָזן — טוי.
דאָמבעל — נאַרעלע.
דאָנט באַדער מי — טשעפע מיך ניט.
דזער יו אַר — אַט האַסטו דיר.
זוירביס — האַרטע קאַפעליושן.
זושענטס — דזשענטלמענער, הערן.
זיוק — פירשט.

הונדערט-זיבן-און-פופציק

ה

האַן מאַטש — וויפיל?
הי מייקס די דאָן, בעט העזנט גאַט די דאָן — ער קענט דאָס טייג, אָבער
ער האָט ניט קיין געלט (וואָרמזשפּיל: „דאָן“ מיינט טייג און געלט).
הי מאַסט בי ער ריטש מען — ער קער זיין אַ רייכער.
היטש — אַ „רייזע“ (ווען יענער נעמט דיך אומזיסט אַף זיין אַטאַ).
הייוועיס — שאַסייען.
העל — געהענעם.
הענדקערטשיף — נאָזטיכל.

וו

וואַסט די יוז אָף טאַקין — וואָס טויגן די רייד?
וויי — פאַרוואָס?
וויי גאַט — פאַרוואָס ניט?

ט

טוילעט — קלאָזעט.
טעל מי וויי — זאָגט מיר פאַרוואָס.
מעפן דעם ווייער — זיך אונטערהערן.
טראָבל — צאַרעם.
טשעסטנאָטס — קאַשטאַנעס.

י

יו מין — דו מיינסט, דו ווילסט.
יו מין מי — מיך מיינט איר?
יוניטעד פראַנט — פאַרייניקטער פראַנט.
יוראָפּ — אייראָפּע.

ל

לאַליפּאַפּ — אַ צוקערקע אָנגעשטעקט אַף אַ שמעקל.
ליידיס — פרויען.
לייזי — פּויל.
ליינמאַן — דער, וואָס ציט אויף שמריק אויפצוהענגען וועש.
ליסן — הער זיך צו.
ליסן טו מי — הער מיך אויס.
לעטערקעריער — בריווטערענער.
לעמטשאַפּט — שעפּסן־ריפּן.
לעסט וויק — לעצטע וואָך.

מ

מיינד יו — שטעל זיך פאַר.
מאַינס — מינעס, שאַכטעם.

נ

נאָ בלאָץ — קיין ליגן.
נאָמבער — נומער (מיר האָבן דיין נאָמבער — מיר קענען דיך).
נעמען טשענסעס — ריזיקירן.
נעקסט — דער צווייטער אין ריי.

ס

סאָוועט ראָשע — סאָוועטן-פאַרבאַנד.
סאַט דזשאָפּ — אַוואַ, סאַראַ שפּרונג!
סאַנאַוואַגאַנעס — קערלען, אויסוואורפן.
סוירוויסן — באַדינען.
סוויט פּאַטייטעס — זיסע קאַרטאַפּל (אַ מין קאַרטאַפּל).
סטאַר — קראָם.
טיי — הער זיך צו; זאָג נאָר.
סאַ יו טי — זעט איר דאָך אַליין.
סלאָמען — באַזוכן די שמוציקע אַרעמע שטאָט-טיילן.
סמאָל פּאַטייטעס — פון ווייניק ווערט, האָט ניט קיין באַטרעף
(בוכשטעבלעך — קליינע קאַרטאַפּל).
סניפּן — שיסן פון באַהעלטעניש.
סעלף-מייד-מען — איינער וואָס האָט זיך מיט די אייגענע קויכעם
אַרויפגעאַרבעט.
ספּון — לעפּל. ספּיטש — רעדע. סקאַג — טכויר.
סקעב — סטריקברעכער.

ע

נד — אַנאַנס.
עקסערסייזעס — איבונגען.
עקסקיזיזן — אַנטשולדיקן.

פ

פּאַדי — סימכע.
פּאַיס — פּרוכט-קוכנס.
פּאַסטראַמי — אויפשניט. אַ מין גערויכערט און געווירצט פלייש.
פּייפּס — רערן.
פּלאַמבער — אַן אַרבעטער וואָס פירט איין גאַז-און וואַסער-רערן.
פּלענטי — גענוג, איבערגענוג.
פעטענט — פּאַטענט.
פּריזאָן — טורמע.

פ

פּאַרטשענדזשעט — פּאַרביטן.
פּלאַר — שטאַק.
פּעקטאָריס — פּאַבריקן.

ק

קאַמעראַ — פּאַטאַגראַפישער אַפּאַראַט.
קאַנטרי — לאַנד, דאַטשע.
קאַרנער — ראָג.
קאַרנפּלייקט — אַ קאַרן-קאַשע.
קייקס — לעקעכער.
קריסטמעס — וויינאַכט.
קרעבערי סאַט — אַ מין רויטע יאַגעדע קאַמפּאַט.

ק

קייטל — לעאַכאָדים. קייפּלן — ווידער אַנפּילן.
קעסיווער — איינער וועמען דאָס געריכט דערלויבט צו פּאַרוואַלטן
צייטווייליק מיט אַ באַנקראַטירט געשעפט.

אינהאלט

74	פירישקע פיראטן	ערשמנס, שרייב איך אייך,
76	די רויטע פלייט	3 קינדער
78	מיזיס מאָרגנליד	5 ציילן
79	דאָס קלוגע הימל	6 מיין מישפּאַכע
86	קינדערלעך, זונעלעך	9 דאָך און דיל
94	כינעזישע לידער	אין לאַנד פון פריילעכע
98	לענין	10 טרערן
100	גראַמוסאָ פאַר קינדער־וסאָ	15 אַ וואַסער לויפט
101	האַט ער	דער קלוגער וויזיפל און די
	דאָס פישעלע מיטן ווייבן	קלוגע ראָזעלע
102	הערצעלע	21 ליפעלע און ציפעלע
105	פערשקע ביימלעך	28 הענעך לאָזט אייך גריסן
108	מיסטער טאַטל	29 בירעבידזשאַן
116	איינס, צוויי, דריי	32 דער צוויילינג
118	אַן עק אָן אַ מייסע	33 עס! עס! עס!
122	פאַרפאַלקן	42 U. S. 8
124	קלינגל־ווינגל	47 אין גאַלדענעם לאַנד
126	פון הינטער די פינצטערבערג	48 זיי הייסן
140	דער צעבראַכענער שפיגל	49 דער היצקאַפּ
145	ברידער	50 ווי אַ קעניג לעקט האַניק
146	אונדזערע העלדן	55 ריווינגטאָן קאַרנער פּיט
	פאַרוואָס מיר האָבן ליב	58 אַ מייסע מיט אַ טשוואַק
155	אַמעריקע	61 מיר גייען אַף יאַנד
	פאַרטייטשונגען פון ענגלישע	65 אַרבעטער וויגליד
157	ווערטער	67 אַ פּויק פאַר פּיאַנערן
		פאַרוואָס דער וואַלפּיש האַט
		69 אַזאַ גרויסן האַלדו